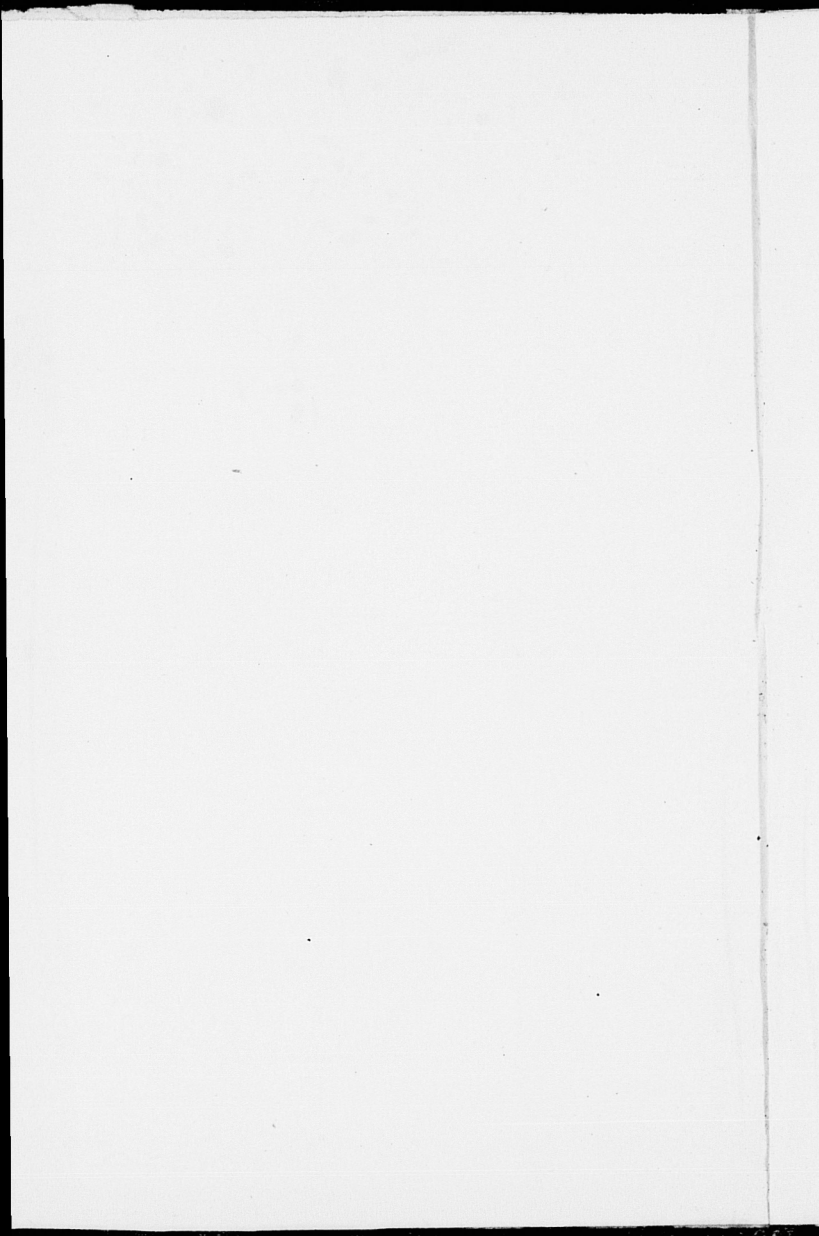

453

Per.
~~Vak~~ **167**

DE

De

NTEN I

m

E

J. van den Broek
Per 167

DE DRIE LAATSTE DAGEN 453

DER

GOEDE WEEK.

De Latijnsche tekst der kerkelijke diensten en
plechtigheden van

DE DRIE DONDERDAG, GOEDEN VRIJDAG EN PAASCH-ZATERDAG,

volgens het Romeinsch Missaal,

met de Nederlandsche Vertaling en eene korte
uitlegging der beteekenis,

DOOR

EEN ROOMSCH KATHOLIEK PRIESTER.

Liturgische Vereeniging

Aartsbisdom UTRECHT

Volnummer Bibliotheek 1995

Amsterdam,

C. L. VAN LANGENHUYSEN.

1874.

Tot
Aandenking
van Uwe
Herd en Zielvoget
H. J. R. R. R.
Rotterdam

AAN DE

ONBEVLEKTE MOEDER DES HEEREN,

AAN DE

KONINGIN DER MARTELAREN,

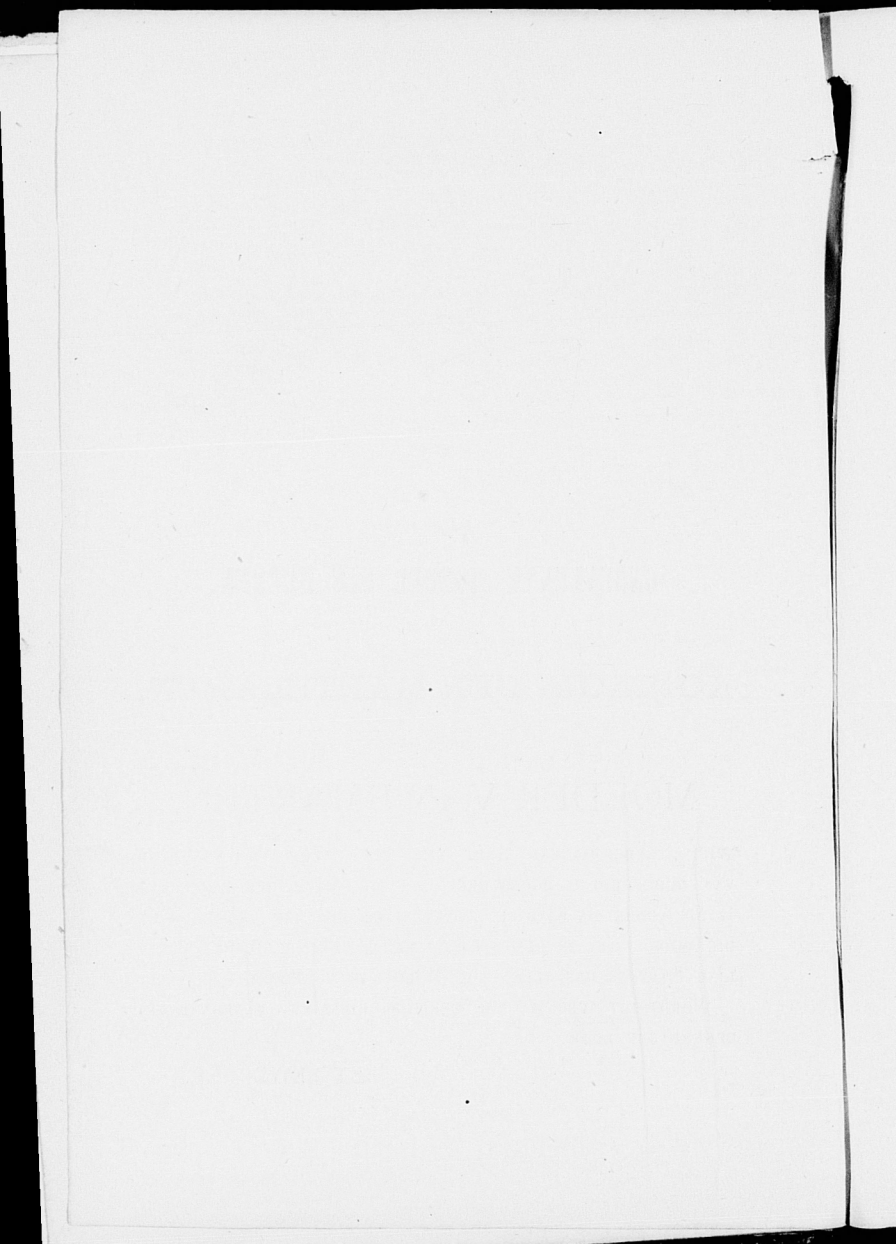
AAN DE

MOEDER VAN SMARTEN,

WIER TEEDERMINNEND HART MET EEN ZEVENVOUDIG ZWAARD
VAN DROEFHEID IS DOORSTOKEN. — DIE ONDER HET KRUIS VAN
HAAR GODDELIJK KIND, IN SMARTEN ONS GEBAARD HEEFT. — EN
DIE DOOR JESUS IN DEN PERSOON VAN ZIJNEN GELIEFDEN LEER-
LING JOANNES ONS ALLEN TOT MOEDER IS GEGEVEN.

WORDT DIT WERKJE, VOL EERBIED, LIEFDE EN DANKBAARHEID
OPGEDRAGEN DOOR

DEN BEWERKER.

INHOUD.

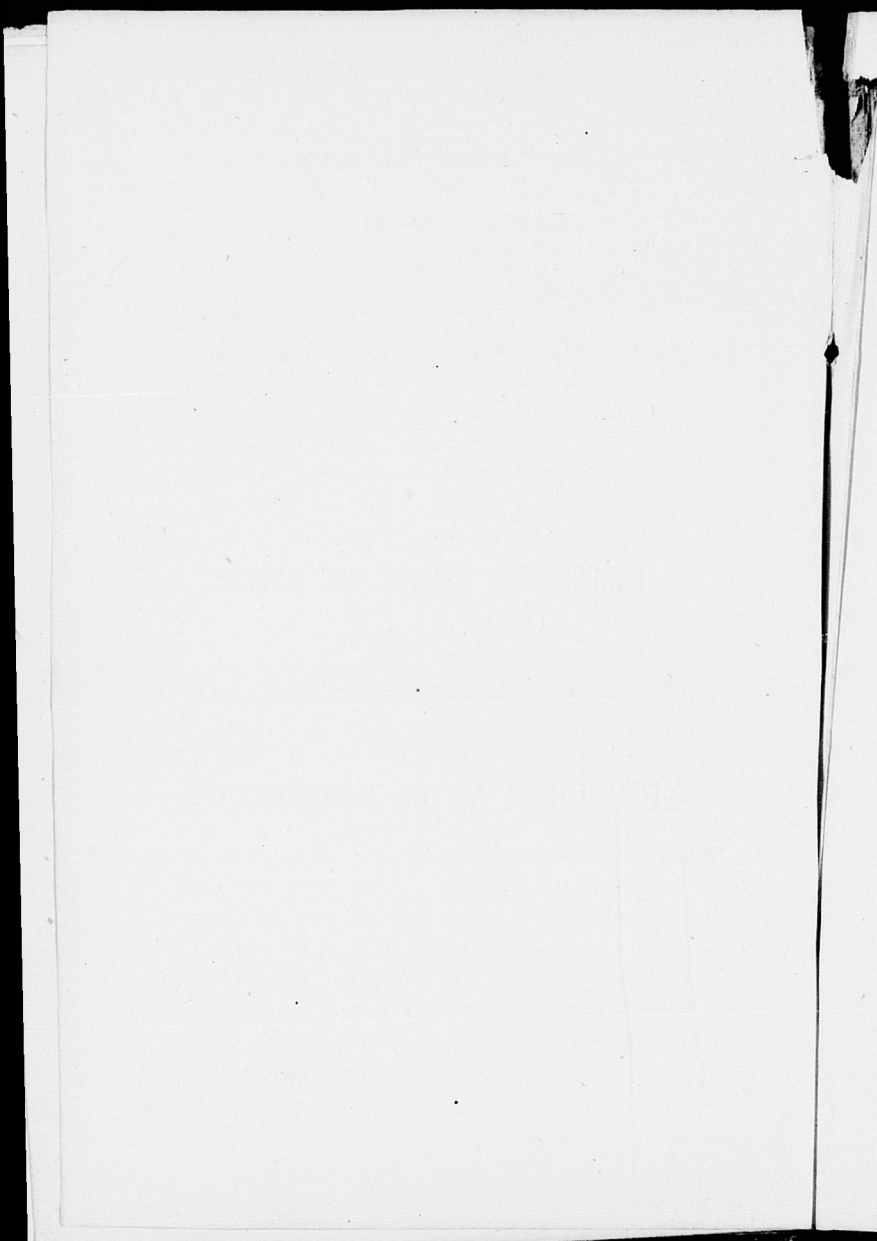
	Blz.
Voorwoord	1.
WITTE DONDERDAG. Verklaring der plechtigheden . . .	1.
VERKLARING VAN DE DONKERE METTEN VAN WOENSDAG- AVOND	2.
VERKLARING VAN DE PLECHTIGE H. MIS OP WITTEN DON- DERDAG.	3.
MISGEBEDEN VAN WITTEN DONDERDAG	6.
GOEDE VRIJDAG. Verklaring der plechtigheden	44.
GEBEDEN EN GEZANGEN GEDURENDE DE DIENST VAN GOE- DEN VRIJDAG	50.
PAASCH-ZATERDAG. Verklaring der plechtigheden . . .	80.
VERKLARING VAN DE WIJDING DES VUURS	82.
VERKLARING VAN DE WIJDING DER PAASCHKAARS	83.
VERKLARING VAN DE PLECHTIGE WIJDING VAN HET DOOP- WATER	85.
VERKLARING VAN DE PLECHTIGE H. MIS VAN PAASCH ZA- TERDAG	87.
PLECHTIGHEDEN EN GEBEDEN OP PAASCH-ZATERDAG . . .	88.
MISGEBEDEN VAN PAASCH-ZATERDAG	138.

VOORWOORD.

Het doel der Kerk bij de verschillende plechtigheden, welke zij gedurende den loop van het Kerkelijk jaar haren geloovigen zoo overvloedig aanbiedt, is geen ander, dan ons te onderrichten, — ons het verhevene der geheimen van onzen H. Godsdienst voor oogen te stellen, — en tevens onze Godsvrucht te verhoogen, en onze harten tot God te verheffen. Onder al die plechtigheden evenwel, welke zij met dit doel heeft ingesteld, zijn er zeker geene, die, — voor den Christen althans, welke ze begrijpt, — zóó treffend en zóó leerrijk tevens mogen genoemd worden, als die, welke ons het einde van den H. Vastetijd aankondigen. Niet alleen toch stellen zij ons de voor naamste, de meest verhevene, de heiligste geheimen van onzen H. Godsdienst voor, maar ook hare ongewoonheid, hare afwijking van de meeste andere Kerkplechtigheden, hare verstaandige en aandoenlijke afwisseling maken die, meer dan andere, geschikt om het Christen volk te tref fen, en om den geloovigen ware en degelijke gevoelens van godsvrucht in te boezemen.

Zoo even echter zeiden wij: voor den Christen althans, die ze begrijpt; — immers, hoevelen zijn er niet, ook onder de beschaafde en ontwikkelde geloovigen, door wie de meesten dier plechtigheden in het geheel niet of ten minste slechts gedeeltelijk begrepen worden! Hoevelen, die ook nu, wel is waar, die plechtigheden bijwo nen in eene verhoogde godsdienstige stemming, zouden

INHOUD.

	Blz.
Voorwoord.	
WITTE DONDERDAG. Verklaring der plechtigheden . . .	1.
VERKLARING VAN DE DONKERE METTEN VAN WOENSDAG- AVOND	2.
VERKLARING VAN DE PLECHTIGE H. MIS OP WITTEN DON- DERDAG.	3.
MISGEBEDEN VAN WITTEN DONDERDAG	6.
GOEDE VRIJDAG. Verklaring der plechtigheden	44.
GEBEDEN EN GEZANGEN GEDURENDE DE DIENST VAN GOE- DEN VRIJDAG	50.
PAASCH-ZATERDAG. Verklaring der plechtigheden	80.
VERKLARING VAN DE WIJDING DES VUURS.	82.
VERKLARING VAN DE WIJDING DER PAASCHKAARS	83.
VERKLARING VAN DE PLECHTIGE WIJDING VAN HET DOOP- WATER	85.
VERKLARING VAN DE PLECHTIGE H. MIS VAN PAASCH ZA- TERDAG.	87.
PLECHTIGHEDEN EN GEBEDEN OP PAASCH-ZATERDAG	88.
MISGEBEDEN VAN PAASCH-ZATERDAG.	138.

VOORWOORD.

Het doel der Kerk bij de verschillende plechtigheden, welke zij gedurende den loop van het Kerkelijk jaar haren geloovigen zoo overvloedig aanbiedt, is geen ander, dan ons te onderrichten, — ons het verhevene der geheimen van onzen H. Godsdienst voor oogen te stellen, — en tevens onze Godsvrucht te verhoogen, en onze harten tot God te verheffen. Onder al die plechtigheden evenwel, welke zij met dit doel heeft ingesteld, zijn er zeker geene, die, — voor den Christen althans, welke ze begrijpt, — zóó treffend en zóó leerrijk tevens mogen genoemd worden, als die, welke ons het einde van den H. Vastetijd aankondigen. Niet alleen toch stellen zij ons de voor naamste, de meest verhevene, de heiligste geheimen van onzen H. Godsdienst voor, maar ook hare ongewoonheid, hare afwijking van de meeste andere Kerkplechtigheden, hare verstaandige en aandoenlijke afwisseling maken die, meer dan andere, geschikt om het Christen volk te treffen, en om den geloovigen ware en degelijke gevoelens van godsvrucht in te boezemen.

Zoo even echter zeiden wij: voor den Christen althans, die ze begrijpt: — immers, hoevelen zijn er niet, ook onder de beschaafde en ontwikkelde geloovigen, door wie de meesten dier plechtigheden in het geheel niet of ten minste slechts gedeeltelijk begrepen worden! Hoevelen, die ook nu, wel is waar, die plechtigheden bijwonen in eene verhoogde godsdienstige stemming, zouden

niet dubbel voordeel en nog veel heilzamer vruchten daaruit trekken, wanneer zij de verhevene beteekenis, den zoo treffenden zin daarvan begrepen en doorgrondden.

Ten dienste dan dier Christenen, wier onbekendheid met de Kerktaal hen buiten staat stelt om de gebeden en gezangen in het oorspronkelijke te verstaan, en die de geestelijke beteekenis der uitwendige handelingen en plechtigheden niet mochten kennen, wordt dit boekje in het licht gegeven.

Zij zullen daarin eene beknopte uitlegging vinden dier plechtigheden, te gelijk met eene getrouwe vertaling der verschillende gebeden en gezangen, die in het Romeinsch Missaal voorkomen, terwijl de daarnaast gedrukte latijnsche tekst hen in staat stelt altijd en overal den dienstdoenden Priester met zekerheid te volgen. 1)

Wij hebben gemeend ons bij de ochtend-plechtigheden te moeten beperken, zoodat wij van de Metten, die gedurende de drie laatste dagen der week, eveneens met bijzondere plechtigheden verricht worden, slechts een enkel woord zullen zeggen. Wij hebben dit gedaan: eensdeels om de al te groote uitbreiding, die ons boekje zou krijgen, als wij eene vertaling oók dier gebeden wilden leveren, — en ten andere: omdat wij vertrouwen, dat de geloovigen, die deze bijwonen, in de lezing van eene en andere lijdensoverweging, genoeg voedsel tot opwekking onder die godsdienstoefeningen zullen vinden.

Moge dit werkje al de vrucht voortbrengen, die de uitgever en de bewerker het recht hebben daarvan te verwachten, en moge het vooral dienen om de godsvrucht der geloovigen, die deze plechtigheden bijwonen, te vermeerderen en te verlichten!

1) In onze overzetting der Schriftuurplaatsen uit het N. T., hebben wij den tekst van Lipman's Bijbelvertaling gebezigd.

WITTE DONDERDAG.

De Witte Donderdag wordt aldus genoemd naar het witte gewaad, dat de Kerk, bij uitzondering voor dezen dag, aan hare dienaren voorschrijft. Immers, van den Zondag Septuagesima af tot aan het Hoogfeest van Paschen, welke geheele tijd door de Kerk als een tijd van boete en versterving, van rouw en droefheid wordt beschouwd, is de kerkelijke kleur de paarsche. Op dezen dag echter, die ons aan de instelling van het allerheiligste Sakrament des Altaars, dit heerlijke onderpand van Gods oneindige liefde en goedheid, dit wonder aller wonderen, dit geheim aller geheimen, herinnert, wil de Kerk, als het ware, voor een oogenblik vergeten, dat zij in rouw en droefheid over het lijden en den dood van haren goddelijken Stichter gedompeld is. Erkentelijk als zij is voor het groote geschenk, voor de nimmer genoeg te waardeeren liefdegave, die de Zaligmaker ons in dit H. Sakrament geschonken heeft, legt zij hare rouwgewaden af, en kleedt zich met de kleur, die zij slechts in blijde en roemvolle dagen aanneemt. Deze uitzondering dient evenwel slechts voor de kleeding der Priesters gedurende het H. Misoffer. In de overige kerkelijke diensten is wederom de paarsche kleur voorgeschreven.

De eerste plechtigheid, die de feestviering van Witten Donderdag opent, zijn:

DE DONKERE METTEN VAN WOENSDAG-AVOND.

Gedurende de drie laatste dagen der Goede Week vervroegt de Kerk het uur der nachtgetijden, ten einde aan de geloovigen gelegenheid te geven, om die te kunnen bijwonen. De Metten of Nachtgetijden van deze drie dagen worden gewoonlijk Donkere Metten genoemd. Zij dragen dezen naam, niet alleen om het late uur, waarin zij gezongen worden, of om de somberheid en treurigheid, waarvan de geheele dienst de sporen draagt; maar en wel vooral om eene bijzonderheid, die alleen bij deze Metten voorkomt. Er wordt namelijk een groote kandelaar, in den vorm van een driehoek, dicht bij het altaar geplaatst; op dezen kandelaar bevinden zich vijftien kaarsen, welke bij het begin van den dienst worden aangestoken. Na iederen psalm of lofzang, die er gezongen wordt, wordt eene dezer kaarsen uitgedaan, met uitzondering nochtans van die kaars, welke boven op den driehoek staat. Op het einde der Laudens, als de lofzang Benedictus wordt gezongen, worden eveneens de zes kaarsen, die op het altaar ontstoken zijn, uitgedoofd. Wanneer echter de Antifoon na den Benedictus gezongen wordt, wordt de eenige nog niet uitgedoofde kaars van den driehoek achter het altaar verborgen, terwijl intusschen de psalm Miserere wordt gebeden. Op het einde daarvan wordt eenig geluid gemaakt, waarop de nog brandende kaars weder van achter het altaar te voorschijn gehaald wordt.

Met een enkel woord zullen wij de beteekenis dier bijzondere plechtigheid aangeven. De kaars, die boven op den driehoek geplaatst is, en die wel verborgen, doch niet uitgedoofd wordt, verbeeldt Christus, onzen goddelijken Zaligmaker, Die met recht het licht der wereld genoemd wordt, dat hoe oock door Zijn dood en begrafenis voor een oogeblik als verborgen, evenwel niet uitgedoofd, maar na Zijne opstanding weder in vollen luister voor aller oog is

verschenen. De overige kaarsen, die achtereenvolgens worden uitgedoofd, beteekenen de leerlingen en Apostelen des Heeren, die allen Hem in zijn lijden verlieten. van welken zelfs een Hem verraden, een ander Hem verloochend heeft. De duisternis, die door het uitdooven der lichten wordt veroorzaakt, herinnert ons tevens aan de duisternis, die bij den dood des Zaligmakers de aarde overdekte, terwijl het geraas, dat er gemaakt wordt, ons de aardbeving voorstelt, die te gelijkertijd plaats greep. Het terugbrengen der kaars, gelijk reeds is aangestipt, doet er ons aan denken, dat Christus, na slechts korten tijd in het graf te hebben gerust, vol luister en heerlijkheid daaruit is opgestaan en verzezen.

De inhoud der verschillende Psalmen en Lessen der Metten van Woensdag-avond is vooral geschikt, om ons tot boete over de zonden op te wekken en te vermanen. Daartoe worden ons daarin de Klaagliederen van den Profeet Jeremias voorgesteld, die telkens worden gesloten met de roerende en treffende woorden: *Jerusalem, Jerusalem, keer terug tot den Heer uwen God.*

Laat ons die woorden ook als ons toegesproken beschouwen en ter harte nemen! Bringen wij die plechtige oogenblikken door met het smartvol lijden en den dood des Heeren te overwegen: herinneren wij ons wel, dat onze zonden de oorzaak van al dat lijden zijn, en verwijderen wij ons niet van de heilige plaats, zonder bij ons zelve overwogen te hebben, of ook wij niet even als de Apostelen, en soms meermalen, onzen Goddelijken Meester hebben verlaten, ja wellicht met Petrus Hem verloochend, en met Judas verraden hebben.

De plechtige H. Mis op Witten Donderdag.

Op dezen dag geschiedt in elke Parochiekerk, hoevele priesters er ook aanwezig mochten zijn,

slechts ééne H. Mis en wel eene plechtige. Om ons des te gevoeliger te wijzen op de instelling van het H. Misoffer, toen Christus, den avond voor zijn lijden, het brood en den wijn Zelf konsakreerde, aan Zijne Apostelen uitdeelde, en zeide: *Doet dit tot mijne gedachtenis* ¹⁾, verbiedt de Kerk op dezen dag alle stille Missen. Daarom ook is het een godvruchtig gebruik, dat alle priesters, gedurende die H. Mis, de H. Kommunie uit de handen van den dienstdoenden Priester ontvangen.

Deze plechtige H. Mis op Witten Donderdag begint op eene bijzondere, luisterrijke en vreugdevolle wijze. Rijk is het altaar versierd: de kleur van rouw en droefheid heeft overal plaats gemaakt voor de witte kleur, de kleur der blijdschap en heerlijkheid. In feestkleederen gedoscht verschijnt de priester met zijne dienaren in het heiligdom. Het orgel doet zijne blijde en opwekkende toonen hooren, en onder het Gloria in excelsis, dat ook heden bij uitzondering wordt aangeheven, paren de klokken der kerk hun feestelijk geluid aan dat van de schellen der altaren, om, als het ware, met alle mogelijke kracht, de vreugde en dankbaarheid te uiten, die de Kerk op dien dag bezielen.

Nauwelijks echter is het Gloria gezongen, of de Kerk herinnert zich, dat de dag der instelling van het H. Altaar-Sakrament, die dag van vreugde, tevens een dag is van rouw en droefheid, de dag namelijk, waarop het smartvol lijden des Zaligmakers een aanvang heeft genomen. Hierom dan ook zwijgen voortaan het orgel, de klokken en de schellen; en in de plaats van deze laatsten wordt de houten ratel gebruikt. Behalve dat deze ratel het zinnebeeld is van treurigheid en akeligheid, armoede en versterving, worden wij daardoor nog herinnerd aan de eerste tijden des Christendoms, toen de Christenen,

arm en vervolgd als zij waren, op geene andere wijze ter viering der H. H. Geheimen werden saamgeroepen.

De vredekus wordt in deze H. Mis niet gegeven, omdat Judas door een kus zijn Meester verraden heeft.

Onder deze plechtige H. Mis heeft ook, in de hoofdkerk des Bisdoms, de wijding der H. H. Oliën, die bij de toediening van sommige H. H. Sakramenten gevorderd worden, plaats.

Eene andere bijzonderheid kenmerkt nog de H. Mis van Witten Donderdag. Op den dag van morgen, Goeden Vrijdag, den dag, waarop het bloedig offer des Nieuwen Verbonds is voltrokken, zal de Kerk het onbloedig offer der H. Mis niet opdragen. Hierom worden in de H. Mis van heden, in plaats van eene, gelijk op andere dagen, twee Hostiën gekonsakreerd. De eene H. Hostie wordt door den Priester op de gebruikelijke wijze genuttigd; de andere wordt in een behoorlijk gedekten kelk gelegd, om des anderen daags genuttigd te worden.

Als de H. Mis geëindigd is, wordt deze H. Hostie processiesgewijze naar een daartoe vooraf ingericht en rijk versierd zijaltaar gebracht, om daar ter aanbidding der geloovigen te blijven uitgesteld. Dit altaar wordt gemeenlijk, ofschoon niet geheel eigenaardig, het H. Graf genoemd.

Knielen wij dikwijls, gedurende dien dag, vol ootmoed en berouw, met een vurig geloof en nog vuriger liefde voor dit H. Graf neder; overwegen wij daar het groote geheim van Jesus' oneindige liefde, die, niet te vreden met onze menschelijke natuur aan te nemen, en voor ons te lijden en te sterven — Zich Zelfen nog voortdurend voor ons ten offer wil brengen, en zelfs Zich gewaardigt, Zijn goddelijk vleesch en bloed als eene spijsje onzer zielen te geven.

Na de processie, onder het zingen der Vespers, worden de altaren van al hunne sieraden ontbloot.

Deze ontblooting en ontkleeding der altaren, een nieuw teeken van rouw en droefheid, stelt ons aanschouwelijk de diepe vernedering voor, welke de beulen onzen Verlosser aandeden, toen zij Hem van al Zijne kleederen beroofden, die onder elkander verdeelden, en Hem aldus aan het schandhout des kruises ten toon stelden.

Het Romeensch Missaal schrijft ook, in navolging van het voorbeeld van Jesus, die de voeten Zijner Apostelen in het laatste Avondmaal gewasschen heeft, na de plechtige H. Mis van dezen dag, de voetwassing voor. Deze plechtigheid, *Mandatum* genoemd, is evenwel hier te lande, in de parochiekerken althans, niet in gebruik, waarom wij die dan ook stiltzwijgend verder zullen voorbijgaan.

MISGEBEDEN VAN WITTE DONDERDAG.

(Getrokken uit het Romeensch Missaal.)

Aan den voet van het altaar zegt de Priester de gewone gebeden:

† In den naam, enz. Ik zal ingaan tot het altaar des Heeren. <i>Misdienaar of Assistenten.</i> Tot God, die mijne jeugd verblijdt.	† In nomine, etc. <i>Sac.</i> Introibo ad altare Dei. <i>Min.</i> Ad Deum, qui lætificat juventutem meam.
--	---

De Psalm Judica wordt heden niet gebeden.

<i>Pr.</i> Onze hulp zij in den naam des Heeren. <i>M.</i> Die hemel en aarde gemaakt heeft. <i>Pr. Gebogen.</i> Ik belijde mijne schuld voor den almachtigen God, voor de heilige Maria, altijd Maagd, voor den H. Aartsengel Michaël, voor den H. Joannes Baptista, voor de H. H.	<i>Sac.</i> Adjutorium nostrum in nomine Domini. <i>Min.</i> Qui fecit cælum et terram. <i>Sac.</i> Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ semper Virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Joanni Baptistæ, Sanctis Apostolis Petro et Paulo,
---	--

omnibus Sanctis et vobis, fratres: quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opere, (*percutit sibi pectus ter dicens:*) mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michaelem Archangelum, beatum Joannem Baptistam. Sanctos Apostolos Petrum et Paulum, omnes Sanctos, et vos fratres, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

Min. Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis, perducatur ad vitam aeternam.

Sac. Amen.

Min. Confiteor Deo omnipotenti, etc. *ut supra mutatis* vobis fratres et vos fratres *in:* tibi pater et te pater.

Sac. Misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris, perducatur vos ad vitam aeternam.

Min. Amen.

Sac. † Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum nostrorum tribuat nobis omnipotens et misericors Dominus.

Min. Amen.

Sac. Deus, tu conversus vivificabis nos.

Min. Et plebs tua læta-

Apostelen Petrus en Paulus, voor alle Heiligen, en voor u, broeders; dat ik zeer gezondigd heb door gedachten, woorden en werken. (*hij slaat zich drie-maal op de borst, zeggende:*) door mijne schuld, door mijne schuld, door mijne allergrootste schuld. Daarom bid ik de heilige Maria, altijd Maagd, den H. Aartsengel Michael, den H. Joannes Baptista, de H. H. Apostelen Petrus en Paulus, alle Heiligen, en u, broeders, voor mij te willen bidden tot den Heer onzen God.

M. De almachtige God ontferme zich uwer, en vergeve uwe zonden, en voere u tot het eeuwige leven.

Pr. Amen.

M. Ik belijde mijne schuld, enz. *als boven, doch in plaats van u broeders wordt hier gezegd:* u vader.

Pr. De almachtige God ontferme zich uwer, en vergeve uwe zonden, en voere u tot het eeuwige leven.

M. Amen.

Pr. *het kruisteeken makende.* De almachtige en barmhartige Heer geve ons kwijtschelding, vrijspreking en vergiffenis van onze zonden.

M. Amen.

Pr. God, Gij zult U tot ons keeren en ons levend maken.

M. En Uw volk zal zich in

U verheugen.

Pr. Toon ons, o Heer, uwe barmhartigheid.

M. En geef ons uw heil.

Pr. Heer, verhoor mijn gebed.

M. En mijn geroep kome tot U.

Pr. De Heer zij met U.

M. En met uwen geest.

Pr. Laat ons bidden.

tibur in te.

Sac. Ostende nobis, Domine misericordiam tuam.

Min. Et salutare tuum da nobis.

Sac. Domine exaudi orationem meam.

Min. Et clamor meus ad te veniat.

Sac. Dominus vobiscum.

Min. Et cum spiritu tuo.

Sac. Oremus.

Het altaar opklimmende, zegt hij intusschen:

Wij smeeken U, o Heer, neem onze ongerechtigheden van ons weg, opdat wij met een zuiver hart in het heilige der heiligen verdienen in te gaan. Door Christus onzen Heer. Amen.

Aufera nobis, quæsumus Domine, iniquitates nostras: ut ad sancta sanctorum puris mereamur mentibus introire. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Op het altaar gebogen, zegt hij:

Wij bidden U, o Heer, door de verdiensten uwer Heiligen, (*hij kust het altaar*), wier overblijfselen zich hier bevinden, en van alle Heiligen, dat Gij U gewaardiget al mijne zonden te vergeven. Amen.

Oramus te, Domine, per merita Sanctorum tuorum (*osculatur altare*), quorum reliquiæ hic sunt, et omnium Sanctorum: ut indulgere digneris omnia peccata mea. Amen.

Hij zegent den wierook, zeggende:

Wordt gezegend door Hem, ter wiens eer gij zult branden. Amen.

Ab illo benedicaris, in cuius honore cremaberis. Amen.

Nadat hij het altaar heeft bewierookt, leest hij uit het Missaal het volgende, in de kerkelijke taal Introitus genoemd, en dat intusschen door het koor is gezongen.

INTROITUS.

Wij behooren te roemen op het Kruis van onzen Heere Jesus Christus, in wien ons

Nos autem gloriari oportet in Cruce Domini nostri Jesu Christi, in quo

est salus, vita et resurrectio nostra: per quem salvati et liberati sumus.

Ps. Deus misereatur nostri, et benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri.

Nos autem gloriari oportet.

heil, ons leven en onze verrijzenis is: door wien wij behouden en verlost zijn.

Ps. God ontferme zich onzer en zegene ons: Hij doe Zijn aangezicht over ons lichten, en ontferme Zich onzer.

Wij behooren enz. *Wordt herhaald.*

Voor het altaar teruggekeerd, zegt hij, beurtelings met de misdienaren of Assistenten:

Kyrie eleison, *ter.*

Christe eleison, *ter.*

Kyrie eleison, *ter.*

driemaal:

Heer, ontferm U onzer.

Christus, ontferm U onzer.

Heer, ontferm U onzer.

Daarna heft hij het Gloria in excelsis aan:

Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Laudamus te. Benedicimus te. Adoramus te. Glorificamus te. Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam. Domine Deus Rex cælestis. Deus Pater omnipotens. Domine Fili unigenite Jesu Christe. Domine Deus, Agnus Dei, Filius patris. Qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram. Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis. Quoniam tu solus sanctus, tu solus Dominus, tu solus Altissimus, Jesu Christe, cum sancto Spiritu, in gloria Dei Patris. Amen.

ERE zij aan God in het allerhoogste der hemelen, en vrede zij op aarde aan de menschen, die van goeden wil zijn. Wij loven U. Wij zegenen U. Wij aanbidden U. Wij verheerlijken U. Wij danken U om uwe groote heerlijkheid. Heer God, hemelsche Koning. God! almachtige Vader. Heer Jesus Christus. eeniggeboren Zoon. Heer God, Lam Gods, Zoon des Vaders. Die de zonden der wereld wegneemt, ontferm U onzer. Die de zonden der wereld wegneemt, neem ons smeeken aan. Die aan de rechterhand des Vaders zijt gezeten, ontferm U onzer. Want Gij alleen zijt de Heilige, Gij alleen zijt de Heer, Gij alleen zijt de Allerhoogste, Jesus Christus, met den H. Geest, in de heerlijkheid van God den Vader. Amen.

Na het Gloria in excelsis wordt gezongen het volgende

GEBED.

O God, van wien en Judas de straf voor zijne misdaad, en de moordenaar het loon zijner belijdenis ontving: verleen ons, als een uitwerksel uwer goedertierenheid, dat even als Jesus Christus, in Zijn lijden, aan beiden verschillend loon naar verdienste heeft geschonken. Hij ook in ons den ouden mensch moge vernietigen, en ons de genade Zijner verrijzenis moge toekennen. Die met U leeft en heerscht, in de eenheid des H. Geestes, door alle eeuwen der eeuwen. Amen.

DEUS, a quo et Judas reatus sui poenam, et confessionis suae latro praemium sumpsit: concede nobis tuae propitiationis effectum: ut sicut in passione sua Jesus Christus Dominus noster diversa utrisque intulit stipendia meritorum, ita nobis, ablato vetustatis errore, resurrectionis suae gratiam largiatur. Qui tecum vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

EPISTEL-LES.

ALS gij dan in ééne plaats Amengkomt, is het niet meer, des Heeren avondmaal eten. Want een iegelijk neemt te voren zijn eigen maal bij het eten: en de een lijdt honger, en de ander is dronken. Of hebt gij geene huizen, om te eten en te drinken? Of veracht gij de Kerk Gods, en beschaamt hen, die niet hebben? Wat zal ik u zeggen? Prijs ik u? Hierin prijs ik niet. Want ik heb van den Heere ontvangen, hetgeen ik u ook heb overgeleverd, dat de Heere Jesus in den nacht, waarin Hij verraden werd, het brood nam, En dankende het brak, en zeide: Neemt, en eet; dit is Mijn lichaam, hetwelk voor u zal worden overgeleverd:

FRATRES, Convenientibus vobis in unum, jam non est Dominicam coenam manducare. Unusquisque enim suam coenam praesumit ad manducandum. Et alius quidem esurit: alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo. Ego enim accepi a Domino quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens fregit, et dixit: Accipite, et manducate: Hoc

est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam coenavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo: et sic de pane illo edat, et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. Quod si nosmetipsos dijudicemus, non utique judicemur. Dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

doet dit tot Mijne gedachtenis! Desgelijks ook den kelk, nadat Hij het avondmaal had gehouden, zeggende: Deze kelk is het Nieuwe Verbond in Mijn bloed: doet dit, zoo dikwijls gij dien zult drinken, tot Mijne gedachtenis! Want zoo dikwijls gij dit brood zult eten, en den kelk drinken, zult gij den dood des Heeren verkondigen, tot dat Hij kome. Al wie derhalve onwaardiglijk dit brood eten, of den kelk des Heeren drinken zal, zal schuldig zijn aan het lichaam en het bloed des Heeren. Dat dan de mensch zich zelve beproeve, en aldus van dit brood ete, en van den kelk drinke! Want die onwaardiglijk eet en drinkt, eet en drinkt zich zelve het oordeel, niet onderscheidende het lichaam des Heeren. Daarom zijn er onder u vele zwakken en kranken, en zijn menigen ontslapen. Want indien wij ons zelve beoordeelden, zouden wij niet geoordeeld worden. Maar geoordeeld wordende, worden wij door den Heere getuchtigd, opdat wij niet met de wereld veroordeeld worden.

Na de Epistel-les wordt het volgende door den Priester gelezen, en door het Koor gezongen.

GRADUALE.

CHRISTUS factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis.

CHRISTUS is voor ons gehoorzaam geworden tot aan den dood, ja tot aan den dood des Kruises.

☩. Daarom heeft God|Hem ver-
heven, en Hem een naam gege-
ven, die verheven is boven al-
len naam.

☩. Propter quod et Deus
exaltavit illum, et dedit
illi nomen quod est super
omne nomen.

*Nadat de wierook gewijd is op dezelfde wijze als voren,
bidt de Diaken, knielende voor het altaar (of wanneer
er geen Diaken is, de Priester):*

Reinig mijn hart en mijne lip-
pen, almachtige God. Gij,
die de lippen van den Profeet
Isaïas met een brandende vuur-
kool hebt gereinigd: gewaardig
U mij door Uwe genadige ont-
ferming zóó te reinigen, dat ik
Uw heilig Evangelie waardiglijk
kunne verkondigen. Door Chris-
tus onzen Heer. Amen.

Munda cor meum, ac
labia mea, omnipotens
Deus, qui labia Isaïæ Pro-
phetæ calculo mundasti
ignito: ita me tua grata
miseratione dignare mun-
dare, ut sanctum Evange-
lium tuum digne valeam
nuntiare. Per Christum
Dominum nostrum. Amen.

De Diaken vraagt den zegen des Priesters, zeggende:

Heer, geef uwen zegen.

Jube, Domine, bene-
dicere.

En de Priester zegent hem en antwoord:

De Heer zij in uw hart en op
uwe lippen; ten einde gij waar-
diglijk en met bevoegdheid Zijn
Evangelie verkondiget: In den
naam des Vaders, des Zoons †,
en des H. Geestes. Amen.

Dominus sit in corde
tuo, et in labiis tuis: ut
digne et competenter an-
nunties Evangelium su-
um: In nomine Patris, et
Filii, et Spiritus Sancti.
Amen.

*Is er geen Diaken aanwezig, dan zegt de Priester dezelfde
gebeden, doch eenigzins gewijzigd, door UW en GIJ in MIJN
en IK te veranderen. Hierna wordt gezongen:*

De Heer zij met U.

R. En met uwen geest.

Het vervolg van het heilig
Evangelie volgens Joannes,

R. Eere zij U, o Heer.

Dominus vobiscum.

R. Et cum Spiritu tuo.

Sequentia Sancti Evan-
gelii secundem Joannem.

R. Gloria tibi, Domine.

ANTH
Sci
hora
mund
lexiss
mund
Et cœ
jam
deret
Isca
nia
nus,
et ac
a cœ
sua;
teun
mitt
cœp
loru
quo
ergo
Et d
tu
pon
Quo
mod
Dic
bis
Res
lav
ten
Pet
tur
nu
Qu
nis
mu
est
ba
tra

EVANGELIE.

ANTE diem festum Paschæ, Ascians Jesus quia venit hora ejus ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cœna facta, cum diabolus jam misisset in cor ut traderet eum Judas Simonis Iscariotæ: sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, quia a Deo exivit, et ad Deum vadit, surgit a cœna, et ponit vestimenta sua; et cum accepisset linteam, præcinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes? Respondit Jesus, et dixit ei: Quod ego facio, tu nescis modo: scies autem postea. Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Jesus: Si non lavero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes meos, sed et manus, et caput. Dicit ei Jesus: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum: propterea

VÓór den feestdag van het pascha, dewijl Jesus wist, dat Zijne ure gekomen was, dat Hij uit deze wereld zou overgaan tot den Vader, daar Hij de Zijnen, die in de wereld waren, had liefgehad, zoo heeft Hij hen ten einde toe liefgehad. En als het avondmaal gedaan was, toen alreeds de duivel aan Judas Iscarioth den zoon van Simon, in het hart had gegeven, dat hij Hem zoude verraden: Wetende, dat de Vader alles in Zijne handen had gegeven, en dat Hij van God was uitgegaan, en tot God hennenging, stond Hij op van het avondmaal, en legde Zijne klederen af, en nam een' linnen doek, en omgordde Zich. Daarna goot Hij water in het bekken, en begon de voeten der discipelen te wasschen, en af te droogen met den linnen doek, waarmede Hij omgord was. Hij kwam dan tot Simon Petrus. En Petrus zeide tot Hem: Heere, wascht Gij mij de voeten! Jesus antwoordde, en sprak tot hem: Wat Ik doe, weet gij nu niet; maar gij zult het daarna weten. Petrus zeide tot hem: Gij zult mij in eeuwigheid de voeten niet wasschen. Jesus antwoordde hem: Indien Ik u niet wassche, zult gij geen deel met Mij hebben. Simon Petrus zeide tot hem: Heere, niet alleen mijne voeten, maar ook de han-

den en het hoofd. Jesus sprak tot hem: Die gewasschen is, heeft niet van nooden, dan dat hij de voeten wassche; maar is geheel rein. Ook gij zijt rein, maar niet allen. Want Hij wist, wie Hem zoude verraden; daarom zeide Hij: Gij zijt niet allen rein. Nadat Hij nu hunne voeten gewasschen, en Zijne kleederen aangedaan had, als Hij wederom aangezeten was, sprak Hij tot hen: Weet gij, wat Ik u gedaan heb? Gij noemt Mij Meester en Heer: en gij zegt wel, want Ik ben het. Indien Ik dan, de Heer en de Meester, uwe voeten gewasschen heb: moet ook gij elkanders voeten wasschen. Want een voorbeeld heb Ik u gegeven, opdat, gelijk Ik u gedaan heb, gij ook alzoo doet.

℞. U zij lof Christus.

Na het Evangelie kust de Priester het Missaal en zegt:

Door de woorden des Evangelies mogen onze misdrijven uitgewischt worden.

Per evangelica dicta delectantur nostra delicta.

CREDO.

Ik geloof in éénen God, den Almachtigen Vader, den Schepper van Hemel en aarde, van alle zichtbare en onzichtbare dingen. En in éénen Heer Jesus Christus, den eeniggeboren Zoon Gods, en die voor alle eeuwigheid uit den Vader is geboren. God van God, licht van licht, waarachtig God van den waarachtigen God. Geboren, niet gemaakt, medezelfstandig met den

dixit: Non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum, et accepit vestimenta sua: cum recubisset iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magister et Domine, et bene dicitis: sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus et Magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis.

℞. Laus tibi Christe.

CREDO in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli et terre, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia sæcula. Deum de deo, lumen de lumine: Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, con-

ubstant
quem
Qui prop
et prop
tem de
(hic ger
carnatu
sancto
ET HOM
cifixus
sub Po
et sepu
rexit t
Scriptu
cœlum
Patris.
rus es
care
cujus
finis.
sanctu
vifican
Filioq
Patre
ratur
qui lo
pheta
catho
Eccle
bapti
pecca
resur
rum.
sæcu

D

D

B

substantialem Patri; per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de caelis. (hic genuflectitur.) Et in carnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine; ET HOMO FACTUS EST. Crucifixus etiam pro nobis: sub Pontio Pilato passus, et sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum Scripturas. Et ascendit in caelum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare vivos et mortuos; cuius regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum, et vivificantem; qui ex Patre Filioque procedit, qui cum Patre et Filio simul adoratur, et conglorificatur; qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

Vader: door wien alles gemaakt is. Die om ons, menschen, en tot onze zaligheid uit de hemelen is nedergedaald. (knielende) En Hij is vleesch geworden van den H. Geest uit de Maagd Maria: En Hij is mensch geworden. Hij is ook voor ons gekruist onder Pontius Pilatus; Hij heeft geleden en is begraven. En ten derden dage is Hij verrezen, overeenkomstig de Schriften. En Hij is ten hemel opgeklommen; Hij is gezeten aan de rechterhand des Vaders. En Hij zal wederkomen met heerlijkheid om levenden en dooden te oordeelen: en Zijn rijk zal geen einde hebben. En in den Heiligen Geest, den Heer en levendmakenden: die van den Vader en den Zoon voortkomt. Die met den Vader en den Zoon te gelijk wordt aanbeden, en mede verheerlijkt: die door de Profeten heeft gesproken. En ééne heilige, katholieke en apostolische Kerk. Ik belijd één Doopsel, ter vergeving der zonden. En ik verwacht de verrijzenis der dooden. En het toekomstige eeuwige leven. Amen.

Dan kust de Priester het altaar, en keert zich om:

Dominus vobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.

De Heer zij met U.
R. En met uwen geest.

Vervolgens bidt hij het OFFERTORIUM.

DE rechterhand des Heeren heeft kracht gewerkt; de rechterhand des Heeren heeft mij verheven; ik zal niet sterven, maar leven, en de werken des Heeren verkondigen.

DEXTERA Domini fecit virtutem, dextera Domini, exaltavit me: non moriar, sed-vivam, et narrabo opera Domini.

Bij de offerande van het brood:

Neem, heilige Vader, almachtige eeuwige God, deze onbevleete offerande aan, welke ik, uw onwaardige dienaar, U, mijnen levenden en waren God, opdraag voor mijne ontelbare zonden en misdrijven en verzuimenissen, en voor alle aanwezigen, maar ook voor alle Christene geloovigen, hetzij levenden, hetzij overledenen; opdat zij mij en hun ter zaligheid en ten eeuwigen leven strekke. Amen.

Suscipe, sancte Pater, omnipotens aeterna Deus, hanc immaculatam Hostiam, quam ego, indignus famulus tuus, offero tibi, Deo meo vivo et vero, pro innumerabilibus peccatis et offensionibus et negligentis meis, et pro omnibus circumstantibus, sed et pro omnibus fidelibus Christianis vivis atque defunctis: ut mihi et illis proficiat ad salutem in vitam aeternam. Amen.

Bij de wijding van het water, dat met den wijn in den kelk wordt vermengd, zegt de Priester:

O God, die de waardigheid der menschelijke natuur op eene wonderbare wijze geschapen, en op nog meer wonderbare wijze hersteld hebt: geef ons door het geheim van dit water en het geheim van dit wijn, dat wij deelgenoot mogen worden aan de Godheid van Hem, die zich gewaardigd heeft aan onze menschheid deelachtig te worden, Jesus Christus, Uw Zoon, Onze Heer, die met U leeft en heerscht in de eenheid des H. Geestes, God door alle eeuwen der eeuwen. Amen.

Deus, qui humanae substantiae dignitatem mirabiliter condidisti, et mirabiliter reformasti: da nobis per hujus aquae et vini mysterium, ejus Deivinitatis esse consortes, qui humanitatis nostrae fieri dignatus est particeps, Jesus Christus Filius tuus, Dominus noster, qui tecum vivit et regnat in unitate spiritus sancti Deus: per omnia saecula saeculorum. Amen.

Offe-
calicen
depre-
ut in
Majest
et to
cum o
cenda

Een

In
et in
cipian
et sic
trum
hodie
Domi

Daar

Ve
nipot
bene
tuo s
ratur

Pe
ati
stan
ince
toru
istud
ben
suav
Chr
trum

Bij de offerande van den wijn.

Offerimus tibi, Domine, calicem salutaris, tuam deprecantes clementiam: ut in conspectu divinæ Majestatis tuæ, pro nostra et totius mundi salute cum odore suavitatis ascendat. Amen.	Wij offeren U, o Heer, den Kelk des Heils, en smeeken Uwe goedertierenheid af: opdat hij voor het aanschijn Uwer Goddelijke Majesteit, tot onze zaligheid en die der geheele wereld, met aangename geur moge opstijgen. Amen.
---	---

Een weinig gebogen voor het altaar, bidt de Priester:

In spiritu humilitatis, et in animo contrito suscipiamur a te, Domine: ut sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Domine Deus.	Laat ons door U, o Heer, in den geest van ootmoed en met een berouwhebbend hart worden aangenomen: en laat ons offer heden zóó voor Uw aanschijn geschieden, dat het U behage, Heer God.
--	--

Daarna zijne handen opheffende, en het brood en den wijn zegenende:

Veni sanctificator, omnipotens æterne Deus: et benedic hoc sacrificium tuo sancto nomini præparatum.	Kom, Heiligmaker, almachtige eeuwige God, en zegen deze offerande, die aan Uwen heiligen naam bereid is.
--	--

Bij het wijden van den wierook:

Per intercessionem beati Michaelis Archangeli stantis a dextris altaris incensi, et omnium electorum suorum, incensum istud dignetur Dominus benedicere, et in odorem suavitatis accipere. Per Christum Dominum nostrum. Amen.	Door de voorspraak van den H. Aartsengel Michaël, die ter rechterzijde van het wierookaltaar staat, en van al Zijne uitverkorenen, gewaardige Zich de Heer dezen wierook te zegenen, en in een aangename geur aan te nemen. Door Christus onzen Heer. Amen.
--	---

Terwijl hij het brood en den wijn bewierookt :

<p>Laat dezen wierook, die door U gezegend is, tot U opstijgen, o Heer; en laat Uwe barmhartigheid over ons nederdalen.</p>	<p>Incensum istud a te benedictum, ascendat ad te Domine, et descendat super nos misericordia tua.</p>
---	--

Bij het bewierooken van het altaar :

<p>Laat mijn gebed, o Heer, gelijk wierook opgaan voor Uw aangezicht; de opheffing mijner handen zij U als een avondoffer. Plaats, o Heer, eene wacht aan mijnen mond, en sluit mijne lippen: opdat mijn hart niet tot woorden van boosheid neige, om verontschuldigen te zoeken voor de zonden.</p>	<p>Dirigatur, Domine, oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum Sacrificium vespertinum. Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis: ut non declinet cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.</p>
--	--

Bij het teruggeven van het wierookvat.

<p>De Heer ontsteke in ons het vuur Zijner liefde, en de vlam eener eeuwige liefde. Amen.</p>	<p>Accendat in nobis Dominus ignem sui amoris, et flammam æternæ charitatis. Amen.</p>
---	--

Als de Priester zijne handen wast :

<p>Met de onschuldigen zal ik mijne handen wasschen: en ik zal Uw altaar omringen, o Heer.</p> <p>Om de stem van Uwen lof te hooren: en om al Uwe wonderdaden te verkondigen.</p> <p>Heer, ik heb den luister van Uw huis en de woonplaats Uwer heerlijkheid bemind.</p> <p>Vernietig mijne ziel niet met de goddeloozen, en mijn leven niet met de mannen, die dornets naar bloed.</p>	<p>Lavabo inter innocentes manus meas: et circumdabo altare tuum, Domine.</p> <p>Ut audiam vocem laudis: et enarrem universa mirabilia tua.</p> <p>Domine, dilexi decorem domus tuæ, et locum habitationis gloriæ tuæ.</p> <p>Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam, et cum viris sanguinum vitam meam.</p>
---	---

In quorum manibus ini-
quitates sunt: dextera
eorum repleta est mune-
ribus.

Ego autem in innocen-
tia mea ingressus sum:
redime me, et miserere
mei.

Pes meus stetit in di-
recto: in ecclesiis bene-
dicam te, Domine.

Incipit Gloria et

Gebogen voor het altaar zegt daarna de Priester :

Suscipe, Sancta Trini-
tas, hanc oblationem,
quam tibi offerimus ob
memoriam passionis, re-
surrectionis, et ascensio-
nis Jesu Christi Domini
nostri: et in honore
beatæ Mariæ semper Vir-
ginis, et beati Joannis
Baptistæ, et sanctorum
Apostolorum Petri et Pau-
li, et istorum, et omnium
Sanctorum: ut illis profici-
at ad honorem, nobis
autem ad salutem: et illi
pro nobis intercedere dig-
nentur in cœlis, quorum
memoriam agimus in ter-
ris. Per eumdem Christ.
Dom. nostr. Amen.

In wier handen ongerechtig-
heden zijn: en wier rechterhand
met geschenken vervuld is.

In mijne onschuld toch heb ik
gewandeld: verlos mij en wees
mij genadig.

Mijn voet bevond zich op den
rechten weg: in de vergaderin-
gen zal ik U loven, o Heer.

Neem, o heilige Drievuldig-
heid, deze offerande aan, welke
wij U opdragen ter gedachtenis
van het lijden, de verrijsenis,
en de hemelvaart van onzen
Heer Jesus Christus: en ter eere
van de heilige Maria altijd Maagd,
en van den heiligen Joannes den
Dooper, en van de heilige Apos-
telen Petrus en Paulus, en
van deze en van alle andere
Heiligen: opdat zij tot hunne
eere, maar ook tot onze zaligheid
strekken moge: en opdat zij,
wier gedachtenis wij op aarde
houden, voor ons in den hemel
hunne voorspraak doen gelden.
Door denzelfden Christus onzen
Heer. Amen.

Tot het volk gekeerd zegt de Priester :

Orate fratres: ut meum
ac vestrum sacrificium ac-
ceptabile fiat apud Deum
Patrem omnipotentem.

Bidt, broeders: opdat mijn en
uw offer behagelijk worde aan
God, den almachtigen Vader.

En men antwoordt :

De Heere neme uit uwe handen het offer aan tot lof en tot verheerlijking van Zijnen naam, en ook tot ons welzijn en tot dat van Zijne geheele heilige Kerk.

R. Amen.

Suscipiat Dominus sacrificium de manibus tuis, ad laudem et gloriam nominis sui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque Ecclesiae suæ sanctæ.

R. Amen.

Hierna bidt de Priester de SECRETA.

Wij bidden U, Heilige Heer, almachtige Vader, eeuwige God, dat Hij zelf u ons offer behagelijk make, die heden dit aan Zijne leerlingen uitreikte, en hen geleerd heeft, dit tot Zijne gedachtenis te doen: Jesus Christus, uw Zoon, Onze Heer, die met U leeft en heerscht enz.

IPSE tibi, quæsumus Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, sacrificium nostrum reddat acceptum, qui discipulis suis in sui commemorationem hoc fieri hodierna traditione monstravit, Jesus Christus Filius tuus Dominus noster. Qui tecum vivit. etc.

PREFATIE.

Door alle eeuwen der eeuwen.

R. Amen.

De Heer zij met U.

R. En met uwen geest.

Heft uwe harten omhoog.

R. Wij hebben ze omhoog gegeven tot den Heer.

Danken wij den Heer, onzen God.

R. Het is waardig en rechtvaardig.

Waarlijk, het is waardig en rechtvaardig, billijk en heilzaam, dat wij altijd en overal U danken: heilige Heer, almachtige Vader, eeuwige God: Die de zaligheid van het menschelijk geslacht aan het hout des Kruises

PER omnia sæcula sæculorum.

R. Amen.

Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Sursum corda.

R. Habemus ad Dominum.

Gratias agamus Domino Deo nostro.

R. Dignum et justum est.

Vere dignum et justum est, æquum et salutare, nos tibi semper, et ubique gratias agere: Domine Sancte, Pater omnipotens, æterne Deus: Qui salutem humani generis in ligno

Crucis constituisti: ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret: et qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur: per Christum Dominum nostrum. Per quem majestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes; tremunt Potestates. Coeli, coelorumque virtutes, ac beata Seraphim, socia exultatione concelebrant. Cum quibus et nostras voces, ut admitti jubeas deprecamur, supplici confessione dicentes.

Sanctus, Sanctus, Sanctus,

Dominus Deus Sabaoth.

Pleni sunt coeli et terra gloria tua.

Hosanna in excelsis.

Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Hosanna in excelsis.

hebt verbonden: opdat uit hetzelfde, waaruit de dood ontstond, ook het leven zou voortkomen, en hij, die door-het hout verwon, ook door het hout zou verwonnen worden; door Christus onzen Heer. Door wien de Engelen Uwe majesteit loven, de Heerschappijen U aanbidden, de Machten voor U beven. Door wien de hemelen, en de krachten der hemelen, en de zalige Serafijnen zich gezamenlijk verheugen, en U mede verheerlijken. In vereeniging met hen, bidden wij U, dat Gij U ook gewaardigt onze gebeden aan te nemen, terwijl wij ootmoedig belijden en zeggen: Heilig, Heilig, Heilig,

Is de Heer, de God der heirkrachten.

Hemel en aarde zijn vol van Zijne heerlijkheid.

Hosanna in het allerhoogste. Gezegend, die komt in den naam des Heeren.

Hosanna in het allerhoogste.

CANON DER MISSE.

TE igitur, clementissime Pater, per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum supplices rogamus ac petimus, uti accepta habeas et benedicas, hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata, in primis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta catholica:

Wij bidden en smeeken U dan, allergoedertierenste Vader, door Jesus Christus, Uwen Zoon, onzen Heer, dat Gij als U welbehagelijk aanneemt en zegent, deze gaven, deze giften, deze heilige onbevleete offeranden: die wij U op de eerste plaats opdragen voor Uwe heilige Katholieke Kerk: opdat Gij U gewaardigt haar in vrede en een-

heid te bewaren en bestieren over geheel den aardbol, te gelijk met Uwen dienaar onzen Paus...., en onzen Kerkvoogd.... en alle rechtgeloovigen, en volgelingen van het katholiek en apostoliesch geloof.

quam pacificare, custodire, adunare et regere digneris toto orbe terrarum. una cum famulo tuo Papa nostro N. et Antistite nostro N. et omnibus orthodoxis, atque Catholicæ et Apostolicæ fidei cultoribus.

Gedachtenis der levenden.

Wees, o Heer, gedachtig aan Uwe dienaars en dienaressen..... N. en N.

Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum N. et N.

(Hier denkt men aan de levende personen, voor wie men in het bijzonder wil bidden.)

personen, voor wie men

En aan alle aanwezigen, wier geloof en wier godsvrucht U bekend zijn: voor wie wij, of die zelve U dit offer van verheerlijking opdragen, voor zich zelve en voor al de hunnen, ter verlossing hunner zielen, ter verkrijging van leven en gezondheid: en die U, den eeuwigen, levenden en waarachtigen God, hunne verlangens te kennen geven,

Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, et nota devotio: pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, pro se, suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis et incolumitatis suæ; tibi que reddunt vota sua aeterno Deo, vivo et vero.

In gemeenschap zijnde, met —, den allerheiligsten dag herdennende, waarop onze Heer Jesus Christus voor ons is overgeleverd; maar ook de gedachtenis vererende, op de eerste plaats van de roemwaardige Maria, altijd Maagd, de Moeder van denzelfden onzen God en Heer Jesus Christus: maar ook van Uwe heilige Apostelen en Martelaren, Petrus en Paulus, Andreas, Jacobus, Joannes, Thomas, Jacobus, Phi-

Communicantes, et diem sacratissimum celebrantes, quo Dominus noster Jesus Christus pro nobis est traditus: sed et memoriam venerantes, in primis gloriosæ semper Virginis Mariæ, genitricis ejusdem Dei et Domini nostri Jesu Christi: sed et beatorum Apostolorum ac Martyrum tuorum, Petri et Pauli, Andreæ, Jacobi, Joannis,

Thomæ, Jacobi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis et Thaddæi: Lini, Cleti, Clementis, Xysti, Cornelii, Cypriani, Laurentii, Chrysogoni, Joannis et Pauli, Cosmæ et Damiani, et omnium Sanctorum tuorum: quorum meritis precibusque concedas, ut in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed et cunctæ familiæ tuæ, quam tibi offerimus ob diem, in qua Dominus noster Jesus Christus tradidit discipulis suis Corporis et Sanguinis sui mysteria celebranda; quæsumus, Domine, ut placatus accipias: diesque nostros in tua pace disponas: atque ab æterna damnatione nos eripi, et in electorum tuorum jubas grege numerari. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Quam oblationem tu Deus in omnibus, quæsumus, benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris; ut nobis Corpus et Sanguis fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi.

lippus, Bartholomeus, Mattheus, Simon en Thaddeus: Linus, Cle-tus, Clemens, Sixtus, Cornelius, Cyprianus, Laurentius, Chryso-gonus, Joannes en Paulus, Cos-mas en Damianus, en van al Uwe Heiligen, bidden wij U, dat Gij ons door hunne verdiensten en gebeden verleent, dat wij in alles den bijstand Uwer bescherming ondervinden. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

Wij smeeken U dan, o Heer, dat Gij met vergevensgezindheid deze offerande van onze dienstbaarheid, en ook van geheel Uw gezin zult aannemen, welke wij U opdragen op den dag, waarop onze Heer Jesus Christus aan Zijne leerlingen bevolen heeft de geheimen van Zijn lichaam en bloed te vieren: en dat Gij ons Uwen vrede verleent in onze dagen: en dat Gij gelievet ons te verlossen van de eeuwige verdoemenis, en onder het getal Uwer uitverkoren op te nemen. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

Wij smeeken U, o God, dat Gij U gewaardiget deze offerande in alles te zegenen, te aanvaarden, goed te keuren, redelijk en u-wel-behaaglijk te maken: en dat zij voor ons het lichaam en het bloed van Uwen allergeliefdsten Zoon, onzen Heer, Jesus Christus, worde.

Die daags, voor dat Hij voor onze en aller zaligheid, zou gaan lijden, dat is, heden: het brood in Zijne heilige en eerwaardige handen nam, en, de oogen ten hemel opgeheven tot U, God zijnen almachtigen Vader, U dankende, het zegende, brak, en aan Zijne leerlingen gaf, zeggende: Neemt en eet allen hiervan:

Want dit is Mijn lichaam.

Qui pridie, quam pro nostra omniumque salute pateretur, hoc est, hodie; accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas; et elevatis oculis in cœlum, ad te Deum Patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite et manducate et hoc omnes:

Hoc est enim corpus meum.

Terwijl de Priester de H. Hostie en later den Kelk met het H. Bloed opheft, behooren wij Jesus in Zijn H. Sakrament te aanbidden: op deze of dergelijke wijze:

Ik geloof, o mijn God, dat Gij hier werkelijk en waarachtig tegenwoordig zijt: Ik vertrouw en hoop op U, lieve Jesus, onder de nietige gedaante van brood en wijn verborgen: Ik bemijn U, van ganscher harte, uit al mijne krachten, U, die mij het eerst bemind hebt, en die uit liefde tot mij U zelve voor mij aan het kruis hebt opgeofferd, en nog dagelijks dit offer voor mij vernieuwt.

Verlevendig o Heer, mijn geloof: versterk mijn vertrouwen: vermeerder mijne liefde. Geef o lieve Jesus, dat wij, die U hier, als een verborgen God aanbidden, eens in den Hemel van aanschijn tot aanschijn U zien mogen, en met de Engelen en Heiligen Uwen luister onbedekt mogen aanschouwen, en Uwe heerlijkheid mogen genieten. Amen.

Op dezelfde wijze nam Hij, nadat het avondmaal gehouden was, dezen voortreffelijken Kelk in Zijne heilige en eerbiedwaardige handen: en insgelijks U dankende, zeggende Hij hem, en gaf hem aan Zijne leerlingen, zeg-

Simili modo postquam cœnatum est, accipiens et hunc præclarum Calicem in sanctas ac venerabiles manus suas: item tibi gratias agens, benedixit, deditque discipulis suis, di-

cens: Accipite et bibite
ex eo omnes:

Hic est enim calix Sanguinis mei novi et æterni testamenti: mysterium fidei: qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Hæc quotiescumque feceritis in mei memoriam facietis.

Unde et memores, Domine, nos servi tui, sed et plebs tua sancta, ejusdem Christi Filii tui Domini nostri tam beatæ passionis, nec non et ab inferis resurrectionis, sed et in cælos gloriosæ ascensionis: offerimus præclaræ Majestati tuæ de tuis donis ac datis, Hostiam puram, Hostiam sanctam, Hostiam immaculatam, Panem sanctum vitæ æternæ et Calicem salutis perpetuæ.

Supra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris: et accepta habere, sicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui justî Abel, et sacrificium Patriarchæ nostri Abrahamæ, et quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedech, sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.

Supplices te rogamus, Omnipotens Deus: jube hæc perferri per manus

gende: Neemt en drinkt allen hieruit:

Want dit is de Kelk van Mijn Bloed, van het nieuwe en eeuwige Verbond: een geheim des geloofs: dat voor u en voor velen zal gestort worden ter vergiffenis der zonden.

Zoo dikwijls gij dit doet, zult gij dit tot Mijne gedachtenis doen.

Daarom, o Heer, gedachtig aan het zoo heilig lijden van denzelfden Christus, Uwen Zoon, onzen Heer, en aan Zijne opstanding uit het graf, en tevens aan Zijne roemvolle hemelvaart, offeren wij, Uwe dienaren, en ook Uw heilig volk aan Uwe verheven Majesteit, van Uwe giften en gaven, deze zuivere Offerande, deze heilige Offerande, deze onbevleete Offerande, het heilig Brood des eeuwigen levens en den Kelk der eeuwige zaligheid.

Gewaardig U daarop met een genadig en goedgunstig oog neer te zien: en dit heilig Offer, deze onbevleete Offerande aan te nemen, gelijk Gij U gewaardigd hebt de gaven van den rechtvaardigen Abel, Uwen dienaar, en de offerande van onzen Aartsvader Abraham, en die, welke Uw Opperpriester Melchisedech U opgedragen heeft, aan te nemen.

Wij bidden en smeeken U, almachtige God: laat deze gaven door de hand van Uwen heili-

gen Engel, op Uw verheven altaar, voor het aanschijn Uwer goddelijke Majesteit gebracht worden: opdat wij allen, die, deelnemende aan dit altaar, het hoogheilig Lichaam en Bloed van Uwen Zoon zullen genuttigd hebben, met allen hemelschen zegen en genade moge vervuld worden. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

sancti Angeli tui in sublimi altare tuum, in conspectu divinae Majestatis tuae: ut quotquot ex hac altaris participatione, sacrosanctum Filii tui, Corpus et Sanguinem sumpserimus, omni benedictione caelestis et gratia repleamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Gedachtenis der overledenen.

Wees ook, o Heer, gedachtig aan Uwe dienaars en dienaresen N. en N., die ons zijn voorgestaan met het teeken des geloofs en in vrede zijn ontslapen.

Memento etiam, Domine, famulorum famularumque tuarum N. et N., qui nos praecesserunt cum signo fidei, et dormiunt in somno pacis.

(Hier denkt men aan de overledene personen, voor wie men in het bijzonder wil bidden.)

Wij smeeken U, o Heer, dat Gij aan hen en aan allen die in Christus rusten, de plaats der verkoeling, des lichts en des vredes schenket. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

Ipsis, Domine, et omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerii, lucis et pacis, ut indulgeas, deprecamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Gewaardig U ook aan ons, zondaars, Uwe dienaren, die hopen op de grootheid Uwer barmhartigheid, eenig deel en gemeenschap te schenken met Uwe heilige Apostelen en Martelaars: met Joannes, Stephanus, Matthias, Barnabas, Ignatius, Alexander, Marcellinus, Petrus, Felicitas, Perpetua, Agatha, Lucia, Agnes, Cæcilia, Anastasia en al Uwe Heiligen: laat ons, bidden

Nobis quoque peccatoribus famulis tuis, de multitudine miserationum tuarum sperantibus, partem aliquam et societatem donare digneris cum tuis Sanctis Apostolis et Martyribus: cum Joanne, Stephano, Matthia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro, Felicitate, Perpetua, Agatha, Lu-

cia, Agnete, Cæcilia, Anastasia, et omnibus Sanctis tuis: intra quorum nos consortium, non æstimator meriti, sed veniæ, quæsumus largitor admitte. Per Christum Dominum nostrum.

Per ipsum, et cum ipso, et in ipso, est tibi Deo Patri omnipotenti, in Unitate Spiritus Sancti, omnis honor et gloria.

Per omnia sæcula sæculorum. *R.* Amen.

Oremus. Præceptis salutaribus moniti et divina institutione formati audeamus dicere.

Pater noster, qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum: adveniat regnum tuum: fiat voluntas tua, sicut in cælo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo. Amen.

Libera nos, quæsumus Domine, ab omnibus malis præteritis, præsentibus et futuris: et intercedente beata et gloriosa semper Virgine Dei Genitrice Maria cum beatis Apostolis tuis Petro et Paulo, atque Andrea et

wij U, zonder acht te geven op onze verdiensten, maar na ons vergiffenis te hebben geschonken, in hun gezelschap opgenomen worden. Door Christus onzen Heer.

Door Hem, en met Hem, en in Hem wordt U, God, den Almachtigen Vader, in de eenheid des Heiligen Geestes, alle eer en heerlijkheid.

Door alle eeuwen der eeuwen. *R.* Amen.

Laat ons bidden. Door heilzame geboden aangemaand en door goddelijke leering onderrecht, durven wij zeggen:

Onze Vader, die in de hemelen zijt, Geheilgd zij Uw naam: ons toekome Uw rijk: Uw wil geschiede op aarde als in den hemel. Geef ons heden ons dagelijksch brood; en vergeef ons ons onze schulden, gelijk wij vergeven aan onze schuldenaren. En leid ons niet in bekoring.

R. Maar verlos ons van den kwade. Amen.

Verlos ons, Heer, van alle kwaad, hetzij verleden, betzij tegenwoordig, hetzij toekomstig: en geef genadiglijk, door de voorspraak der heilige en roemrijke Moeder Gods Maria, altijd Maagd, en die Uwer heilige Apostelen Petrus en Paulus, en Andreas, en van alle Heiligen, vrede in

gen Engel, op Uw verheven altaar, voor het aanschijn Uwer goddelijke Majesteit gebracht worden: opdat wij allen, die, deelnemende aan dit altaar, het hoogheilig Lichaam en Bloed van Uwen Zoon zullen genuttigd hebben, met allen hemelschen zegen en genade moge vervuld worden. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

sancti Angeli tui in sublimi altare tuum, in conspectu divinæ Majestatis tuæ: ut quotquot ex hac altaris participatione, sacrosanctum Filii tui, Corpus et Sanguinem sumpserimus, omni benedictione cœlesti et gratia repleamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Gedachtenis der overledenen.

Wees ook, o Heer, gedachtig aan Uwe dienaars en dienaresen N. en N., die ons zijn voorgestaan met het teeken des geloofs en in vrede zijn ontslapen.

Memento etiam, Domine, famulorum famularumque tuarum N. et N., qui nos præcesserunt cum signo fidei, et dormiunt in somno pacis.

(Hier denkt men aan de overledene personen, voor wie men in het bijzonder wil bidden.)

Wij smeeken U, o Heer, dat Gij aan hen en aan allen die in Christus rusten, de plaats der verkoeling, des lichts en des vredes schenket. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

Ipsis, Domine, et omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerii, lucis et pacis, ut indulgeas, deprecamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Gewaardig U ook aan ons, zondaars, Uwe dienaren, die hopen op de grootheid Uwer barmhartigheid, eenig deel en gemeenschap te schenken met Uwe heilige Apostelen en Martelaars: met Joannes, Stephanus, Matthias, Barnabas, Ignatius, Alexander, Marcellinus, Petrus, Felicitas, Perpetua, Agatha, Lucia, Agnes, Cæcilia, Anastasia en al Uwe Heiligen: laat ons, bidden

Nobis quoque peccatoribus famulis tuis, de multitudine miserationum tuarum sperantibus, partem aliquam et societatem donare digneris cum tuis Sanctis Apostolis et Martyribus: cum Joanne, Stephano, Matthia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro, Felicitate, Perpetua, Agatha, Lu-

cia, Agnete, Cæcilia, Anastasia, et omnibus Sanctis tuis: intra quorum nos consortium, non aestimator meriti, sed veniæ, quæsumus largitor admitte. Per Christum Dominum nostrum.

Per ipsum, et cum ipso, et in ipso, est tibi Deo Patri omnipotenti, in Unitate Spiritus Sancti, omnis honor et gloria.

Per omnia sæcula sæculorum. *℞.* Amen.

Oremus. Præceptis salutaribus moniti et divina institutione formati audeamus dicere.

Pater noster, qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum: adveniat regnum tuum: fiat voluntas tua, sicut in cælo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem.

℞. Sed libera nos a malo. Amen.

Libera nos, quæsumus Domine, ab omnibus malis præteritis, presentibus et futuris: et intercedente beata et gloriosa semper Virgine Dei Genitrice Maria cum beatis Apostolis tuis Petro et Paulo, atque Andrea et

wij U, zonder acht te geven op onze verdiensten, maar na ons vergiffenis te hebben geschonken, in hun gezelschap opgenomen worden. Door Christus onzen Heer.

Door Hem, en met Hem, en in Hem gewordt U, God, den Almachtigen Vader, in de eenheid des Heiligen Geestes, alle eer en heerlijkheid.

Door alle eeuwen der eeuwen. *℞.* Amen.

Laat ons bidden. Door heilzame geboden aangemaand en door goddelijke leering onderdicht, durven wij zeggen:

Onze Vader, die in de hemelen zijt, Geheiligd zij Uw naam: ons toekome Uw rijk: Uw wil geschiede op aarde als in den hemel. Geef ons heden ons dagelijksch brood; en vergeef ons ons onze schulden, gelijk wij vergeven aan onze schuldenaren. En leid ons niet in bekoring.

℞. Maar verlos ons van den kwaad. Amen.

Verlos ons, Heer, van alle kwaad, hetzij verleden, hetzij tegenwoordig, hetzij toekomstig: en geef genadiglijk, door de voorspraak der heilige en roemrijke Moeder Gods Maria, altijd Maagd, en die Uwer heilige Apostelen Petrus en Paulus, en Andreas, en van alle Heiligen, vrede in

<p>onze dagen: opdat wij, door den bijstand Uwer barmhartigheid geholpen, en altijd bevrijd mo- gen zijn van zonden en beveiligd blijven tegen alle stoornis.</p>	<p>omnibus Sanctis, da propitius pacem in diebus nostris: ut ope misericordiæ tuæ adjuti, et a peccato simus semper liberi, et ab omni perturbatione securi.</p>
---	--

De Priester breekt de H. Hostie, zeggende:

<p>Door denzelfden Jesus Christus, Uwen Zoon, onzen Heer, Die met U leeft en heerscht in de eenheid des H. Geestes, God.</p>	<p>Per eundem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum. Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus.</p>
--	--

De Priester, in de rechterhand het kleinste gedeelte der in drie deelen verdeelde H. Hostie houdende, zingt:

<p>Door alle eeuwen der eeuwen.</p> <p>℞. Amen.</p>	<p>Per omnia sæcula sæculorum.</p> <p>℞. Amen.</p>
---	--

En driemaal het kruisteecken makende over den kelk, zingt hij:

<p>De vrede des Heeren zij altijd met u.</p> <p>℞. En met uwen geest.</p>	<p>Pax Domini sit semper vobiscum.</p> <p>℞. Et cum spiritu tuo.</p>
---	--

Hij laat dit gedeelte in den kelk vallen, zeggende:

<p>Deze vermenging en konsekra- tie van het Lichaam en Bloed onzes Heeren Jesus Christus, werke ons, die het nuttigen, ten euwigen leven. Amen.</p>	<p>Hæc commixtio et consecratio Corporis et Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, fiat accipientibus nobis in vitam æternam. Amen.</p>
---	--

Gebogen zegt hij daarna het AGNUS DEI, zich op de borst slaande:

<p>Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, ontferm U onzer.</p>	<p>Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.</p>
--	---

Agnus Dei, qui tollis
peccata mundi, miserere
nobis.

Agnus Dei, qui tollis
peccata mundi, dona no-
bis pacem.

Lam Gods, dat de zonden der
wereld wegneemt, ontferm U
onzer.

Lam Gods, dat de zonden der
wereld wegneemt, geef ons vrede.

Vervolgens spreekt hij de gebeden voor de Nuttiging.

Domine Jesu Christe,
qui dixisti Apostolis tuis:
Pacem relinquo vobis, pa-
cem meam do vobis: ne
respicias peccata mea, sed
fidem Ecclesiae tuae: eam-
que secundum voluntatem
tuam pacificare et coadu-
nare digneris. Qui vivis
et regnas Deus per omnia
saecula saeculorum. Amen.

Domine Jesu Christe,
Fili Dei vivi, qui ex vo-
luntate Patris, coöperante
Spiritu Sancto, per mor-
tem tuam mundum vivi-
ficasti: libera me per hoc
Sacrosanctum Corpus et
Sanguinem tuum, ab om-
nibus iniquitatibus meis,
et universis malis, et fac
me tuis semper inhaerere
mandatis, et a te numquam
seperari permittas. Qui
cum eodem Deo Patre et
Spiritu Sancto vivis et
regnas Deus in saecula
saeculorum. Amen.

Perceptio Corporis tui,
Domine Jesu Christe, quod
ego indignus sumere præ-
sumo, non mihi proveniat
in judicium et condem-
nationem: sed pro tua

Heer Jesus Christus, die tot
Uwe Apostelen gezegd hebt: Ik
laat u den vrede, Ik geef u
Mijnen vrede: zie neêr, niet op
mijne zonden, maar op het ge-
loof Uwer Kerk; en gewaardig U
haar, volgens Uwen wil, vrede
en eenheid te verleenen. Die leeft
en heerscht, God, door alle
eeuwen der eeuwen. Amen.

Heer Jesus Christus, Zoon van
den levenden God, die naar den
wil des Vaders, met de me-
dewerking des heiligen Geestes,
door Uwen dood aan de wereld
het leven hebt gegeven: verlos
mij door dit Uw hoogheilig Li-
chaam en Bloed, van al mijne
ongerechtigheden, en alle zon-
den, en doe mij altijd Uwe ge-
boden aanhangen, en laat mij
nooit van U gescheiden worden.
Die met denzelfden Vader en
H. Geest leeft en heerscht, God
in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Laat de nuttiging van Uw Li-
chaam, Heer Jesus Christus,
dat ik onwaardige, mij vermeest
te ontvangen, niet tot mijn oor-
deel en mijne verdoemenis strek-
ken: maar laat het volgens Uwe

<p>goedertierenheid mij tot bescherming van ziel en lichaam, en ter verkrijging van genezing dienen. Die leeft en heerscht met God den Vader in de eenheid des heiligen Geestes, God door alle eeuwen der eeuwen. Amen.</p>	<p>pietate prosit mihi ad tutamentum mentis et corporis, et ad medelam percipiendam. Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.</p>
---	---

Daarna knielt hij en zegt :

<p>Ik zal het hemelsch brood nuttigen, en den naam des Heeren aanroepen.</p>	<p>Panem cœlestem accipiam, et nomen Domini invocabo.</p>
--	---

Dan slaat hij driemaal op de borst, telkens zeggende :

<p>Heer, ik ben niet waardig dat Gij onder mijn dak komt: maar spreek slechts een woord, en mijne ziel zal gezond worden.</p>	<p>Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea.</p>
---	--

(Driemaal.)

Vóór de Priester de H. Hostie nuttigt :

<p>Het Lichaam onzes Heeren Jesus Christus beware mijne zieleen eeuwigen leven. Amen.</p>	<p>Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam meam in vitam æternam. Amen.</p>
---	--

Onder de Nuttiging des Priesters moet men in zich een heilig verlangen, eene vurige begeerte tot de H. Kommunie trachten op te wekken, en alzoo zich door eene geestelijke kommunie met den priester vereenigen, op deze of dergelijke wijze :

O lieve Jesus, mochte ik ook zoo gelukkig zijn U in mijn hart te ontvangen! O hoe gaarne zoude ik aan uw liefdemaaltijd aanzitten! Hoe verlangt mijn hart naar de hemelsche spijze, die Uwe liefde den mensch bereid heeft! O hoezeer wensch ik mij op het innigste met U te vereenigen! O lieve Jesus, al ben ik dan niet waardig u werkelijk en waarachtig te ontvangen, kom dan ten minste met uwe genade, op geestelijke wijze, in mijn zoo arm en behoeftig hart: zuiver mijne ziel van alles, wat mij onwaardig maakt U in Uw heilig Sakra-

ment te ontvangen : wasch al mijne zonden en ongerechtigheden uit. Versier mijn hart met alle deugden , die het tot een waardige woonplaats voor U kunnen doen worden : maak mij naar uw voorbeeld , zuiver, ootmoedig en zachtmoedig , en laat spoedig het gelukkig oogenblik aanbreken , dat ik met Uwe leerlingen aan Uwe H. Tafel moge aanzitten.

Onder het reinigen der Pateen :

<p>Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo. Laudans invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvus ero.</p>	<p>Wat zal ik den Heer wedergeven voor alles wat Hij mij geschonken heeft? Ik zal den Kelk des heils nemen, en den naam des Heeren aanroepen. Ik zal den Heer lofprijzen en Hem aanroepen, en ik zal bevrijd worden van mijne vijanden.</p>
---	---

Onmiddelijk voor het nuttigen van het H. Bloed :

<p>Sanguis Domini nostri Jesu Christi custodiat animam meam in vitam æternam. Amen.</p>	<p>Het Bloed onzes Heeren Jesus Christus beware mijne ziel ten eeuwigen leven. Amen.</p>
---	--

Bij het schenken van den wijn in den kelk :

<p>Quod ore sumpsimus, Domine, pura mente capiamus: et de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum.</p>	<p>Laat ons, o Heer, met een zuiver hart ontvangen, wat wij met den mond genuttigd hebben: en dat het van eene tijdelijke gave een eeuwig geneesmiddel worde.</p>
---	---

Bij het schenken van den wijn en het water :

<p>Corpus tuum, Domine, quod sumpsi et sanguis, quem potavi, adhaereat visceribus meis: et præsta, ut in me non remaneat scelerum macula, quem pura et Sancta refecerunt Sacramenta. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.</p>	<p>Laat Uw Lichaam, o Heer, dat ik genuttigd heb, en Uw Bloed, dat ik gedronken heb, aan mijn binnenste vastkleven: en geef, dat in mij geene vlek van misdaden overblijve, nu ik door Uw zuiver en heilig Sakrament gevoed ben. Die leeft en heerscht in de eeuwen der eeuwen. Amen.</p>
---	---

Na den kelk gereinigd en gedekt te hebben, leest de Priester het volgende gebed:

COMMUNIE.

Nadat de Heer Jesus het Avondmaal had gehouden met zijne leerlingen, heeft Hij hun de voeten gewasschen, en zeide hun: Weet gij, wat Ik, uw Heer en Meester u gedaan heb? Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat gij eveneens zoudt handelen.

De Heer zij met u.

R. En met uwen Geest.

Dominus Jesus, postquam coenavit cum discipulis suis. lavit pedes eorum, et ait illis: Scitis quid fecerim vobis ego Dominus et Magister? Exemplum dedi vobis, ut et vos ita faciatis.

Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

POSTCOMMUNIE.

Laat ons bidden.

Door de levendmakende spijsz versterkt, bidden wij U, Heer, dat wij door Uwe genade in eeuwigheid mogen erlangen, wat wij tijdens onze sterfelijkheid verrichten. Door J. C. onzen Heer enz.

De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

Gaat, de Misse is geëindigd.

R. God zij dank.

Oremus.

Refecti vitalibus alimentis, quaesumus, Domine Deus noster: ut, quod tempore nostrae mortalitatis exsequimur, immortalitatis tuae munere consequamur. Per Dominum, etc.

Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Ita missa est.

R. Deo Gratias.

Voor het altaar gebogen bidt de Priester:

Laat, o heilige Drieuldigheid, de hulde onzer dienstbaarheid U behagelijk zijn, en geef, dat de offerande, die ik, onwaardige, voor de oogen Uwer Majesteit heb opgedragen, U aangenaam, en mij, en allen, voor wie ik die heb opgedragen, door Uwe barmhartigheid, genaderijk zij. Door Christus onzen Heer.

Placeat tibi, Sancta Trinitas, obsequium servitutis meae, et praesta; ut sacrificium, quod oculis tuae Majestatis indignus obtuli, tibi sit acceptabile, mihi que, et omnibus, pro quibus illud obtuli, sit, te miserante, propitiabile. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Zich omkeerende geeft de Priester den zegen :

Benedicat vos omnipo- tens Deus, Pater et Filius et Spiritus Sanctus.	U zegene de almachtige God, de Vader en de Zoon en de heilige Geest.
R. Amen.	R. Amen.

LAATSTE EVANGELIE.

Dominus vobiscum.	De Heer zij met u.
R. Et cum spiritu tuo.	R. En met uwen geest.
Initium Sancti Evan- gelii secundum Joannem.	Het begin van het heilig Evan- gelie volgens Joannes.

(Hier teekent men zich voorhoofd, mond en borst met het heilig kruisteeken.)

In principio erat Ver- bum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in prin- cipio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt; et sine ipso factum est nihil, quod factum est, in ipso vita erat, et vita erat lux ho- minum: et lux in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crede- rent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimo- nium perhiberet de lu- mine. Erat lux vera, quae illuminat omnem homi- nem venientem in hunc mundum. In mundo erat, et mundus per ipsum fac- tus est, et mundus eum	In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God. Dit was in den beginne bij God. Alles is door Hetzelve gemaakt, en zon- der Hetzelve is niets gemaakt, hetgeen gemaakt is. In Hetzelve was het leven, en het leven was het licht der menschen. En het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft het niet begrepen. Er werd een mensch van God gezonden, wiens naam was Joannes. Deze kwam tot ge- tuigenis, om getuigenis te geven van het licht, opdat allen door hem zouden gelooven. Hij was het licht niet, maar om getui- genis te geven van het licht. Het waarachtig licht was, het- welk iegelijken mensch verlicht, die in deze wereld komt. Hij was in de wereld, en de wereld is door Hem gemaakt, en de wereld heeft Hem niet gekend. In zijn eigendom is Hij geko-
--	---

men, en de zijnen hebben Hem niet aangenomen. Maar zoo velen als Hem aangenomen hebben, aan hen heeft Hij magt gegeven kinderen Gods te worden; aan hen die in Zijnen naam gelooven; Die niet uit den bloede, noch uit den wil des vleesches, noch uit den wil eens mans, maar uit God geboren zijn. (*hier wordt geknield.*) En het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond, (en wij hebben Zijne heerlijkheid gezien, eene heerlijkheid als des Ééniggeborenen van den Vader), volgenade en waarheid.

non cognovit. In propria venit et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus: qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. (*hic genuflectitur*) Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis: et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenam gratiæ et veritatis. Amen.

B. Deo Gratias.

Onder de Processie, die na de H. Mis plaats heeft, ter overbrenging van het Allerheiligste naar het H. Graf, wordt de volgende Lofzang gezongen:

LOFZANG.

ZING, mijn tong! 't Geheim des Lichaams
In zijn glorie, rein en groot!
Zing des Bloeds onschatbre waarde,
'Tgeen der volken Vorst vergoot,
Tot een losprijs voor de waereld;
Hij — een Telg uit milden schoot.

Ons gegeven, ons geboren
Uit een onbevleete Maagd,
Zaait Hij, in Zijn aardsche omwanding,
't Woord, dat hemelvruchten draagt;

PANGE, lingua, gloriosi.
Corporis mysterium,
Sanguinisque pretiosi,
Quem in mundi pretium,
Fructus ventris generosi,
Rex effudit gentium.

Nobis datus, nobis natus
Ex intacta Virgine,
Et in mundo conversatus.
Sparso verbi semine,

Sui moras incolatus	En voltrekt het heerlijkst wonder,
Miro clausit ordine.	Nu het eind der loopbaan daagt.
In supremæ nocte cœnæ	Te avondmaal voor 't laatst gezetten,
Recumbens cum fratribus.	Als Hij, naar der vaadren wijs,
Observata lege plene	Trouw 't gebod der wet betracht heeft
Cibus in legalibus,	In 't gebruik der Paaschwetspijs.
Cibum turbæ duodenæ	Geeft Hij Zich, met eigen handen.
Se dat suis manibus.	Tot der twaalven voeding prijs.
Verbum caro, panem ve-	't Vleeschgeworden woord -
rum.	met woorde
Verbo carnem efficit:	Waarlijk brood verkeeren doet
Fitque sanguis Christi me-	In het heilig Vleesch van Chris-
rum.	tus;
Et si sensus deficit,	Waarlijk wijn - in Christus' Bloed:
Ad firmandum cor since-	't Zielsgeloof, wen 't zintuig zwij-
rum.	melt.
Sola fides sufficit.	Stevigt elk oprecht gemoed.
Tantum ergo Sacramen-	Laat ons, laat ons, diep gebo-
tum	gen.
Veneremur cernui;	Dan vereeren 't Sakrament!
Et antiquum documentum	't Oude voorschrift zij vervangen!
Novo cedat ritui:	't Nieuwe kerkgebruik erkend!
Præstet fides supplemen-	En 't Geloof verleen zijn hulpe.
tum	Waar de kracht van 't zintuig
Sensuum defectui.	endt!
Genitori, Genitoque	Aan den Vader lof en glorie.
Laus et jubilatio,	Lof en glorie aan den Zoon.
Salus, honor, virtus quoque	Eeuwige eer, en groet, en zegen,
Sit et benedictio:	Dankgebed en jubeltoon!
Procedenti ab utroque	En Die voorkomt uit Hun-beiden
Compar sit laudatio. Amen.	D'eigen lofzang aangeboôn!
	Amen.

Onder het ontkleeden en ontblooten der Altaren, wordt de volgende Antifoon gebeden, met den 21sten Psalm, die geheel op het lijden des Heeren betrekking heeft, en waarvan Christus aan het Kruis de eerste woorden heeft gezegd.

ANTIFOON.

Zij hebben mijne kleederen onder zich verdeeld, en over mijn gewaad hebben zij het lot geworpen.	Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem.
--	---

PSALM. 21.

God, mijn God, zie op mijn neêr: waarom hebt Gij mij verlaten? Mijne zonden en misdaden houden u ver van mijne redding verwijderd.	DEUS, Deus meus, respice in me: quare me dereliquisti? longe a salute mea verba delictorum meorum.
--	--

Mijn God, door den dag zal ik roepen, en gij zult mij niet verhooren; des nachts, en men zal het mij niet als dwaasheid toerekenen.	Deus meus, clamabo per diem, et non exaudies; et nocte, et non ad insipientiam mihi.
---	--

Gij woont in Uw heiligdom, o roem van Israël,	Tu autem in sancto habitas, laus Israel.
---	--

Op U hebben onze vaders gehoopt: zij hebben gehoopt en Gij hebt hen verlost.	In te speraverunt patres nostri: speraverunt, et liberasti eos.
--	---

Zij hebben tot U geroepen, en zijn behouden geworden: op U hebben zij gehoopt en zij zijn niet beschaamd geworden.	Ad te clamaverunt, et salvi facti sunt: in te speraverunt, et non sunt confusi.
--	---

Ik ben een worm en geen mensch: de smaad der menschen en de verachting des volks.	Ego autem sum vermis, et non homo; opprobrium hominum et abjectio plebis.
---	---

Al die mij zien bespotten mij: hunne lippen braken scheldwoorden tegen mij uit, en zij schudden het hoofd, zeggende:	Omnes videntes me, deriserunt me: locuti sunt labiis, et moverunt caput:
--	--

Hij heeft op den Heer gehoopt: dat de Heer hem dan verlosse;	Speravit in Domino, eripiat eum; salvum faciat
--	--

eum, quoniam vult eum.

Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre: * spes mea ab uberibus matris meae. In te projectus sum ex utero.

De ventre matris meae Deus meus es tu; * ne discesseris a me.

Quoniam tribulatio proxima est: * quoniam non est qui adjuvet.

Circumdederunt me vituli multi; * tauri pingues obsederunt me.

Aperuerunt super me os suum. * sicut leo rapiens et rugiens.

Sicut aqua effusus sum, * et dispersa sunt omnia ossa mea.

Factum est cor meum tanquam cera liquescens, * in medio ventris mei.

Aruit tanquam testa virtus mea, et lingua mea adhaesit faucibus meis; * et in pulverem mortis deduxisti me.

Quoniam circumdederunt me canes multi; * concilium malignantium obsedit me.

Foderunt manus meas et pedes meos: * dinumeraverunt omnia ossa mea,

Ipsi vero considerave-

dat Hij hem redde, omdat Hij hem bemint.

Gij immers, Heer, zijt het, die mij uit den schoot mijner moeder hebt getrokken: Gij zijt het voorwerp mijner hoop van de borsten mijner moeder af. Uit den moederschoot heb ik mij in uwe armen geworpen:

Gij zijt mijn God van den schoot mijner moeder af; verwijder U dan ook nu niet van mij.

Want de beproeving is nabij: en niemand is er, op wiens hulp ik kan vertrouwen.

Als jonge stieren omringen mij in menigte mijne vijanden: als vette stieren omsingelen zij mij.

Zij hebben hunnen muil tegen mij geopend, gelijk een roofzuchtige en brieschende leeuw.

Als water ben ik uitgestort, en al mijne beenderen zijn van elkander gerukt.

Mijn hart is in mijne ingewanden als gesmolten was geworden.

Mijne kracht is verdroogd als aardewerk, en mijne tong is aan mijn verhemelte gekleefd; en Gij hebt mij gebracht tot aan het stof des doods.

Want vele honden hebben mij omgeven: een aantal boosdoeners belegert mij.

Zij hebben mijne handen en voeten doorboord: zij hebben al mijne beenderen geteld.

Zij hebben hunne oogen op

mij gevestigd: zij hebben mijne kleederen onder zich verdeeld, en over mijn gewaad hebben zij het lot geworpen.

Verwijder echter, o Heer, Uwe helpende hand van mij niet; haast U om mij te verdedigen.

Ottrek mijn leven aan het zwaard, en red mij, die alleen ben, van de macht der honder.

Red mij uit den muil van den leeuw, en behoed mijne zwakheid tegen de hoornen der eenhoornige dieren.

Dan zal ik Uwen Naam aan mijne broeders verkondigen; in het midden des volks zal ik U loven.

Looft den Heer, gij die Hem vreest: verheerlijkt Hem, gij allen, die het zaad van Jacob zijt.

Dat al het kroost van Israël Hem vreeze: daar Hij het smeeken van den arme niet heeft veracht of versmaad.

En Zijn aangezicht van mij niet heeft afgewend; en mij verhoord heeft, toen ik tot Hem riep.

In de volle vergadering zal ik Uwen lof verkondigen: mijne geloften zal ik volbrengen in het aanschijn van die Heer vreezen.

De armen zullen gespijsd en verzadigd worden: en die den Heer zoeken zullen Hem loven: in eeuwigheid zullen hunne harten leven.

Geheel de uitgestrektheid der

runt et inspexerunt me: dividerunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem.

Tu autem, Domine, ne elongaveris auxilium tuum a me: ad defensionem meam conspice.

Erue a framea, Deus, animam meam,* et de manu canis uncam meam.

Salva me ex ore leonis;* et a cornibus unicornium humilitatem meam.

Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesiae laudabo te.

Qui timetis Dominum, laudate eum: universum semen Jacob, glorificate eum.

Timeat eum omne semen Israel,* quoniam non sprexit neque despexit deprecationem pauperis.

Nec avertit faciem suam a me;* et cum clamarem ad eum, exaudivit me.

Apud te laus mea in ecclesia magna: vota mea reddam in conspectu timentium eum.

Edent pauperes, et saturabuntur, et laudabunt Dominum, qui requirunt eum: vivent corda eorum in saeculum saeculi.

Remiscentur et con-

vertentur ad Dominum *
universi fines terræ.

Et adorabunt in con-
spectu ejus * universæ fa-
miliæ gentium;

Quoniam Domini est reg-
num, * et ipse dominabi-
tur gentium.

Manducaverunt et ado-
raverunt omnes pingues
terræ: * in conspectu ejus
cadent omnes qui descen-
dunt in terram.

Et anima mea illi vivet: *
et semen meum serviet
ipsi.

Annuntiabitur Domino
generatio ventura; * et an-
nuntiabunt cœli justitiam
ejus populo qui nascetur,
quem fecit Dominus.

aarde zal het indachtig worden
en zich tot God bekeeren.

En al de geslachten der vol-
ken zullen zich in aanbidding
voor zijn aanschijn nederwerpen.

Want den Heer komt het toe
te regeeren, en Hij zal de na-
tiën beheerschen.

Al de rijken der aarde zijn ge-
spijsd geworden en hebben Hem
aanbeden: alle stervelingen
zullen voor Zijn aanschijn ne-
dervallen.

En mijne ziel zal leven voor
den Heer; en mijne nakome-
lingschap zal Hem dienen.

Het toekomstige geslacht zal
geacht worden den Heer te be-
hooren; en de hemelen zullen
Zijne gerechtigheid verkondigen
aan het volk, dat nog moet gebo-
ren worden, dat de Heer gemaakt
heeft.

ANTIFOON.

Diviserunt sibi vestimen-
ta mea, et super vestem
meam miserunt sortem.

Zij hebben mijne kleederen
onder zich verdeeld, en over
mijn gewaad hebben zij het lot
geworpen.

Ofschoon, gelijk reeds gezegd is, in onze Pa-
rochie-Kerken althans, de schoone plechtigheid der
voetwassing niet plaats vindt, zal het evenwel niet
ondienstig zijn de treffende gezangen, die het Mis-
saal daarbij heeft voorgeschreven, nier in te lasschen.

ANTIFOON.

Mandatum novum do
vobis *, ut diligatis invi-
cem sicut dilexi vos.
dicit Dominus.

Een nieuw gebod geef Ik u,
dat gij elkander lief hebt, ge-
lijk Ik u heb liefgehad, spreekt
de Heer.

Zalig die vlekkeloos wandelen in de wet des Heeren.

Nadat de Heere van het avondmaal was opgestaan, goot hij water in het bekken, en begon de voeten zijner discipelen te wasschen: dat voorbeeld liet hij hun na.

Groot is de Heer, en 'nen lof overwaardig, in de st u onzen God, op Zijnen hea berg.

De Heere Jesus, nadat hij avondmaal gehouden had met zijne discipelen, heeft hun de voeten gewasschen en sprak tot hen: Weet gij wat Ik U gedaan heb, Ik, Uw Heer en Meester? Een voorbeeld heb Ik U gegeven, opdat gij eveneens zoudt handelen.

Gij hebt, o Heer, Uw land gezegend; gij hebt de gevangenschap van Jacob afgewend.

Heere, wascht Gij mij de voeten? Jesus antwoordde, en sprak tot hem: Indien Ik u de voeten niet wassche, zult gij geen deel met Mij hebben.

Ÿ. Hij kwam dan tot Simon Petrus; en Petrus zeide tot Hem: (*Hier herhaalt men*): Heere, wascht Gij mij enz. tot aan het v.

Ÿ. Wat Ik doe weet gij nu niet, maar gij zult het daarna weten. (*Hier herhaalt men ten derden male*): Heere enz. *als voren*.

Ÿ. Indien Ik dan, Uw Heer en Meester, uwe voeten gewasschen heb, hoeveel te meer moet gij elkanders voeten wasschen!

Ps. Beati immaculati in via, * qui ambulant in lege Domini.

Ant. Postquam surrexit Dominus a cœna, misit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes discipulorum suorum: hoc exemplum reliquit eis.

Ps. Magnus Dominus et laudabilis nimis; * in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.

Ant. Dominus Jesus, postquam cœnavit cum discipulis suis, lavit pedes eorum, et ait illis: Scitis quid fecerim vobis, ego Dominus et Magister? Exemplum dedi vobis, ut et vos ita faciatis.

Ps. Benedixisti, Domine, terram tuam: * avertisti captivitatem Jacob.

Ant. Domine, tu mihi lavas pedes? Respondit Jesus, et dixit ei: Si non lavero tibi pedes, non habebis partem mecum.

Ÿ. Venit ergo ad Simonem Petrum, et dixit ei Petrus. (*Hic repetitur*) Domine, tu mihi, etc.

Ÿ. Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea.

Ÿ. Si ego Dominus et Magister vester lavi vobis pedes, quanto magis debetis alter alterius lavare pedes!

Ps. Audite hæc, omnes gentes: auribus percipite, qui habitatis orbem. — Si ego.

Ant. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

☩. Dixit Jesus discipulis suis. — In hoc.

Ant. Maneant in vobis fides, spes, charitas, tria hæc: major horum est charitas.

☩. Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: major horum est charitas. — Maneant.

Ant. Benedicta sit sancta Trinitas, atque indivisa Unitas: confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.

☩. Benedicamus Patrem, et Filium, cum sancto Spiritu.

Ps. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit et deficit anima mea in atria Domini.

Ant. Ubi charitas et amor, Deus ibi est.

☩. Congregavit nos in unum Christi amor.

☩. Exultemus, et in ipso jucundemur.

☩. Timeamus et amemus Deum vivum.

☩. Et ex corde diligamus nos sincero.

Ant. Ubi charitas et amor,

Hoort dit, alle volken, vangt het op in uwe ooren, gij allen, die op aarde woont.

Hieraan zullen allen kennen, dat gij Mijne discipelen zijt, indien gij liefde hebt tot elkander,

☩. Sprak Jesus tot Zijne discipelen.

Dat in U blijven geloof, hoop en liefde, deze drie: maar de grootste dezer is de liefde.

☩. Maar nu blijven geloof, hoop en liefde, deze drie: de grootste dezer is de liefde.

Gezegend zij de H. Drieuldigheid en onverdeelde Eenheid: wij zullen Hem belijden, want Hij heeft ons Zijne barmhartigheid bewezen.

☩. Zegenen wij den Vader, en den Zoon, met den H. Geest.

Hoe liefelijk zijn uwe tabernakelen, o Heer der heirkrachten! mijne ziel smacht van verlangen naar de voorhoven des Heeren.

Waar liefde is en broedermin, daar is God.

☩. De liefde van Christus heeft ons te saam vergaderd.

☩. Verheugen wij ons daarover, en zijn wij daarom blijde.

☩. Vreezen en beminnen wij den levenden God.

☩. En beminnen wij elkander in oprechtheid des harten.

Men herhaalt: Waar liefde is

en broedermin, daar is God.

☩. Nu wij dan te zaam zijn vergaderd.

☩. Wachten wij ons wel, dat ons hart verdeeld worde.

☩. Dat alle boosaardige twisten ophouden, dat alle gedingen een einde nemen.

☩. En dat Christus God in ons midden zij.

Men herhaalt: Waar liefde is en broedermin, daar is God.

☩. Laat ons te zamen ook met de zaligen aanschouwen;

☩. Uw aangezicht, Christus God, in heerlijkheid.

☩. Eene vreugde, die onmetelijk en heilig is.

☩. Door de eindeloze eeuwen der eeuwen. Amen.

Onze Vader. *in stilte*.

☩. En leid ons niet in bekoring.

℞. Maar verlos ons van den kwade.

☩. Gij hebt bevolen, o Heer! dat Uwe geboden,

℞. Stipt zullen onderhouden worden.

☩. Gij hebt de voeten Uwer leerlingen gewasschen.

℞. Versmaad de werken Uwer handen niet.

☩. Heere, verhoor mijn gebed.

℞. En mijn geroep kome tot U.

☩. De Heer zij met U,

℞. En met uwen geest.

Deus ibi est.

☩. Simul ergo cum in unum congregamur.

☩. Ne nos mente dividamur, caveamus.

☩. Cessent jurgia maligna, cessent lites.

☩. Et in medio nostri sit Christus Deus.

Ant. Ubi charitas et amor, Deus ibi est.

☩. Simul quoque cum beatis videamus:

☩. Gloriantes vultum tuum, Christe Deus.

☩. Gaudium, quod est immensum atque probum.

☩. Sæcula per infinita sæculorum. Amen.

Pater noster: secreto.

☩. Et ne nos inducas in tentationem.

℞. Sed libera nos a malo.

☩. Tu mandasti mandata tua, Domine,

℞. Custodiri nimis.

☩. Tu lavasti pedes discipulorum tuorum.

℞. Opera manuum tuarum ne despicias.

☩. Domine exaudi orationem meam.

℞. Et clamor meus ad te veniat.

☩. Dominus vobiscum.

℞. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

LAAT ONS BIDDEN.

ADESTO, Domine, quæsumus, officio servitutis nostræ: et quia tu discipulis tuis pedes lavare dignatus es, ne despicias opera manuum tuarum, quæ nobis retinenda mandasti: ut sicut hic nobis et a nobis exteriora abluuntur inquinamenta: sic a te omnium nostrum interiora laventur peccata. Quod ipse præstare digneris, qui vivis et regnas Deus per omnia sæcula sæculorum.

R. Amen.

WEES, bidden wij U, Heer, met dit werk onzer dienstbaarheid; en dewijl Gij U gewaardigd hebt de voeten Uwer leerlingen te wasschen, versmaad daarom ook de werken Uwer handen niet, die Gij ons bevoelen hebt te onderhouden: ten einde, gelijk wij hier van de uitwendige onreinheden worden gezuiverd door elkander, wij ook zoo door U inwendig gereinigd worden van al onze zonden. Gewaardig U dit te verleenen, Gij zelf, die leeft en heerscht, God, door alle eeuwen der eeuwen.

R. Amen.

GOEDE VRIJDAG.

Hoe eenvoudig, en toch hoe zinrijk en beteekenisvol is niet de naam van *Goede Vrijdag*, welken wij, Nederlanders, gewoon zijn aan dezen verhevenen herinneringsdag te geven! *Goede Vrijdag!*... Inderdaad, is er wel één dag in het gansche jaar, die ons grooter weldaad, die ons overvloediger genade, die ons een kostbaarder goed in het geheugen roept, dan wel deze dag? Is het niet op heden, dat wij de gedachtenis vieren van den smartvollen dood van den Zoon Gods, dien Hij alleen ter liefde van ons wilde ondergaan, om ons te verlossen van de slavernij des duivels, waarin de zonde van onzen eersten vader Adam ons gebracht had? Is het niet op Goeden Vrijdag, dat wij van den vloek zijn ontheven geworden, die over ons was uitgesproken, — dat het vonnis des doods, dat tegen ons was, is vernietigd, — dat de hemel met de aarde weder is verzoend, — dat de hel is gesloten, en de hemel is heropend geworden? Met hoeveel recht dan ook mogen wij dien zoeten en heilvollen herinneringsdag niet den naam van *Goeden* geven!

Met welke innige gevoelens van godsvrucht echter behooren wij ook dien dag door te brengen! Hoe moeten onze harten niet van liefde gloeien bij het overwegen der oneindige liefde, waarmede God ons bemind heeft! Welk eene vurige dankbaarheid moet

ons niet bezielen voor de nimmer genoeg te waarden weldaad, welke ons geschonken is! Hoe moeten wij ons niet beijveren op den dag van heden, om neêrgeknield aan de voeten van onzen gestorven Zaligmaker, Hem het offer onzer aanbidding, het offer van geheel ons zelve aan te bieden.

O hoe ongelukkig zouden wij zijn, zoo wij bij de gedachte aan onzen lijdenden en stervenden Zaligmaker koud en ongevoelig bleven! *Let op en ziet, of er eene smart is, aan de mijne gelijk**), zoo roept Hij ons den geheelen dag van heden toe. *Mijn kind*, zoo luidt het tot een ieder van ons in het bijzonder, van den verheven doch smartvollen leerstoel des Kruises, *mijn kind, hef uw hart omhoog, Sursum corda*; vergeet voor een oogenblik althans de wereld met al hare ijdelheden, en richt uwe bliken naar den Calvarieberg. Zie Mij daar aan het schandhout des Kruises genageld, hangen tusschen twee moordenaars, van allen verlaten, door allen bespot en verguisd. Leer daaruit hoe zeer Ik U bemind, hoezeer Ik U lief gehad heb. Gij waart des eeuwigen doods schuldig; doch om U daarvan te verlossen, heb Ik de menschelijke natuur willen aannemen, om in uwe plaats te kunnen sterven, en door Mijnen dood aan de getergde Rechtvaardigheid van Mijnen Hemelschen Vader eene waardige genoegdoening te schenken. Dat al Mijn lijdën, dat Mijn smaadvolle en bittere kruisdood u leere, welk eene oneindige waarde uwe ziel in Mijne oogen heeft; die ziel, die gij nochtans zoo weinig acht, — voor welke gij u zoo weinig opofferingen getroosten kunt, terwijl u niets te veel is voor uw lichaam! Erken de oneindige boosheid der zonde, die al dit lijdën heeft veroorzaakt, en wacht u wel om u voortaan nog ooit aan eene enkele zonde schuldig te maken, waardoor dit alles voor u vruchteloos zou worden! . . .

*) Thren. I, 12.

Deze gevoelens vooral moeten ons op den dag van heden bezielen. O, knielen wij dan heden dikwijls aan de voeten van Jesus neder! Volgen wij zijne voetstappen van het rechthuis van Pilatus af tot aan het Graf, waarin Hij is nedergelegd, door met godsvrucht de oefening van den H. Kruisweg te verrichten! Verzuimen wij niet vooral de schoone en indrukwekkende plechtigheden bij te wonen, waardoor de Kerk ons zoo aanschouwelijk den dood van Jesus voorstelt, en die wij thans met een enkel woord zullen aanstippen en verklaren.

De eerste plechtigheid van den Goeden Vrijdag bestaat in de Metten, die des avonds te voren reeds gezongen worden. Wij verwijzen daarvoor naar hetgeen wij daarvan gezegd hebben bij de Donkere Metten van Woensdagavond. Alleen merken wij op, dat de inhoud der Psalmen, Lessen en Gebeden nog meer treurigheid en droefheid ademt, en nog krachtiger dan den vorigen dag ons tot medelijden met onzen lijdenden Verlosser, en tot boete over onze zonden opwekt.

Werd er op Witten Donderdag slechts ééne plechtige H. Mis gevierd, om onze aandacht alleen te vestigen op de plechtige eerste H. Mis, door Jesus Christus Zelfen voor Zijne leerlingen in het laatste Avondmaal opgedragen, — heden daarentegen wordt nergens over de geheele aarde het onbloedig Offer des Nieuwen Verbonds opgedragen. Op heden immers heeft de bloedige Offerande op den Calvarieberg, waarvan het H. Misoffer de afbeelding is, plaats gehad; en ten einde onzen geest daarop geheel en onverdeeld te richten, heeft de Kerk het onbloedig Offer des Altaars verboden. De plechtigheden toch, die op het einde van den dienst plaats hebben, ofschoon zij wel eenige gelijkenis hebben met het H. Misoffer, kunnen en mogen geene Misse

genoemd worden, daar het voornaamste deel daarvan, *de Konsekratie*, ontbreekt. Wel heeft de nuttiging plaats van de daags te voren gekonsakreerde Hostie, en hierom wordt deze plechtigheid in de taal der Kerk: *Missa præsantificatorum* genoemd.

Alles in den dienst van Goeden Vrijdag duidt den diepen rouw, de overgrootte droefheid aan, welke de Kerk om den dood van Haar Goddelijken Stichter vervult. De paarsche kleur der Misgewaden is vervangen door de zwarte kleur, de kleur des doods, die bij de uitvaarten gebezigd wordt. Het orgel zwijgt, geen klokken of schellen doen zich hooren; alleen de houten ratel doet haar sombere en akelige toonen door de kerkgewelven klinken. Het altaar is van alle sieraden ontbloot: even als Jesus van al Zijne kleederen beroofd is geworden. Geen enkele brandende kaars verlicht het Heiligdom: zoo wordt ons herinnerd, dat Christus, het licht der wereld, heden is verduisterd. Geen wierook wordt door de dienaren medegebracht, omdat niets, wat slechts eenigzins aan eenige feestvreugde kan doen denken, heden, op den sterfdag van Christus, geduld wordt.

Zoodra de Priester in het zwarte Misgewaad voor het Altaar is verschenen, werpt hij zich aan den voet daarvan geheel op den grond neder, en overweegt in stilte eenige oogenblikken het lijden des Zaligmakers. Dit roerloos nederliggen des Priesters stelt ons op eene gevoelige en aanschouwelijke wijze den Zaligmaker voor oogen, gestorven en levenloos nederliggend in het graf, terwijl de linnen dwaal, die intusschen over het Altaar gespreid wordt, den linnen doek verbeeldt, waarin de godvruchtige mannen, Joseph van Arimathea en Nicodemus het lichaam van Christus gewikkeld hebben, toen het van het Kruis was afgenomen.

Daarna beklimt de Priester het Altaar; er worden twee Lessen gezongen: de eene uit de boeken van Moyses, de andere uit een der Profeten, om-

dat beiden, èn de Wet, èn de Profeten: getuigenis geven van den dood van Christus,— en hierna wordt de Passie, dat is: het lijdensverhaal van den H. Johannes gelezen of gezongen.

De Passie behoort door drie zangers gezongen te worden, van welke de een Christus verbeeldt, en alleen de eigen woorden van Christus zingt, op een meer lagen, deftigen en waardigen toon. Een der anderen verbeeldt het volk en de overige personen, die sprekende worden ingevoerd, terwijl de laatste als verhaler optreedt. Het behoeft zeker niet gezegd, dat deze afwisseling iets geheel eigenaardigs aan dezen zang bijzet, en bijzonder geschikt is, om de aandacht der geloovigen levendig te houden.

Na het zingen der Passie volgen verschillende gebeden, waarin de Kerk voor alle menschen in het bijzonder bidt, tot zelfs voor de Heidenen, voor de ongelooovigen en de Joden. Dat dit heden plaats heeft, geschiedt om ons te herinneren, dat Christus voor allen zonder uitzondering is gestorven, en dat niemand van de verdiensten van Zijn zoendood is uitgesloten. Voor elk gebed knielt de Priester even neder, behalve daar waar hij bidt voor de Joden, omdat de Joden door *hunne* kniebuiging den Zaligmaker in zijn lijden bespot hebben, van welke bespotting de Kerk aldus haren afschuw wil te kennen geven.

Wanneer die gebeden verricht zijn, heeft er eene bijzondere plechtigheid plaats: de vereering nl. of de aanbedding des Kruises. Vooraf zij hier opgemerkt, dat, wanneer wij het woord: *aanbidden* of *aanbedding* hier bezigen, dit niet in den engen zin, dien wij gewoon zijn daaraan te geven, moet worden opgevat. Wij aanbidden immers wel Christus, den Zone Gods, die aan het Kruis is gestorven, doch wij aanbidden niet het kruis of het hout, gelijk soms zoo ten onrechte ons door andersdenkenden wordt verweten. De eer, die wij aan heilige zaken geven, is

niet dan eene bloote vereering, geene aanbedding, gelijk wij die aan God alléén toekennen.

De Priester namelijk ontdoet in drie verschillende reizen een kruisbeeld van den sluier, die het bedekte; vertoont het driemaal aan het volk, terwijl hij zingt: *Ziet het hout des kruises*, legt het daarna voor het altaar neder, trekt de schoenen uit, en na eene driemaal herhaalde knieling, kust hij het de voeten. Dit laatste doen ook al de overige dienaren des altaars, en, op sommige plaatsen althans, alle aanwezige geloovigen, terwijl door het koor de *Improperia* of verwijten van God aan de Joden, worden gezongen.

Deze vereering des kruises geschiedt als eene openbare belijdenis van ons geloof, en als een plechtig eerherstel voor de velerhande bespottingen en verguizingen, waaraan Jesus Christus gedurende Zijn lijden, en vooral, gedurende den tijd, dat Hij aan het kruishout hing, was blootgesteld. Dat er eene drievoudige ontsluiting, eene drievoudige vertooning van het Kruis, en eene drievoudige nederknieling plaats heeft, verbeeldt ons de drievoudige verloochening van Petrus, en de herhaalde beschimpingen, die Jesus èn van de Priesters der Joden, èn van de Joden zelve, èn tevens van de heidenen en ongelooovigen heeft moeten verduren. Het uittrekken der schoenen geschiedt uit eerbied jegens den gekruisten Heiland, in navolging van Moyses, tot wien God uit den brandenden braambosch sprak: *Ontdoe u van uw schoeisel* *).

Met welke gevoelens moeten wij nu deze vereering des Kruises bijwonen? Zeker met gevoelens van een oprecht geloof: dat wij namelijk in den gekruisten Jesus onzen God en Zaligmaker erkennen, uitroepende met den honderdman: *Waarlijk, Hij is de Zoon Gods* †); — met gevoelens ook van dankbaar-

*) Exod. III. 5. †) Matth. XXVII. 54.

heid en vertrouwen: dankbaarheid voor al het goed, dat ons het Kruis verworven heeft, en vertrouwen op de oneindige verdiensten van den aan dat Kruis gestorven Godmensch; — met gevoelens eindelijk van liefde en berouw: waar toch blijkt ons Jesus' liefde beter dan door zijn Kruis? En waar ook zien wij de oneindige boosheid der zonde beter in dan bij het Kruis van onzen Heiland? — Al deze gevoelens worden vooral in ons opgewekt door de trefende gezangen, die door de Kerk bij deze vereering des Kruises worden voorgeschreven, en die hier achter op hunne plaats volgen.

Na de vereering des Kruises worden de kaarsen op het altaar aangestoken, in processie wordt de H. Hostie van het zijaltaar of uit het H. Graf afgehaald, en door den Priester genuttigd.

De ontblooting der altaren heeft plaats even als op Witten Donderdag. Zie op bladz. 36.

GEBEDEN EN GEZANGEN

gedurende de Dienst van Goeden Vrijdag,

getrokken uit het Romeensch Missaal.

Aanmerking. Wij geven hier nagenoeg letterlijk alles wat het Romeensch Missaal heeft. 't Spreekt echter van zelf, dat, waar de plechtigheden niet met zoo groot een getal geestelijken kunnen verricht worden, de dienstdoende Priester alleen al de handelingen verricht, en al de gebeden spreekt.

Na de Nonen gaan de Priester en zijne Assistenten in zwarte kleederen, zonder licht of wierook, naar het altaar, vallen op hun aangezicht neêr en bidden eene wijle. Intusschen spreiden de misdienaars eene enkele dwaal over

het altaar. Na gebeden te hebben beklimt de Priester met zijne Assistenten het altaar, en kust het in het midden: vervolgens komt een Lector, en leest ter plaatse waar de epistel wordt gelezen, de volgende Profetie, welke hij zonder titel begint: en welke de Priester ook aan het altaar aan den Epistelkant in stilte leest,

HÆC dicit Dominus: In tribulatione sua mane consurgens ad me: venite, et revertamur ad Dominum, quia ipse cepit, et sanabit nos; percutiet, et curabit nos. Vivificabit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu ejus. Sciemus, sequemurque ut cognoscamus Dominum. Quasi diluculum præparatus est egressus ejus, et veniet quasi imber nobis temporaneus, et serotinus terræ. Quid faciam tibi, Ephraïm? Quid faciam tibi, Juda? Misericordia vestra quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens. Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei: et judicia tua quasi lux egredientur. Quia misericordiam volui, et non sacrificium, et scientiam Dei plus quam holocausta.

DIT zegt de Heer: In hunne verdrukking zullen zij des morgens tot mij opstaan (en zeggen): Komt, en laat ons tot den Heer wederkeeren; daar Hij ons gevangen gemaakt heeft zal Hij ons ook genezen; Hij heeft ons geslagen, maar zal ook ons herstellen. Na twee dagen zal Hij ons levend maken: den derden dag zal Hij ons opwekken, en wij zullen leven voor Zijn aanschijn. Wij zullen den Heer kennen, en voortgaan Hem te kennen: als de dageraad is Zijn uitgang voorbereid, en Hij zal tot ons komen als een vroege en late regen over het land. Wat zal Ik u doen, Ephraïm? Wat zal Ik u doen, Juda? Uwe barmhartigheid is gelijk een ochtendnevel, en als een dauw, die des morgens verdwijnt. Daarom heb Ik hen hard bestraft door de Profeten, en hen gedood met de woorden van Mijnen mond: en de vonnissen die ik over u geveld heb, zullen als licht uitkomen. Want Ik wilde barmhartigheid en geen offerande, en de kennis van God liever dan brandoffers.

TRACTUS.

HEER, ik heb Uwe woorden gehoord, en ik heb gevreesd: ik heb Uwe werken aanschouwd, en ik heb gesidderd.

Ƴ. In het midden van twee dieren zult Gij erkend worden: als de jaren nabij zullen zijn, zal men U kennen: als de tijd daar zal zijn, zult Gij vertoond worden.

Ƴ. Terwijl mijne ziel zal ontroerd zijn onder uwen toorn, zult Gij Uwer barmhartigheid indachtig zijn.

Ƴ. God zal van den Libanon komen, en de Heilige van den lommerrijken en dichtbewassen berg.

Ƴ. Zijne Majesteit heeft de hemelen bedekt: en de aarde is vol van Zijnen lof.

Na den Tractus, zegt de Priester aan den Epistelkant;

Laat ons bidden.

De Diaken zingt: Buigen wij de knieën. *En de Subdiaken.* Staat op.

DOMINE, audivi auditum tuum, et timui; consideravi opera tua, et expavi.

Ƴ. In medio duorum animalium innotesceris: dum appropinquerint anni, cognosceris: dum advenit tempus, ostenderis.

Ƴ. In eo, dum conturbata fuerit anima mea: in ira, misericordiae memoreris.

Ƴ. Deus a Libano veniet, et Sanctus de monte umbroso et condenso.

Ƴ. Operuit caelos majestas ejus, et laudis ejus plena est terra.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

GEBED.

O God, van wien en Judas de straf voor zijne misdaad, en de moordenaar het loon zijner belijdenis ontving: verleen ons, als een uitwerksel Uwer goedertierenheid, dat, even als Jesus Christus in Zijn lijden aan beiden verschillend loon naar verdienste heeft geschonken, Hij ook in ons den ouden mensch moge vernietigen, en

DEUS, a quo et Judas reatus sui poenam, et confessionis suae latro praemium sumpsit: concede nobis tuae propitiationis effectum: ut sicut in passione sua Jesus Christus Dominus noster diversa utrisque intulit stipendia meritorum; ita nobis, ablato vetustatis errore, re-

surrectionis suæ gratiam largiatur. Qui tecum vivit et regnat.

ons de genade Zijner verrijse-
nis moge toekennen. Die met
U leeft en heerscht , enz.

*De Subdiaken zingt op den Episteltoon, de volgende
Les, eveneens zonder titel.*

IN diebus illis. Dixit Dominus ad Moysen et Aaron in terra Ægypti: Mensis iste, vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni. Loquimini ad universum cœtum filiorum Israel, et dicite eis: Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias et domos suas. Sin autem minor est numerus ut sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum, qui junctus est domui suæ, juxta numerum animarum quæ sufficere possunt ad esum Agni. Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: juxta quem ritum tolletis et hædum. Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis hujus; immobilisque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam. Et sument de sanguine ejus, ac ponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa assas igni, et azyms panes cum lactucis agrestibus. Non co-

IN die dagen sprak de Heer tot Moyses en Aaron in het land van Egypte: Deze maand zal u het begin der maanden, de eerste van de maanden des jaars wezen. Spreekt tot de geheele vergadering der kinderen Israëls, en zegt hun: op den tienden dag dezer maand neme elk een lam voor zijn gezin voor zijn huis. Zoo echter het getal te klein is om het lam te kunnen eten, neme hij zijn gebuur er bij, die naast zijn huis woont, naar evenredigheid van het aantal zielen, dat toe-reikend is om het lam te eten. Het zal echter zijn: een lam zonder vlek, van het mannelijk geslacht, één jaar oud: volgens deze voorschriften zult gij ook een bok nemen. En gij zult het bewaren tot den veertienden dag dezer maand: en de gansche menigte der kinderen Israëls zal het tegen den avond siachten. En zij zullen van zijn bloed nemen, en daarmee de beide deurstijlen en de bovendorpels bestrijken van de huizen, waarin zij het eten zullen. En in dienzelfden nacht zullen zij het vleesch eten, over het vuur gebraden, en ongedeesemde brooden met wilde latuw. Gij zult er niets

van eten, wat rauw, wat in water gekookt, maar alleen wat over het vuur gebraden is; het hoofd met de voeten en het ingewand zult gij opeten. En niets zal er van overblijven tot 's morgens. Als er iets van overgebleven mocht zijn, zult gij het verbranden. Zóó nu zult gij het eten: Gij zult uwe lendenen omgorden, schoenen aan de voeten hebben, en stokken in de handen houden, en gij zult met spoed eten: want het is het Paschen (dat is de voorbijgang) des Heeren.

medetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni: caput cum pedibus ejus et intestinis vorabitis. Nec remanebit quidquam ex eo usque mane. Si quid residuum fuerit, igne comburetis. Sic autem comedetis illum: Renes vestros accingetis, et calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinanter: est enim Phase (id est transitus) Domini.

TRACTUS.

ONTREK mij, Heer, aan den kwaden mensch, verlos mij van den ongerechtige.

Ÿ. Die kwaad denken in hunne harten: die den ganschen dag vijandelikheden beraamden.

Ÿ. Die hunne tongen hebben gescherpt als die eener slang: adderen-vergif is onder hunne lippen.

Ÿ. Bewaar mij, Heer, voor de hand des zondaars: en verlos mij van de ongerechtigen.

Ÿ. Die er op bedacht zijn mij den voet te lichten: die in hunne hoovaardigheid, mij een strik verborgen hebben.

Ÿ. En die voor mijne voeten koorden hebben gespannen tot een valstrik: die op den weg een steen des aanstoots voor mij hebben nedergelegd.

Ÿ. Ik heb tot den Heer gezegd: Gij zijt mijn God: verhoor,

ERIPE me, Domine, ab homine malo: a viro iniquo libera me.

Ÿ. Qui cogitaverunt malitias in corde: tota die constituebant praelia.

Ÿ. Acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum.

Ÿ. Custodi me, Domine, de manu peccatoris; et ab hominibus iniquis libera me.

Ÿ. Qui cogitaverunt supplantare gressus meos: absconderunt superbi laqueum mihi.

Ÿ. Et funes extendunt in laqueum pedibus meis; juxta iter scandalum posuerunt mihi.

Ÿ. Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi. Do-

mine, vocem orationis
meæ.

Ÿ. Domine, Domine,
virtus salutis meæ, obum-
bra caput meum in die
belli.

Ÿ. Ne tradas me a desi-
derio meo peccatori: cogi-
taverunt adversus me: ne
derelinquas me, ne um-
quam exaltentur.

Ÿ. Caput circuitus
eorum: labor labiorum
ipsorum operiet eos.

Ÿ. Veruntamen justi
confitebuntur nomini tuo:
et habitabunt recti cum
vultu tuo.

Heer, de stem mijner smeeking.

Ÿ. Heer, Heer, Gij die de
kracht zijt mijns heils, over-
schaduw mijn hoofd ten dage
des strijds.

Ÿ. Lever mij niet, tegen mij-
nen wil, aan den zondaar: zij
hebben plannen tegen mij be-
raamd: verlaat mij niet, opdat
zij zich niet te eenigen tijde ver-
heffen,

Ÿ. Al hunne samenspannin-
gen, al de hatelijkheden, die
hunne lippen bewerken, zullen
op hen zelven nederkomen.

Ÿ. Maar de rechtvaardigen
zullen Uwen naam belijden:
en de goeden zullen voor Uw
aangezicht wonen.

*Na den Tractus wordt op een onbedekten lessenaar de
Passie gezongen: de dienstdoende Priester leest
die in stilte aan den Epistelkant.*

PASSIO Domini nostri
Jesu Christi secundum
Joannem. Cap. 13.

In illo tempore: Egressus
est Jesus cum discipulis
suis trans torrentem Ced-
ron, ubi erat hortus, in
quem introivit ipse, et disci-
puli ejus. Sciebat autem
et Judas, qui tradebat eum,
locum: quia frequenter Je-
sus convenerat illuc cum
discipulis suis. Judas ergo
cum accepisset cohortem,
et a pontificibus et phari-
sæis ministros, venit illuc
cum laternis, et facibus, et
armis. Jesus itaque sciens

DE lijdensgeschiedenis onzes
Heeren Jesus Christus, vol-
gens Joannes. Hoofdst. 13.

Als Jesus dit gesproken had,
ging Hij met Zijne discipelen
uit, over de beek Cedron, waar
een hof was, waarin Hij, en
Zijne discipelen, ingingen. Maar
Judas, die Hem verried, wist
ook die plaats, want Jesus was
daar dikwijls met Zijne disci-
pelen samengekomen. Judas nu,
de wacht en dienaars van de
overpriesters en phariseën ge-
nomen hebbende, kwam der-
waarts met lantaarnen, en fak-
kels, en wapenen. Jesus nu,
wetende alles wat Hem zoude

overkomen, trad voorwaarts, en sprak tot hen: Wien zoekt gij? Zij antwoordden hem: Jesus den Nazarener. Jesus sprak tot hen: Ik ben het. En Judas, die Hem verraden had, stond ook bij hen. Als Hij dan tot hen zeide: Ik ben het; gingen zij achterwaarts, en vielen ter aarde. Hij dan vraagde hen andermaal: Wien zoekt gij? En zij zeiden: Jesus den Nazarener. Jesus antwoordde: Ik heb u gezegd, dat Ik het ben: indien gij dan Mij zoekt, laat dezen gaan! Opdat het woord vervuld wierd, hetwelk Hij gesproken had: Van hen, die Gij Mij gegeven hebt, heb ik niemand verloren. Simon Petrus nu een zwaard hebbende, trok het uit, en sloeg den dienstknecht des hoogepriesters, en hieuw hem het rechter oor af. En de naam van den dienstknecht was Malchus. Maar Jesus sprak tot Petrus: Steek uw zwaard in de schede! Den kelk, dien de Vader Mij gegeven heeft, zal Ik dien niet drinken? De bende dan, en de hoofdman, en de dienaars der Joden, grepen Jesus, en bonden Hem. En zij leidden Hem eerst tot Annas: want hij was de schoonvader van Caïphas, die in dien jare hoogepriester was. Caïphas nu was degene, die aan de Joden den raad had gegeven: Het is oorbaar, dat één mensch sterve voor het volk. Simon Petrus nu, en de andere discipel, volgden Jesus. En deze omnia, quæ ventura erant super eum, processit, et dixit eis: Quem quæritis? Responderunt ei: Jesum Nazarenum. Dicit eis Jesus: Ego sum. Stabat autem et Judas, qui tradebat eum, cum ipsis. Ut ergo dixit eis: Ego sum: abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogavit eos: Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Jesum Nazarenum. Respondit Jesus: Dixi vobis, quia ego sum: si ergo me quæritis, sinite hos abire. Ut impleretur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidit ex eis quemquam. Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum: et percussit pontificis servum: et abscidit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. Dixit ergo Jesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum? Cohors ergo, et tribunus, et ministri Judæorum comprehenderunt Jesum, et ligaverunt eum: et adduxerunt eum ad Annam primum, erat enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphæ qui consilium dederat Judæis: Quia expedit unum hominem mori pro

populo. Sequebatur autem Jesum Simon Petrus, et alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, et introivit cum Jesu in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exivit ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, et dixit ostiariæ, et introduxit Petrum. Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: Numquid et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. Stabant autem servi et ministri ad prunas, quia frigus erat, et calefaciebant se; erat autem cum eis et Petrus stans, et calefaciens se. Pontifex ergo interrogavit Jesum de discipulis suis, et de doctrina ejus. Respondit ei Jesus: Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, et in templo, quo omnes Judæi conveniunt: et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis; ecce hi sciunt quæ dixerim ego. Hæc autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu, dicens: Sic respondes pontifici? Respondit ei Jesus: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis? et

discipel was den hoogepriester bekend, en ging met Jesus binnen in het voorhof van den hoogepriester. En Petrus stond buiten aan de deur. De andere discipel dan, die den hoogepriester bekend was, ging uit, en sprak met de deurwachtster, en bracht Petrus binnen. De dienstmaagd, de deurwachtster, zeide dan tot Petrus: Zijt gij niet ook van de discipelen van dien mensch? Hij zeide: Ik ben het niet. Nu stonden de dienstknechten en dienaars bij een kolenvuur, omdat het koud was, en warmden zich: en Petrus stond ook bij hen, zich warmende. De hoogepriester dan ondervraagde Jesus over Zijne discipelen, en over Zijne leering. Jesus antwoordde hem: Ik heb openlijk tot de wereld gesproken: Ik heb altoos in de synagoge en in den tempel geleerd, waar alle de Joden samenkomen: en in het verborgen heb Ik niets gesproken. Wat ondervraagt gij Mij? Ondervraag hen die gehoord hebben, wat Ik tot hen gesproken heb: Zie! zij weten, wat Ik gezegd heb. En als Hij dit gezegd had, gaf een van de dienaren, die daar stond, aan Jesus eenen kaakslag, zeggende: Antwoordt Gij aldus den hoogepriester? Jesus antwoordde hem: Indien Ik kwalijk gesproken heb, geef getuigenis van het kwaad; maar indien wel, waarom slaat gij Mij? En Ananias zond Hem gebonden tot

den hoogepriester Caïphas. Simon Petrus nu stond er, en warmde zich. Zij zeiden dan tot hen: Zijt gij ook niet van zijne discipelen? Hij loochende het, en zeide: Ik ben het niet. Een van de dienstknechten des hoogepriesters, bloedverwant van dengenen, wiens oor Petrus afgehouden had, zeide tot hem: Heb ik u met Hem niet in den hof gezien? Petrus loochende het dan wederom: en terstond kraaide de haan. Zij nu leidden Jesus van Caïphas naar het rechthuis. En het was vroeg in den morgen. En zij gingen zelven niet in het rechthuis, opdat zij niet verontreinigd wierden, maar het pascha mochten eten. Pilatus dan ging tot hen buiten, en zeide: Welke beschuldiging brengt gij in tegen dezen mensch? Zij antwoordden, en zeiden tot hem: Indien Hij geen misdadiger ware, zouden wij Hem niet aan u hebben overgeleverd. Pilatus nu zeide tot hen: Neemt gij Hem, en oordeelt Hem naar uwe wet! De Joden dan zeiden tot hem: Ons is het niet geoorloofd iemand ter dood te brengen. Opdat het woord van Jesus vervuld wierd, hetwelk Hij gesproken had, aanduidende, welken dood Hij zoude sterven. Pilatus dan ging wederom in het rechthuis, en riep Jesus, en zeide tot hem: Zijt Gij de Koning der Joden? Jesus antwoordde: Zegt gij dit uit u zelven, of hebben ande-

misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem. Erat autem Simon Petrus stans, et calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Numquid et tu ex discipulis ejus es? Negavit ille, et dixit: Non sum. Dicit ei unus ex servis pontificis, cognatus ejus cujus absceidit Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum illo? Iterum ergo negavit Petrus, et statim gallus cantavit. Adducunt ergo Jesum a Caipha in praetorium. Erat autem mane: et ipsi non introierunt in praetorium, ut non contammarentur, sed ut manducarent Pascha. Exiit ergo Pilatus ad eos foras, et dixit: Quam accusationem afferitis adversus hominem hunc? Responderunt, et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, et secundum legem vestram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judaei: Nobis non licet interficere quemquam. Ut sermo Jesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus. Introivit ergo iterum in praetorium Pilatus, et vocavit Jesum, et dixit ei: Tu es Rex Judaeorum? Respondit Jesus: A temetipso hoc dicis, an

alii dixerunt tibi de me? Respondit Pilatus: Numquid ego Judæus sum? Gens tua, et pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? Respondit Jesus: Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis: nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Jesus: Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Judæos, et dicit eis: Ego nullam invenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis Regem Judæorum? Clamaverunt ergo rursus omnes, dicentes; Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro. Tunc ergo apprehendit Pilatus Jesum, et flagellavit. Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti ejus; et veste purpurea circumdederunt eum. Et veniebant ad eum, et di-

ren het u van Mij gezegd? Pilatus antwoordde: Ben ik dan Jood? Uw volk en de overpriesters hebben U aan mij overgeleverd: wat hebt Gij gedaan? Jesus antwoordde: Mijn rijk is niet van deze wereld. Zoo Mijn rijk van deze wereld ware, zouden gewis Mijne dienaren gestreden hebben, dat Ik den Joden niet wierd overgeleverd. Nu echter is Mijn rijk niet van hier. Pilatus zeide nu tot Hem: Zoo zijt Gij dan Koning? Jesus antwoordde: Gij zegt het, Ik ben Koning. Daartoe ben Ik geboren, en daartoe in de wereld gekomen, om der waarheid getuigenis te geven. Een iegelijk die uit de waarheid is, hoort Mijne stem. Pilatus zeide tot Hem: Wat is waarheid? En als hij dit gezegd had, ging hij andermaal buiten tot de Joden, en zeide tot hen: Ik vind geene schuld in Hem. Maar het is bij u gebruik, dat ik u op het paaschfeest éenen loslate. Wilt gij nu dat ik u den Koning der Joden loslate? Maar zij riepen allen wederom, zeggende: Niet dezen, maar Barabbas! Barabbas nu was een moordenaar. Toen nam Pilatus dan Jesus, en geselde Hem. En de krijgsknechten vlochten eene kroon van doornen, en zetteden die op Zijn hoofd, en wierpen Hem een purperen kleed om, en kwamen tot Hem, en zeiden: Wees gegroet, Koning der Joden! En zij gaven Hem kaakslagen. Pi-

latus ging dan wederom buiten, en zeide tot hen: Ziet, ik breng Hem tot u buiten, opdat gij weten moogt, dat ik geene schuld in Hem vinde. Jesus dan kwam buiten, dragende de doornenkroon en het purperen kleed. En hij zeide tot hen: Ziet, de mensch! Als Hem dan de overpriesters en de dienaars zagen, riepen zij, en zeiden: Kruisig! Kruisig Hem! Pilatus zeide tot hen: Neemt gij, en kruisigt Hem; want ik vinde geene schuld in Hem. De Joden antwoordden hem; Wij hebben eene wet, en naar de wet moet Hij sterven, omdat Hij Zich Zelfen Gods Zoon gemaakt heeft. Als Pilatus nu dit gezegde gehoord had, werd hij meer bevreesd. En hij ging wederom in het rechthuis, en zeide tot Jesus: Van waar zijt Gij? Maar Jesus gaf hem geen antwoord. Pilatus dan zeide tot hem: Spreek Gij tot mij niet? Weet Gij niet, dat ik macht heb, U te kruisigen, en macht heb, U los te laten? Jesus antwoordde: Gij zoudt geene macht over Mij hebben, indien het u niet van boven gegeven ware. Daarom heeft hij, die Mij aan u heeft overgeleverd, grootere zonde. En van toen af zocht Pilatus Hem los te laten. Maar de Joden riepen, en zeiden: Zoo gij dezen loslaat, zijt gij des Keizers vriend niet; want een ieder die zich tot Koning maakt, wederspreekt den Keizer! Als nu Pilatus deze woorden ge-

cebant: Ave, Rex Judæorum; et dabant ei alapas. Exivit ergo iterum Pilatus foras, et dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras ut cognoscatis quia nullam invenio in eo causam. (Exivit ergo Jesus portans coronam spineam, et purpureum vestimentum;) Et dicit eis: Ecce homo. Cum ergo vidissent eum pontifices et ministri, clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, et crucifigite: ego enim non invenio in eo causam. Responderunt ei Judæi: Nos legem habemus, et secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit. Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit. Et ingressus est prætorium iterum, et dixit ad Jesum: Unde es tu? Jesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, et potestatem habeo dimittere te? Respondit Jesus: Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Judæi autem clamabant, dicentes: Si

hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari. Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Jesum; et sedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithostrotos, hebraice autem Gabbatha. Erat autem Parasceve Paschæ, hora quasi sexta; et dicit Judæis: Ecce Rex vester. Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices: Non habemus regem, nisi Cæsarem. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Susceperunt autem Jesum, et eduxerunt. Et bajulus sibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum, hebraice autem Golgotha: ubi crucifixerunt eum, cum eo alios duos hinc et hinc, medium autem Jesum. Scripsit autem et titulum Pilatus: et posuit super crucem. Erat autem scriptum: *Jesus Nazarenus, Rex Judæorum*. Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt; quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus est Jesus. Et erat scriptum hebraice, græce, et latine. Dicebant ergo Pilato pontifices Judæorum: Noli scribere: Rex

hoord had, bracht hij Jesus buiten; en hij zat op den rechterstoel, op de plaats, genaamd Lithostrotos, en in het Hebreuwsch: Gabbatha. En het was de dag der voorbereiding van het pascha, ongeveer de zesde ure; en hij zeide tot de Joden: Ziet uw Koning! Maar zij riepen: Weg, weg met Hem! Kruisig Hem! Pilatus zeide tot hen: Uwen Koning zal ik kruisigen? De overpriesters antwoordden: Wij hebben geen Koning, dan den Keizer. Toen gaf Hij Hem dan aan hen over, om gekruisigd te worden. En zij namen Jesus, en leidden Hem weg. En Zijn kruis dragende, ging hij uit naar de plaats, welke Calvarie heet, en in het Hebreuwsch: Golgotha: aldaar kruisigden zij Hem, en met Hem twee anderen, aan elke zijde éénen, en Jesus in het midden. En Pilatus had ook een opschrift geschreven, en boven het kruis geplaatst: daar stond geschreven: *Jesus de Nazarener, de Koning der Joden*. Dit opschrift nu lazen velen der Joden: want de plaats, waar Jesus gekruisigd werd, was nabij de stad; en het was geschreven in het Hebreuwsch, Grieksch en Latijn. De overpriesters der Joden zeiden dan tot Pilatus: Schrijf niet: de Koning der Joden; maar dat Hij gezegd heeft: Ik ben Koning der Joden. Pilatus antwoordde: Wat ik geschreven heb, heb ik geschreven. De

krijgsknechten nu, als zij Hem gekruisigd hadden, namen zij Zijne kleederen, en maakten vier deelen, voor elken krijgsknecht een deel, en den rok. De rok echter was zonder naad, van boven af geheel geweven. Zij zeiden dan tot elkander: Laat ons dien niet scheuren, maar het lot daarover werpen, wiens hij zijn zal. Opdat de Schrift vervuld wierd, welke zegt: Zij hebben mijne kleederen onder zich verdeeld, en over mijn gewaad hebben zij het lot geworpen. En dit nu deden de krijgsknechten. Er stonden nu bij Jesus' kruis zijne Moeder, en de zuster zijner Moeder, Maria van Cleophas, en Maria Magdalena. Als Jesus dan Zijne Moeder, en den discipel, dien Hij liefhad, staan zag, sprak Hij tot zijne moeder: Vrouwe! zie, uw zoon! Daarna sprak hij tot den discipel: Zie, uwe moeder! En van die ure nam de discipel haar tot zich. Daarna Jesus wetende dat alles volbracht was, opdat de Schrift vervuld wierd, sprak: Ik heb dorst. Er stond nu een vat vol edik. Zij dan eene spons, met edik gevuld, om eenen hijsopstengel gewonden hebbende, brachten die aan zijnen mond. Als Jesus dan den edik genomen had, sprak hij: Het is volbracht! En hij boog het hoofd, en gaf den geest. (*Hier knielt men en rust men een oogenblik.*)

De Joden dan, omdat het de dagder voorbereiding was, opdat

Judæorum: sed quia ipse dixit: Rex sum Judæorum. Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi. Milites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta ejus (et fecerunt quatuor partes: unicuique militi partem) et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cujus sit. Ut Scriptura impleretur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi, et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt. Stabant autem juxta crucem Jesu mater ejus, et soror matris ejus Maria Cleophae, et Maria Magdalene. Cum vidisset ergo Jesus matrem, et discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. Postea sciens Jesus quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit: sitio. Vas ergo erat positum aceto plenam. Illi autem spongiam plenam aceto, hysopo circumponentes obtulerunt ori ejus. Cum ergo accepisset Jesus acetum, dixit: Consum-

matum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. (*Hic genuflectitur et pausat aliquantulum*).

Judæi ergo (quoniam Parasceve erat), ut non remanerent in cruce corpora sabbato (erat enim magnus dies ille sabbati), rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, et tollerentur. Venerunt ergo milites: et primi quidem frugerunt crura, et alterius qui crucifixus est cum eo. Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non frugerunt ejus crura; sed unus militum lancea latus ejus aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua. Et qui vidit, testimonium perhibuit: et verum est testimonium ejus. Et ille scit quia vera dicit: ut et vos credatis. Facta sunt enim hæc, ut Scriptura impleatur: Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia Scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt.

Post hæc autem rogavit Pilatum Joseph ab Arimathæa (eo quod esset discipulus Jesu, occultus autem, propter metum Judæorum), ut tolleret corpus Jesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo, et tulit corpus Jesu. Venit autem et Nicodemus, qui venerat

de lichamen niet aan het kruis zouden blijven op den sabbat, (want die sabbat was een groote dag), verzochten Pilatus, dat hunne beenen gebroken, en zij afgenomen wierden. De krijgsknechten kwamen alzoo, en braken de beenen des eersten, en des anderen, die met hem gekruisigd waren. Doch als zij tot Jesus gekomen waren, ziende, dat hij alreeds gestorven was; braken zij zijne beenen niet; Maar een van de krijgsknechten doorstak zijne zijde met eene speer, en terstond kwam er bloed en water uit. En hij, die het gezien heeft, heeft daarvan getuigenis gegeven, en zijne getuigenis is waarachtig: en hij weet, dat hij de waarheid zegt, opdat ook gij moogt gelooven. Want dit is geschied, opdat de Schrift wierd vervuld: Gij zult geen been van hem verbreken. En wederom zegt eene andere Schrift: Zij zullen zien, wien zij doorstoken hebben.

En daarna verzocht Joseph van Arimathæa (daar hij een leerling van Jesus was, maar in het geheim, uit vreeze voor de Joden,) Pilatus, dat hij het lichaam van Jesus mocht afnemen. En Pilatus liet het toe. Hij kwam dan, en nam het lichaam van Jesus af. En Nicodemus kwam ook, die voormaals bij nacht tot Jesus gekomen was, en bracht een mengsel van mirrhe en aloë, omtrent honderd ponden. Zij namen dan het

lichaam van Jesus, en wonden het, met de specerijen, in linnen doeken, gelijk het bij de Joden gewoonte is te begraven. En er was in de plaats, waar hij gekruisigd was, een hof, en in den hof een nieuw graf, in hetwelk nog nooit iemand gelegd was. Daar nu, om den voorbereidingsdag der Joden, dewijl het graf nabij was, legden zij Jesus.

ad Jesum nocte primum, ferens mixturam myrrhae et aloes, quasi libras eentum. Acceperunt ergo corpus Jesu, et ligaverunt illud linteis cum aromaticis, sicut mos est Judaeis sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est, hortus: et in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter Parasceven Judaeorum, quia juxta erat monumentum, posuerunt Jesum.

Vervolgens begint de Priester, aarden Epistelkant, onmiddelijk, met gevouwen handen, de volgende gebeden:

Laat ons bidden, Allerliefsten, voor de heilige Kerk Gods, opdat onze God en Heer zich gewaardige haar over geheel de aarde in vrede en eenheid te bewaren: de vorsten en machten aan haar onderwerpe, en ons geve, dat wij een rustig en ongestoord leven genieten, en God den Almachtigen Vader mogen verheerlijken.

Laat ons bidden.

De diaken: Buigen wij de knieën.

De subdiaken: Staat op.

Het gebed wordt met uitgestrekte handen gezongen, op den minst plechtigen toon. En dit zelfde geldt voor de volgende gebeden.

Almachtige eeuwige God, die in Christus Uwe heerlijkheid aan alle volken hebt geopenbaard: bewaar de werken Uwer

Oremus, dilectissimi nobis, pro Ecclesia sancta Dei: ut eam Deus et Dominus noster pacificare, adunare, et custodire dignetur toto orbe terrarum: subjiciens ei principatus et potestates: detque nobis quietam et tranquillam vitam degentibus, glorificare Deum Patrem omnipotentem.

Oremus.

Diaconus. Flectamus genua.

Subdiaconus. Levate.

Omnipotens sempiterna Deus, qui gloriam tuam omnibus in Christo gentibus revelasti: custodi opera

misericordiæ tuæ; ut Ecclesia tua toto orbe diffusa, stabili fide in confessione tui nominis perseveret. Per eumdem Dominum.

Oremus et pro beatissimo Papa nostro N..., ut Deus et Dominus noster, qui elegit eum in ordine episcopatus, salvum atque incolumem custodiat Ecclesiam suam sanctam, ad regendum populum sanctum Dei.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiternus Deus, cujus iudicio universa fundantur; respice propitius ad preces nostras, et electum nobis Antistitem tua pietate conserva, ut christiana plebs, quae te gubernatur auctore, sub tanto Pontifice, credulitatis suae meritis augeatur. Per Dominum.

Oremus et pro omnibus Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Acolythis, Exorcistis, Lectoribus, Ostiariis, Confessoribus, Virginitibus, Viduis, et pro omni populo sancto Dei.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiternus

barmhartigheid, opdat Uwe Kerk, die over de geheele aarde verspreid is, in een standvastig geloof en in de belijdenis van Uwen naam moge volharden. Door den zelfden Heer, enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor onzen Allerheiligsten Paus N., opdat onze God en Heer, die hem tot Opperpriester heeft verkozen, hem behoude en ongedeerd beware voor Zijne heilige Kerk, om Gods heilig volk te bestieren.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige eeuwige God, die in Uwe wijsheid alles gemaakt hebt: zie gunstig op onze gebeden neder, en bewaar, in Uwe goedheid, den ons verkozen Opperpriester, opdat het Christenvolk, dat door U, zijn Stichter, wordt bestierd, onder zoo groot een Opperherder, in verdiensten van geloof moge toenemen. Door onzen Heer, enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor alle Bisschoppen, Priesters, Diakenen, Subdiakenen, Akolieten, Exorcisten, Lektoren, Ostiaren, Belijders, Maagden, Weduwen en voor geheel het heilige volk Gods.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige eeuwige God, door

lichaam van Jesus, en wonden het, met de specerijen, in linnen doeken, gelijk het bij de Joden gewoonte is te begraven. En er was in de plaats, waar hij gekruisigd was, een hof, en in den hof een nieuw graf, in hetwelk nog nooit iemand gelegd was. Daar nu, om den voorbereidingsdag der Joden, dewijl het graf nabij was, legden zij Jesus.

ad Jesum nocte primum, ferens mixturam myrrhae et aloes, quasi libras eentum. Acceperunt ergo corpus Jesu, et ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Judæis sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est, hortus: et in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter Parasceven Judæorum, quia juxta erat monumentum, posuerunt Jesum.

Vervolgens begint de Priester, aarden Epistelkant, onmiddelijk, met gevouwen handen, de volgende gebeden:

Laat ons bidden, Allerliefsten, voor de heilige Kerk Gods, opdat onze God en Heer zich gewaardige haar over geheel de aarde in vrede en eenheid te bewaren: de vorsten en machten aan haar onderwerpe, en ons geve, dat wij een rustig en ongestoord leven genieten, en God den Almachtigen Vader mogen verheerlijken.

Oremus, dilectissimi nobis, pro Ecclesia sancta Dei: ut eam Deus et Dominus noster pacificare, adunare, et custodire dignetur toto orbe terrarum: subjiciens ei principatus et potestates: detque nobis quietam et tranquillam vitam degentibus, glorificare Deum Patrem omnipotentem.

Laat ons bidden.

Oremus.

De diaken: Buigen wij de knieën.
De subdiaken: Staat op.

Diaconus. Flectamus genua.
Subdiaconus. Levate.

Het gebed wordt met uitgestrekte handen gezongen, op den minst plechtigen toon. En dit zelfde geldt voor de volgende gebeden.

Almachtige eeuwige God, die in Christus Uwe heerlijkheid aan alle volken hebt geopenbaard: bewaar de werken Uwer

Omnipotens sempiternus Deus, qui gloriam tuam omnibus in Christo gentibus revelasti: custodi opera

misericordiæ tuæ; ut Ecclesia tua toto orbe diffusa, stabili fide in confessione tui nominis perseveret. Per eundem Dominum.

Oremus et pro beatissimo Papa nostro N..., ut Deus et Dominus noster, qui elegit eum in ordine episcopatus, salvum atque incolumem custodiat Ecclesiæ suæ sanctæ, ad regendum populum sanctum Dei.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiterna Deus, cujus iudicio universa fundantur; respice propitius ad preces nostras, et electum nobis Antistitem tua pietate conserva, ut christiana plebs, quæ te gubernatur auctore, sub tanto Pontifice, credulitatis suæ meritis augeatur. Per Dominum.

Oremus et pro omnibus Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Acolythis, Exorcistis, Lectoribus, Ostiariis, Confessoribus, Virginibus, Viduis, et pro omni populo sancto Dei.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiterna

barmhartigheid, opdat Uwe Kerk, die over de geheele aarde verspreid is, in een standvastig geloof en in de belijdenis van Uwen naam moge volharden. Door den zelfden Heer, enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor onzen Allerheiligsten Paus N., opdat onze God en Heer, die hem tot Opperpriester heeft verkozen, hem behoude en ongedeerd beware voor Zijne heilige Kerk, om Gods heilig volk te bestieren.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige eeuwige God, die in Uwe wijsheid alles gemaakt hebt: zie gunstig op onze gebeden neder, en bewaar, in Uwe goedheid, den ons verkozen Opperpriester, opdat het Christenvolk, dat door U, zijn Stichter, wordt bestierd, onder zoo groot een Opperherder, in verdiensten van geloof moge toenemen. Door onzen Heer, enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor alle Bisschoppen, Priesters, Diaconen, Subdiaconen, Akolieten, Exorcisten, Lektoren, Ostiaren, Belijders, Maagden, Weduwen en voor geheel het heilige volk Gods.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige eeuwige God, door

Wiens Geest het geheele lichaam der Kerk geheiligd en bestierd wordt: verhoor de smeekingen, die wij voor alle orden tot U richten, opdat door de hulp Uwer genade, Gij van alle rangen getrouw moogt gediend worden. Door onzen Heer J. C., die in de eenheid van denzelfden Geest, enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor onzen allerchristelijksten (*zoo hij nog niet gekroond is, zegt men er bij*: verkozen) Keizer N., opdat onze God en Heer Hem alle barbaarsche natiën onderwerpe, tot onzen voortdurenden vrede.

Daar er geen Romeinsch keizerrijk meer bestaat, wordt dit gebed, in de Nederl. Kerkprovincie, thans weggelaten.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige, eeuwige God, in Wiens hand alle macht en alle rechten der machthebbenden zijn. zie genadig op het Romeinsche rijk neder: opdat de volken, die op hunne woestheid vertrouwen, door Uwe sterke rechterhand worden ten onder gebracht. Door onzen Heer, enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor onze doopleerlingen: opdat onze God en Heer hun de ooren des harten en de deur Zijner barmhartigheid opene: opdat zij door het water der wedergeboorte, de vergiffenis van al hunne zon-

Deus, cujus Spiritu totum corpus Ecclesiae sanctificatur et regitur: exaudi nos pro universis Ordinibus supplicantes, ut gratiae tuae munere, ab omnibus tibi gradibus fideliter serviat. Per Dominum nostrum..., in unitate ejusdem.

Oremus et pro christionissimo Imperatore nostro N..., ut Deus et Dominus noster subditas illi faciat omnes barbaras nationes, ad nostram perpetuam pacem.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiternus Deus, in cujus manu sunt omnium potestates, et omnium jura regnorum: respice ad Romanum benignus imperium; ut gentes, quae in sua feritate confidunt, potentiae tuae dextera comprimantur. Per Dominum. Amen.

Oremus et pro catechumenis nostris: ut Deus et Dominus noster adaperiat aures praecordiorum ipsorum, januamque misericordiae; ut per lavacrum regenerationis accepta re-

missione omnium peccatorum, et ipsi inveniantur in Christo Jesu Domino nostro.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiternus Deus, qui Ecclesiam tuam nova semper prole fecundas: auge fidem et intellectum catechumenis nostris; ut renati fonte baptismatis, adoptionis tuæ filiis aggregentur. Per Dominum. Amen.

Oremus, dilectissimi nobis, Deum Patrem omnipotentem, ut cunctis mundum purget erroribus: morbos auferat, famem depellat: aperiat carceres: vincula dissolvat: peregrinantibus reditum, infirmantibus sanitatem, navigantibus portum salutis indulgeat.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiternus Deus, mœstorum consolatio, laborantium fortitudo: perveniens ad te preces de quacumque tribulatione clamantium; ut omnes sibi in necessitatibus suis misericordiam tuam gaudeant adfuisse. Per Dominum nostrum. Amen.

Oremus et pro hæreticis et schismaticis: ut Deus

den ontvangen, en zij ook onder het getal gevonden worden van die in Christus Jesus, onzen Heer, zijn.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige, eeuwige God, die Uwe Kerk steeds in nieuw kroost doet vruchtbaar zijn: vermeerder het geloof en de kennis in onze doopleerlingen; opdat zij, door het water des doopsels herboren, onder Uwe kinderen mogen aangenomen worden. Door onzen Heer enz. Amen.

Laat ons, allerliefsten, God den Almachtigen Vader bidden. dat Hij de wereld van alle dwalingen zuivere; de ziekten wegneme: hongersnood verwijdere: de kerkers opene, de boeien slake, den reizigers terugkeer, den zieken gezondheid, den zeevarenden de haven des heils verleene.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige eeuwige God, Gij die de troost der bedroefden, de sterkte der zwakken zijt, laat de gebeden van hen, die in alle soort van kwelling tot U roepen, tot U komen; opdat allen in hunne noodwendigheden zich over de hulp Uwer barmhartigheid mogen verheugen. Door onzen Heer enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor de kettters en scheurmakers; opdat

onze God en Heer hen van alle dwalingen verlosse: en zich ge- waardige hen tot onze heilige Moeder, de Katholieke en Apostolische Kerk terug te brengen.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

B. Staat op.

Almachtige eeuwige God, die allen behoudt en niemand wil laten verloren gaan: zie neer op de zielen, die door de listen des duivels misleid zijn, opdat zij alle kettersche verkeerdheid afleggen, hunne dwalende harten tot inkeer mogen komen, en zij tot de eenheid Uwer waarheid wederkeeren. Door onzen Heer enz. Amen.

Laat ons bidden ook voor de trouweloze Joden: dat onze God en Heer den blinddoek van hunne harten wegneme, opdat ook zij Jesus Christus, onzen Heer, erkennen.

Almachtige eeuwige God, die zelfs de trouweloosheid der Joden van Uwe barmhartigheid niet uitsluit: verhoor onze gebeden, die wij voor de verblindheid van dat volk tot U stieren; opdat zij het licht Uwer waarheid, Christus namelijk, erkennen, en uit hunne duisternis getrokken worden. Door denzelfden J. C., onzen Heer enz. Amen.

Laat ons bidden, ook voor de Heidenen; dat de Almachtige God de ongerechtigheid van hunne harten wegneme: opdat zij de afgoden verlaten, en zich

et Dominus noster eruat eos ab erroribus universis: et ad sanctam matrem Ecclesiam catholicam atque apostolicam revocare dignetur.

Oremus.

Flectamus genua.

B. Levate.

Omnipotens sempiternus Deus, qui salvos omnes, et neminem vis perire: respice ad animas diabolica fraude deceptas, ut omni haeretica pravitate deposita, errantium corda respiscant: et ad veritatis tuae redeant unitatem. Per Dominum nostrum. Amen.

Oremus et pro perfidis Judaeis: ut Deus et Dominus noster auferat velamen de cordibus eorum: ut et ipsi agnoscant Jesum Christum Dominum nostrum.

Omnipotens sempiternus Deus, qui etiam Judaicam perfidiam a tua misericordia non repellis: exaudi preces nostras, quas pro illius populi obcaecatione deferimus: ut, agnita veritatis tuae luce, quae Christus est, a suis tenebris eruantur. Per eundem Dominum nostrum.

Oremus et pro Paganis: ut Deus omnipotens auferat iniquitatem a cordibus eorum: et, relictis idolis suis, convertantur ad De-

um vivum et verum, et bekeeren mogen tot den leven-
unicum Filium ejus Je- den en waren God, en zijnen
sum Christum Deum et eenigen Zoon Jesus Christus, on-
Dominum nostrum. zen God en Heer.

Oremus.

Laat ons bidden.

Flectamus genua.

Buigen wij de knieën.

R. Levate.

Ÿ. Staaf op.

Omnipotens sempiterne Almachtige en eeuwige God,
Deus, qui non mortem die niet den dood der zondaren,
peccatorum, sed vitam maar altijd hun leven verlangt:
semper inquis: suscipe neem ons gebed genadig aan:
propitius orationem no- en verlos hen van den dienst
stram, et libera eos ab der afgoden: en neem hen in
idolorum cultura, et ag- Uwe heilige Kerk op tot lofen ter
grega Ecclesiae tuae Sancte, ad laudem et gloriam verheerlijking van Uwen naam.
nominis tui. Per Dominum. Door onzen Heer enz.

R. Amen.

R. Amen.

Na deze gebeden legt de Priester het kasuifel af, gaat naar den Epistelkant, en ontvangt van den Diaken een kruisbeeld, dat reeds op het altaar aanwezig is. Met het aangezicht naar het volk gekeerd, ontbloomt hij het een weinig van boven, alléén de woorden zingende:

Ecce lignum Crucis. | Ziet het hout des kruises.

waarna zijne Assistenten met hem de Antifoon vervolgen:

In quo salus mundi | Waaraan het heil der wereld
pependit. | gehangen heeft.

En terwijl het koor antwoordt:

Venite, adoremus. | Komt, laat ons aanbidden.

knien allen, behalve de Priester, neder. Deze gaat alsdan een weinig verder, ontbloomt den rechterarm van het kruisbeeld, en het opheffende, zingt hij op iets hooger toon dezelfde woorden, welke op dezelfde wijze worden vervolgd en beantwoord, gelijk zoo even. Eindelijk gaat de Priester naar het midden des altaars, ontbloomt het kruisbeeld geheel, en het opheffende, zingt hij nog meer verheffing van stem even als de vorige keer: Ecce lignum Crucis.

Daarna draagt de Priester het kruisbeeld op eene plaats voor het altaar, en legt het daar knielende neder. Dan trekt hij zijne schoenen uit, en gaat het kruis vereeren, driemaal neder-

knielende, vóór hij het kust. Hierna trekt hij de schoenen weder aan, en neemt zijn kasuifel. — Op dezelfde wijze als de Priester vereeren nu ook alle assistenten en dienaren, die aan het altaar zijn, en na hen alle geestelijken en leeken, twee aan twee, het kruis. Onder deze vereering worden of wel geheel of gedeeltelijk, naar gelang de tijd daartoe is, gezongen de volgende gezangen: *Impropria* of *Verwijten* genoemd, en wel op deze wijze:

Twee zangers zingen midden in het koor.

<p>Ÿ. Mijn volk, wat heb Ik u gedaan? of waarin heb Ik u be-droefd? Antwoord Mij.</p>	<p>Ÿ. Popule meus, quid feci tibi. aut in quo con- tristavi te? responde mihi.</p>
---	--

<p>Ÿ. Omdat Ik u uitgeleid heb uit het land van Egypte, hebt gij uwen Verlosser een kruis bereid.</p>	<p>Ÿ. Quia exduxi te de terra Ægypti, parasti cruce-m Salvatori tuo.</p>
---	--

Een koor zingt:

De heilige God!		Agios o Theos.
-----------------	--	----------------

Een ander koor antwoordt:

De heilige God!		Sanctus Deus.
-----------------	--	---------------

Het eerste koor:

De heilige Sterke!		Agios ischyros.
--------------------	--	-----------------

Het tweede koor:

De heilige sterke!		Sanctus fortis.
--------------------	--	-----------------

Het eerste koor:

De heilige, onsterfelijke! Ont-ferm U onzer.		Agios athanatos, elei-son imas.
--	--	---------------------------------

Het tweede koor:

De heilige, onsterfelijke! ont-ferm U onzer.		Sanctus immortalis, mi-serere nobis.
--	--	--------------------------------------

Daarna zingen er twee van het tweede koor:

Ÿ. Omdat Ik u, veertig jaren lang door de woestijn heb uitgeleid: en u met het manna gevoed heb, en u heb ingeleid in een zoo goed land: hebt gij uwen Verlosser een kruis bereid.		Ÿ. Quia eduxi te per desertum quadraginta annis, et manna cibavi te, et introduxi te in terram satis bonam, parasti cruce-m Salvatori tuo.
--	--	--

Beurtelings antwoorden de koren: *Agios o Theos.* — *De Heilige God* enz. als voren, in dier voege echter, dat altijd het eerste koor herhale: *Agios* enz.

Vervolgens zingen er twee van het eerste koor:

Ÿ. Quid ultra debui facere tibi, et non feci? Ego quidem plantavi te vineam meam speciosissimam; et tu facta es mihi limis amara: aceto namque sitim meam potasti, et lancea perforasti latus Salvatori tuo.

Ÿ. Wat heb Ik meer voor u moeten doen, wat Ik niet gedaan heb? Ik heb u namelijk geplant als mijn uitgelezensten wijngaard: en gij zijt Mij al te bitter geworden: met azijn immers hebt gij mijnen dorst gelaafd, en met eene lans hebt gij de zijde van uwen Verlosser doorstoken.

Eveneens antwoorden beurtelings de koren: *Agios* enz.

Het volgende wordt beurtelings door twee zangers gezongen, terwijl beide koren te zamen, na elke Ÿ. herhalen: *Popule meus* enz. — *Mijn volk* enz. tot aan *Quia eduxi.* — Omdat ik U.

Twee van het tweede koor zingen:

Ÿ. Ego propter te flagellavi Aegyptum cum primogenitis suis: et tu me flagellatum tradidisti.

Quia eduxi te de Aegypto, demerso Pharaone in mare Rubrum: et tu me tradidisti principibus sacerdotum.

Ego ante te aperui mare; et tu aperuisti lancea latus meum.

Ego ante te praevi in columna nubis; et tu me duxisti ad praetorium Pilati.

Ego te pavi manna per desertum; et tu me caecidisti alapis et flagellis.

Ego te potavi aqua sa-

Ÿ. Om u heb Ik Egypte met zijne eerstgeborenen geslagen: en gij hebt Mij ter geeseling overgeleverd.

Ik heb u uit Egypte geleid, en Pharao in de Roodde Zee bedolven: en gij hebt Mij aan de Overpriesters overgeleverd.

Ik heb de zee voor u geopend: en gij hebt met eene lans Mijne zijde geopend.

Ik ben u voorgegaan in eene wolkkolom: en gij hebt Mij naar het rechthuis van Pilatus gevoerd.

Ik heb in de woestijn u met het manna gevoed: en gij hebt Mij met kaakslagen en geeselroeden geslagen.

Ik heb u met het water des

heils uit de steenrots gedrenkt: | luitis de petra; et tu me
en gij hebt Mij met gal en azijn | potasti felle et aceto.
gelaafd.

Ik heb om u de koningen der | Ego propter te Chana-
Chananeërs verslagen: en gij hebt | naorum reges percussi;
met een riet Mij op het hoofd | et tu percussisti arundine
geslagen. | caput meum.

Ik heb u een koninklijken | Ego dedi tibi sceptrum
scepter gegeven, en gij hebt | regale; et tu dedisti ca-
Mij eene doornen kroon op het | piti meo spineam cor-
hoofd gesteld. | nam.

Ik heb u met groote kracht | Ego te exaltavi magna
verheven: en gij hebt Mij aan | virtute; et tu me suspen-
het galgenhout des kruises ge- | disti in patibulo crucis.
hangen.

Vervolgens wordt gezamenlijk gezongen:

Wij aanbidden Uw Kruis, o | *Ant.* Crucem tuam ado-
Heer: en loven en verheerlijken | ramus, Domine; et sanc-
Uwe verrijzenis: want zie, door | tam resurrectionem tuam
het hout is vreugde gekomen | laudamus et glorificamus;
over de geheele wereld. — De | ecce enim propter lignum
Heer ontferme zich onzer, en | venit gaudium in univer-
zegene ons: Hij doe zijn aan- | so mundo. Deus misere-
schijn over ons lichten, en ont- | atur nostri, et benedicat
ferme zich onzer. — *Wordt her- | nobis; illuminet vultum
haald:* Wij aanbidden enz. | suum super nos, et mise-
reatur nostri. *Repetitur.*
Crucem tuam.

Daarna zingt men: *Crux fidelis:* Getrouwe kruisboom enz.
met den Lofzang: *Pange lingua:* Zing o tong enz., en na elk
koeplet van dezen lofzang wordt *Crux fidelis:* Getrouwe kruis-
boom enz. of: Aan 't zoete kruishout, beurtelings herhaald.

Getrouwe kruisboom, onder | *Crux fidelis, inter omnes*
alle boomen de edelste: geen | *Arbor una nobilis.*
woud brengt er eenen voort aan | *Nulla silva talem profert,*
U gelijk, in blad, en bloem, en | *Fronde, flore, germine.*
vrucht. Aan 't zoete kruishout | *Dulce lignum, dulces cla-*
hangt, aan zoete nagelen, een | *vos,*
zoete last. | *Dulce pondus sustinet.*

Zing, o tong, de lauweren in | *Pange, lingua, gloriosi*
een roemvollen strijd geplukt, | *Lauream certaminis;*

Et super Crucis trophaeo
Dic triumphum nobilem,
Qualiter Redemptor orbis
Immolatus vicerit.

De parentis protoplasti
Fraude factor condolens;
Quando pomi noxialis
In necem morsu ruit:
Ipse lignum tunc notavit,
Damna ligni ut solveret.

Hoc opus nostrae salutis
Ordo depoposcerat:
Multiformis proditoris
Ars ut artem falleret:
Et medelam ferret inde,
Hostis unde laeserat.

Quando venit ergo sacri
Plenitudo temporis.
Missus est ab arce Patris
Natus, orbis conditor:
Atque ventre virginali
Carne amictus prodiit.

Vagit infans inter arcta
Conditus praesepia:
Membra pannis involuta
Virgo Mater alligat:
Et Dei manus pedesque
Stricta cingit fascia.

Lustra sex qui jam pe-
regit,
Tempus implens corporis,
Sponte libera Redemptor,
Passioni deditus,
Agnus in Crucis levatur
Immolandus stipite.

en meld de edelezegepraal aan het
zegeteeken des kruises bevochten:
meld, hoe de Zaligmaker der
wereld, hoewel geslachtofferd,
nochtans verwonnen heeft.

De Schepper, met medelijden
bewogen over de misleiding van
onzen eersten vader, toen hij
door het eten der noodlottige
vrucht zich aan den dood over-
leverde, heeft toen reeds het
hout aangewezen, om de schade,
door het hout eens aangericht,
te herstellen.

Zóó moest het werk onzer za-
ligheid voltrokken worden: zóó
moest de sluwheid des listigen
verraders door schranderheid
misleid worden: zóó moest het
geneesmiddel aangebracht wor-
den door het werktuig zelf,
waarmede de vijand had gewond.

Toen dan de volheid des tijds
gekomen was, werd uit de woon-
stede des Vaders de Zoon, de
Schepper der wereld, gezonden:
en Hij vertoonde zich, omkleed
met een lichaam, uit een maag-
delijken schoot aangenomen.

In een enge kribgelegd schreit
Hij als kind: de Moedermaagd
omwindt Zijne leden met doe-
ken: en de goddelijke handen
en voeten zijn met windsels vast-
gebonden.

Nadat Hij nu dertig jaren als
mensch onder ons geleefd heeft,
geeft Hij zich, als onze Verlos-
ser, vrijwillig over om te lijden,
en als het Lam dat geslachtof-
ferd moet worden, wordt Hij aan
den kruispaal opgeheven.

Zie, hoe Hij lijdt en met gal gelaafd wordt; hoe de doornen, de nagelen en de lans Zijn teeder lichaam doorboord hebben, en water en bloed uit Zijne zijde vloeit: in welk een vloed worden de aarde, de zee, de hemel en de wereld gewasschen.

Verheven boom, buig uwe takken; ontspan uw gespannen ingewanden, en verzacht uwe aangeboren hardheid; en wees een zachte stam, om daarop de leden van den hemelschen Koning te doen rusten.

Gij alleen waart waardig het slachtoffer der wereld te dragen, en, der wereld eene haven in hare schipbreuk te bereiden, als eene andere ark, die bestreken is met het heilig bloed, uit het lichaam des Lams gevloeid.

Der heilige Drieëenheid zij eeuwige eer: gelijke eer en gelijke heerlijkheid zij den Vader, den Zoon en den H. Geest gegeven: het heelal love den naam van den Éenen en Drieëenigen. Amen.

Felle potus, ecce languet;

Spina, clavi, lancea,
Mite corpus perforarunt!
Unda manat, et cruor:
Terra, pontus, astra, mundus,

Quo lavantur flumine,
Flecte ramos, arbor alta,
Tensa laxa viscera,
Et rigor lentescat ille,
Quem dedit nativitas;
Et superni membra Regis
Tende miti stipite.

Sola digna tu fuisti
Ferre mundi victimam:
Atque portum præparare
Arca mundo naufrago,
Quam sacer cruor perunxit,

Fusus Agni corpore.
Sempiterna sit beatæ
Trinitati gloria,
Æqua Patri, Filioque,
Par decus Paraclito;
Unius, trinique nomen
Laudet universitas. Amen.

Bij het einde der kruis-vereeering worden de kaarsen op het altaar aangestoken, en het kruisbeeld wordt, nadat allen het vereerd hebben, op het altaar teruggebracht. Daarna begeeft men zich in processie naar het H. Graf, om de H. Hostie af te halen, die onder het zingen van den lofzang *Vexilla Regis*, door den Priester naar het Hoogaltaar gebracht wordt.

De veldbanier des Konings rees;
Hoog blinkt de kruisgeheimenis: —
De Schepper-zelf van alle vleesch
Alsmenschaan 't houtgenageld is.

Vexilla Regis prodeunt;
Fulget Crucis mysterium,
Qua vita mortem pertulit,
Et morte vitam protulit.

Quæ vulnerata lanceæ
Mucrone diro, crimum
Ut nos lavaret sordibus,
Manavit unda et sanguine.

Terwijl het scherp der wreede
speer
Hem wondt in 't harte, vloeit het
bloed
En 't water uit de zijde neër,
Dat ons van schulden wasschen
moet.

Impleta sunt quæ con-
cinit
David fideli carmine,
Dicendo nationibus:
Regnavit a ligno Deus.

Vervuld is Davids profecij,
't Gezang van 's Heeren trouwen
tolk,
Verkendend aan der volken rij:
»Van 't hout regeerde God zijn
volk.»

Arbor decora et fulgida,
Ornata Regis purpura,
Electa digno stipite
Tam sancta membra tan-
gere:

Gij, Boom, zoo schittrend rijk
gesierd,
Dien 's Konings purper mocht
doorgloèn,
Gij, die het waard gerekend
wierd
Om 't Allerheiligste aan te doen !

Beata cujus brachiis
Pretium pendit sæculi,
Statera facta corporis,
Tulitque prædam tartari.

Wel uwer, aan wiens armenpaar
De losprijs aller eeuwen woog,
Gij— 't heilrantsoen ten evenaar,
Dat d' afgrond zijne prooi ont-
toog !

O crux, ave, spes unica !
Hoc Passionis tempore
Piis adauge gratiam,
Reisque dele crimina.

Gegroet, gij Kruishout ! hoop der
aard !
O maak, op deze lijdensbaan,
Den zondaar Gods vergeving
waard,
En zet der vromen vroomheid
aan.

Te, fons salutis, Trinitas,
Collaudet omnis spiritus;
Quibus Crucis victoriam

U, hooge God ! Drieëenigheid ! -
Love alle geest in 't Licht ge-
kniel !
En dat Ge, de eeuwen door, ge-
leid 't,

Wie Ge in het Kruisgeheim be- | Largiris, adde præmium
 hielt! Amen. 1) | Amen.

Aan het Hoogaltaar gekomen, neemt de Priester de Heilige Hostie uit den Kelk, en legt die op de Pateen. Vervolgens wordt er wijn en een weinig water in den Kelk gedaan, en daarna heeft de gewone bewierooking des altaars plaats. Onder deze bewierooking bidt de Priester de volgende gebeden:

Als hij de H. Hostie en den kelk bewierookt:

Moge deze wierook door U ge- | Incensum istud a te be-
 zegend worden, en opstijgen tot | neditum, ascendat ad te,
 U, o Heer: en moge Uwe barm- | Domine: et descendat su-
 hertigheid op ons afdalen! | per nos misericordia tua.

Als hij het altaar bewierookt:

Laat mijn gebed, o Heer, ge- | Dirigatur, Domine, ora-
 lijk wierook opgaan voor Uw | tio mea, sicut incensum
 aangezicht; de opheffing mijner | in conspectu tuo: elevatio
 handen zij U als een avond- | manuum mearum Sacrifi-
 offer. Plaats, o Heer, eene wacht | cium vespertinum. Pone,
 aan mijnen mond en sluit mijne | Domine, custodiam ori-
 lippen, opdat mijn hart niet tot | meo, et ostium circum-
 woorden van boosheid neige, | stantiae labiis meis: ut
 om verontschuldigen te zoe- | non declinet cor meum in
 ken voor mijne zonden! | verba malitiae, ad excu-
 | sandas excusationes in
 | peccatis.

Als hij het wierookvat teruggeeft.

De Heer ontsteke in ons het | Accendat in nobis Do-
 vuur Zijner liefde, en de vlam | minus ignem sui amoris,
 eener eeuwige liefde. Amen. | et flammam æternæ cha-
 | ritatis. Amen.

*De Priester wascht de handen, waarna hij voor het
 altaar neergebogen zegt:*

Laat ons door U, o Heer, in | In spiritu humilitatis,
 den geest van ootmoed, en met | et in animo contrito sus-
 een berouwhebbend hart wor- | cipiamur a te, Domine:

1) De vertaling van dezen lofzang: Vexilla, even als die van het Pange, lingua, in de dienst van Witten Donderdag op bl. 34, is van J. A. Alberdingk Thijm. Zie Palet en Harp, bl. 148 en 153.

et sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Domine Deus.

den aangenomen: en laat ons offer heden zóó voor Uw aanbieding, ut placeat tibi, schijn geschieden, dat het U behage, Heer God!

Dan zegt hij als gewoonlijk:

Orate fratres: ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.

℞. Suscipiat Dominus sacrificium de manibus tuis, ad laudem et gloriam nominis sui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque Ecclesiae suae sanctae.

Amen.

Bidt, Broeders, dat mijn en uw offer behagelijk worde aan God, den Almachtigen Vader.

℞. De Heere neme uit uwe handen het offer aan tot lof en tot verheerlijking van Zijnen naam, en ook tot ons welzijn en tot dat van Zijne geheele heilige Kerk.

Amen.

Vervolgens zingt hij het Pater noster:

Oremus. Præceptis salutaribus moniti, et divina institutione formati, audentes dicere.

Pater noster, qui es in cœlis: sanctificetur nomen tuum: adveniat regnum tuum: fiat voluntas tua, sicut in cœlo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem.

℞. Sed libera nos a malo.

Laat ons bidden. Door heilzame voorschriften aangemaand, en door goddelijke leering onderdicht, durven wij zeggen:

Onze Vader, die in de hemelen zijt! Geheiligd zij Uw naam! Ons toekome Uw rijk! Uw wil geschiede op aarde als in den hemel! Geef ons heden ons dagelijksch brood, en vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven onzen schuldenaren: En leid ons niet in bekoring.

℞. Maar verlos ons van den kwade.

De Priester zegt in stille Amen en vervolgt:

Libera nos, quæsumus Domine, ab omnibus malis præteritis, præsen-

Verlos ons, Heer, van alle kwaad, hetzij verleden, hetzij tegenwoordig, hetzij toekomstig;

en geef genadiglijk door de voor- spraak van Maria, de zalige en roemrijke Moeder Gods, die altijd maagd is gebleven, van Uwe heilige Apostelen Petrus en Paulus en Andreas en alle Heiligen, vrede in onze dagen: opdat wij, geholpen door den bijstand Uwer barmhartigheid, en altijd vrij mogen blijven van zonde, en beveiligd mogen zijn tegen alle stoornis. Door denzelfden Jesus Christus onzen Heer, die met U leeft en heerscht in de eenheid des H. Geestes, God, door alle eeuwen der eeuwen. Amen.

tibus, et futuris: et intercedente beata et gloriosa semper Virgine Dei Genitrice Maria, cum beatis Apostolis tuis Petro et Paulo, atque Andrea et omnibus Sanctis, da propitius pacem in diebus nostris: ut ope misericordiae tuae adjuti, et a peccato simus semper liberi, et ab omni perturbatione securi. Per eundem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

Alsdan heft de Priester de H. Hostie op, en daarna breekt hij ze als gewoonlijk. Voor de nutting spreekt hij alleen het volgende gebed:

Laat de nutting van Uw Lichaam, Heer Jesus Christus, dat ik, onwaardige, mij vermeet te ontvangen, niet tot mijn oordeel en mijne verdoemenis strekken: maar laat het door Uwe goedheid mij, tot bescherming van ziel en lichaam, en ter bekoming van genezing dienen. Die leeft en heerscht met God den Vader in de eenheid des H. Geestes, God door alle eeuwen der eeuwen. Amen.

Perceptio Corporis tui, Domine Jesu Christe, quod ego indignus sumere praesumo, non mihi proveniat in iudicium et condemnationem: sed pro tua pietate prosit mihi ad tutamentum mentis et corporis, et ad medelam percipiendam. Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

De pateen met de H. Hostie in handen nemende, zegt hij :

Ik zal het hemelsch brood nuttigen, en den naam des Heeren aanroepen.

Panem caelestem accipiam, et nomen Domini invocabo.

Op de borst slaande, zegt hij vervolgens driemaal:

Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea.	Heer, ik ben niet waardig dat Gij onder mijn dak komt: maar spreek slechts een woord, en mijne ziel zal gezond worden.
---	--

Daarna teekent hij zich met de H. Hostie, en zegt:

Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam meam in vitam æternam. Amen.	Het Lichaam van onzen Heer Jesus Christus beware mijne ziel ten eeuwigen leven. Amen.
---	---

Na de nuttiging der H. Hostie nuttigt hij den Kelk, wascht zich de vingers op de gewone wijze, en daarna zegt hij, neêrgebogen in het midden des altaars:

Quod ore sumpsimus, Domine, pura mente capiamus: et de munere temporalis fiat nobis remedium sempiternum.	Laat ons, Heer, in een zuiver hart ontvangen, wat wij met den mond genuttigd hebben: en moge het van eene tijdelijke gave een eeuwig heilmiddel voor ons worden.
---	--

Hierop verlaat de Priester met zijne Assistenten en dienaren het altaar: men zingt de Vespers, en even als den vorigen dag, onder het bidden derzelfde gebeden, heeft de ontkleeding des altaars plaats. Zie deze gebeden op bl. 36.

PAASCH-ZATERDAG.

Na Goeden Vrijdag volgt Paasch-Zaterdag, — welke dag door de Kerk Heilige Zaterdag wordt genoemd, — de dag namelijk waarop het lichaam des Heeren in het graf gerust heeft; terwijl Zijne ziel naar het voorgeborchte was nedergedaald, om de zielen der rechtvaardigen, die in Gods liefde gestorven waren, te troosten en te verlossen. Geen wonder zeker, dat ook deze dag ten allen tijde door de Kerk als een der voornaamste dagen van het jaar is beschouwd geworden. Oudtijds nochtans werd op dezen dag niet alléén het H. Misoffer niet opgedragen, maar zelfs ook geen dienst gehouden, die, zooals op Goeden Vrijdag, daarmede eenigzins overeenkomt. Tegenwoordig wordt er in alle kerken nog slechts ééne enkele, en wel eene plechtige Heilige Mis gezongen, die door verschillende plechtige verrichtingen en gebeden wordt voorafgegaan.

Die plechtigheden welke het H. Misoffer voor- gaan, en reeds in den vroegen ochtend worden gehouden, begonnen in vroeger tijden eerst in den laten avond van dien dag, en duurden den geheelen nacht, zoodat het H. Misoffer niet op Zaterdag, maar in den vroegen morgen van Zondag, op het uur der Verrijsenis, werd opgedragen. Om bijzondere redenen heeft echter de Kerk dit gebruik gewijzigd, en de thans nog gevolgde orde ingevoerd: hoewel

zij de gebeden en handelingen ongewijzigd en onveranderd heeft behouden.

Wij meenden dit voorop te moeten stellen, omdat daardoor de verschillende verrichtingen en plechtigheden, welke de Kerk haren geloovigen op dezen dag voorstelt, duidelijker en begrijpelijker zullen worden. Immers alles, wat wij heden in de Kerk zien gebeuren, alle gezangen en gebeden, welke in de dienst van heden voorkomen, de rijke sieraden, waarmede het altaar getooid is, — wel verre van ons te wijzen op onzen gestorven en in het graf rustenden Heiland, — stellen Hem ons als verrezzen en uit het graf weder opgestaan voor. Ook het H. Misoffer wordt met alle teekenen van vreugde en blijdschap gevierd, zoodat het feestelijke en blijde Alleluia reeds heden door onze tempels weerklinkt. Men zou allicht genegen zijn in dit alles eene tegenstrijdigheid en eene ongerijmdheid te zien, wanneer men de zoo even gemaakte opmerking voorbijziet. Houdt men die evenwel in het oog, dan herkrijgt alles zijne natuurlijke en behoorlijke gedaante: alle plechtigheden en gebeden bevinden zich op hunne rechte plaats, en er is niets wat ons slechts eenigzins tegenstrijdig en zonderling kan voorkomen.

Daags te voren even als de twee vorige dagen worden de Donkere Metten met dezelfde plechtigheid verricht, als wij reeds bij die dagen hebben aangegeven, zoodat wij op nieuw daarheen verwijzen. 't Behoeft zeker niet te verwonderen zoo de stemming der verschillende gebeden evenwel minder treurig is, en er hier en daar reeds de blijde verwachting van de verheerlijkte opstanding des Zaligmakers doorschemert.

De eerste plechtigheid, waarmede de ochtenddienst een aanvang neemt, is

De wijding des Vuurs.

Deze wijding is nog een eerbiedwaardig overblijfsel uit de eerste tijden der Kerk. Toen immers was de Kerk gewoon alles, wat tot de eeredienst betrekking heeft, te wijden, en door hare wijding, als het ware, aan het dagelijksche gebruik te onttrekken. Op andere dagen dan ook geschiedde deze wijding des vuurs evenzeer, doch op den dag van heden gebeurde dit, gelijk ook thans nog, op eene bijzondere en meer plechtige wijze.

Buiten de kerk, of ten minste aan de kerkdeur, zoo er buiten de kerk geene geschikte gelegenheid bestaat, wordt uit een vuursteen vuur geslagen, en met dit vuur worden eenige kolen ontstoken. Dit geschiedt ter afbeelding van Christus, die buiten Jerusalem in een nieuw steenen graf gelegd, daaruit den derden dag is verrezen, en die *het ware licht der wereld is, dat iederen mensch verlicht, die in deze wereld komt*, gelijk de H. Joannes van Hem getuigt. Dat het vuur uit een steen geslagen wordt stelt ons tevens zinnebeeldig voor, dat de Verlosser de steen is, dien de Joden hebben verworpen, de steen, die hun een steen des aanstoets is geworden door hunne halsstarrigheid en hardnekkigheid, en die de hoeksteen is, waarop het gebouw der ware Kerk Gods is opgetrokken. Het vuur beteekent tevens het vuur der heilige liefde Gods, gelijk de Zaligmaker zelf zegt: *Ik ben gekomen om een vuur op aarde te brengen, en ik verlang niets anders, dan dat het ontstoken worde.*

Bij het begin der plechtigheid is er geen enkel licht in de kerk ontstoken; alles is in duisternis gehuld, als om de duisternis des graf, waarin de Heiland rust, te kennen te geven: terwijl na de wijding des vuurs, daarmede de verschillende lichten worden ontstoken, even als Christus door zijne leer en door de prediking der Apostelen de volke-

ren verlicht heeft, *die in de duisternis en in de schaduw des doods gezeten waren.*

Tegelijk met de wijding des vuurs worden er vijf wieroorkorrels gewijd, die de welriekende specerijen en den kostbaren balsem verbeelden, die de godvruchtige vrouwen met zich namen naar het graf van Jesus.

Zoodra de gebeden zijn geëindigd, die bij de wijding des vuurs zijn voorgeschreven, begeeft de Diaken zich met eene drietakkige kaars in de hand, waarvan eene aan het nieuw gewijde vuur ontstoken is, naar het altaar; eerst echter knielt hij drie maal, eens achter in de kerk, eens in het midden, en eens voor het altaar, terwijl tevens bij de tweede en derde knieling de tweede en derde kaars is aangestoken, — en zingt, op telkens hooger toon: *Het licht van Christus*, waarop het koor antwoordt: *Gode zij dank.*

Deze drietakkige kaars is een zeer duidelijk zinnebeeld der H. Drievuldigheid, die één is in hare natuur, en drievuldig in personen, en aan wie op dit uur voor het groote werk der verlossing aldus onze dank wordt gebracht. Deze handeling verbeeldt ons tevens, dat door Christus dit verheven en ondoorgrondeijk geheim, dat aan de oudvaderen slechts onduidelijk was te kennen gegeven, duidelijk en klaar is geopenbaard.

Thans volgt de plechtige

Wijding der Paaschkaars.

Elke wijding, die in de kerk plaats heeft, geschiedt steeds door den Priester of door den Bisschop. De wijding echter der Paaschkaars op Paasch-Zaterdag geschiedt bij uitzondering, voor het geval dat er een Diaken aanwezig is, door den Diaken. Dit gebruik heeft zijne beteekenis: de Apostelen namelijk verbeelden de hoogere orden der Geeste-

lijkheid, de Priesters en de Bisschoppen: bij de begrafenis echter zien wij geene Apostelen aanwezig, en ook bij de Verrijsenis waren het niet de Apostelen, die de eerste tijding daarvan brachten, maar eenige godvruchtige vrouwen; — daarom ook heeft de Kerk de wijding der Paaschkaars niet aan den Priester, maar aan een minderen dienaar overgelaten.

De Paaschkaars immers is het zinnebeeld vooral van Christus: nog niet ontstoken is zij een afbeeldsel van den gestorven Christus in het graf; ontstoken stelt zij ons den met glans en heerlijkheid verzezen Zaligmaker voor. Te gelijk echter kunnen wij in de Paaschkaars eene afbeelding zien van de vuurkolom, die de kinderen Israëls in de woestijn beveiligde tegen Pharao en zijne legers, die hun gestadig voorafging en den weg wees, langs welken zij het beloofde land moesten binnentrekken; welke vuurkolom daarenboven evenzeer eene voorafbeelding van Christus was.

Onder het zingen van het blijde en geestdriftvolle *Evvangelium* neemt de Diaken de vijf gewijde wierookkorrels, en steekt die kruisgewijze in de Paaschkaars, om ons de vijf wonden, die de Zaligmaker aan het kruis ontving, en die Hij in zijn verheerlijkt lichaam heeft willen behouden, af te beelden, en aan de godvruchtige vrouwen te herinneren, die kostbare kruiden ter balseming van Jesus' lichaam hadden bereid. Vervolgens ontsteekt hij haar aan de drietaklige kaars, om ons aan te duiden hoe het voor ons menschgeworden Woord van alle eeuwigheid voortkomt van den Vader, en één in wezen is met den Vader en den H. Geest.

De Paaschkaars wordt later geplaatst aan den Evangeliekant, om daar te blijven tot op Hemelvaartsdag, even als Jesus van den dood verzezen, nog veertig dagen op aarde heeft doorgebracht, vóór Hij met ziel en lichaam ten hemel voer.

Hierna verricht de Priester

De plechtige wijding van het Doopwater.

Oudtijds werden op dezen dag de nieuwbekeerden door het H. Sakrament des Doopsels als kinderen der Kerk aangenomen. Van daar dat ook heden de plechtige wijding van het Doopwater of van de Doopvont plaats heeft. Gewis, de Kerk kon geen geschikter dag daartoe uitkiezen, dan de dag, die voor Christus de overgang was van den dood tot de heerlijkheid, even als voor den zondaar het H. Doopsel de overgang is van den dood der zonde tot een nieuw leven van genade, en daarna van heerlijkheid.

Vóór de wijding der Doopvont worden eerst twaalf Profetiën uit het Oude Verbond gelezen, die eertijds als zoovele voorbereidende onderrichtingen dienden, voor de nieuwbekeerden, die het H. Doopsel zouden ontvangen. Daardoor wil de Kerk ons leeren, dat al de voorzeggingen, van het begin der wereld af, betreffende den Messias gedaan, vervuld en bewaarheid zijn geworden. Twaalf in getal herinneren zij te gelijk aan de twaalf artikelen des Geloofs, waarmede zij overigens eenige overeenkomst hebben.

Processiesgewijze begeeft zich, na de lezing dier Profetiën, de Priester naar de Doopvont, terwijl de Paaschkaars wordt vooruitgedragen, ter herinnering aan de vuurkolom, die den Israëlieten den weg wees door de woestijn, en aan Jesus Christus, die ook ons door zijn woord en voorbeeld den weg leert door de woestijn dezer wereld, gelijk Hij van zich zelve getuigt: *Ik ben de weg, de waarheid en het leven.*

Onder de gebeden, die de Priester bij die wijding des doopwaters uitspreekt, zien wij hem verschillende handelingen verrichten, welke allen hare bijzondere beteekenis voor ons hebben. Zoo verdeelt

hij het water eerst kruisgewijze, om aan te toonen, hoe het alleen door de verdiensten des gekruisten Verlossers is, dat het water de kracht erlangt om de ziel te reinigen. — Dan raakt hij het aan met de vlakke hand, om te beteekenen, dat even als de Geest Gods bij de Schepping over de wateren zweefde (Gen. I), Hij ook zoo over het Doopwater en over den gedoopte moge zweven. — Hij maakt drie kruisen over het water, ter eere der drie Goddelijke Personen der H. Drievuldigheid, en scheidt het in vier deelen, naar de vier hoeken der wereld, om aan het woord des Zaligmakers, door Hem tot zijne Apostelen gesproken, te herinneren: *Gaat en leert ALLE volken, hen doopende in den naam des Vaders, des Zoons en des H. Geestes*: immers niet één volk alléén, maar alle volken, over alle deelen der wereld verspreid, wil Christus de genade van Zijnen dood en Zijne verrijzenis door het H. Doopsel doen deelachtig worden. — Driemaal ademt hij kruisgewijze over het water, om zoo zinnebeeldig de werking des H. Geestes voor te stellen, even als Jesus dit over Zijne Apostelen deed, toen Hij hun zeide: *Ontvangt den H. Geest*. — Hij steekt daarna tot driemaal, telkens dieper, de Paaschkaars in de Doopvont, laat die dan in het water staan, en ademt nog eens driemaal over het water, waarna hij die weder daaruit neemt. Deze drievoudige indompeling en ademing wordt ons verklaard door de woorden zelve, die de Priester daarbij uitspreekt: *Dat de kracht van den H. Geest in de volheid dezer vont nederdale, en Hij geve can de geheele zelfstandigheid van dit water de vruchtbare kracht ter wedergeborte*. Door den verrezen Jesus immers, dien de Paaschkaars verbeeldt, is de H. Geest over de Apostelen gezonden, en door Zijne verdiensten ook wordt de genade des H. Geestes door het H. Sakrament des Doopsels ons gegeven. — Met het nieuwgewijde water besproeit voorts de Priester al het aanwezige

volk, en wij kunnen ons daarbij zeer geschikt herinneren, hoe ook wij eens door dit water van de erfzonde zijn gereinigd, opdat wij op dit oogenblik vooral voor die groote genade aan God onzen verschuldigden dank bewijzen, en de daarbij gedane beloften vernieuwen. — Van dit water wordt een gedeelte afgezonderd, dat uitsluitend voor doopwater moet dienen, en in dit afgezonderd gedeelte worden de HH. Oliën gemengd, op Witten Donderdag door den Bisschop gewijd, terwijl het overige tot het gewone gebruik der geloovigen bestemd blijft. Deze inmenging der HH. Oliën geschiedt om ons nog duidelijker en gevoeliger de bijzondere werking des H. Geestes, Zijne kracht en Zijne vertroosting te kennen te geven; — immers het H. Doopsel vereenigt in zich de genade ter reiniging van zonde, met de genade om het geloof met moed en standvastigheid te belijden, aangeduid door de olie en den balsem.

Na al deze handelingen keert de Priester naar het altaar terug, onder het zingen der Litanie, en blijft aldaar eenigen tijd met het aangezicht ter aarde liggen, om in deze nederige houding God te danken voor Zijne weldaden, en Zijne genade door de voorspraak der zegevierende Kerk in den Hemel voor de nieuwe leden der strijdende Kerk af te smeeken.

Intusschen worden de kaarsen op het altaar ontstoken en begint

De plechtige H. Mis van Paasch-Zaterdag.

Wij herinneren hier nogmaals wat wij vroeger reeds hebben opgemerkt, dat namelijk bij de oorspronkelijke instelling, dit H. Misoffer in den vroegen morgen van Paasch-Zondag, op het uur zelf der Verrijzenis, werd opgedragen. Inderdaad, alles wijst ons daarin op den verzezen en verheerlijkten Verlosser. Het altaar is

rijk en prachtig versierd; de Priester is in feestgewaad gekleed; het blijde Gloria in excelsis wordt weder aangeheven, de houten ratel is weer geweken voor de altaarschellen, en de welluidende toonen van het orgel vereenigen zich met de klokken der kerk, om luide en overal de blijde mare te verkondigen: De Heer is verrezen. Na de Epistel hoort men weer en herhaaldelijk den zegekreet, sedert zoo langen tijd niet vernomen: Alleluia. De vredekus wordt heden niet gegeven, omdat Christus dien nog niet aan zijne leerlingen gegeven heeft. Op het einde der Missa worden de Vespers gezongen, en met een herhaald Alleluia, Alleluia wordt de plechtigheid geëindigd.

Stemmen ook wij, met verhoogde gevoelens van godsvrucht, met de blijde vervoering in, die in deze plechtige stonde de Kerk vervult; aanbidden wij den verrezen Verlosser; wiens verheerlijkte Opstanding niet alleen de bevestiging is van zijne Godheid en bijgevolg van ons Geloof, maar tevens ons tot een zeker onderpand verstrekt, dat ook wij eens ten leven en ter onsterfelijkheid verrijzen zullen; — zoo wij hier althans met hem aan de zonde sterven, den ouden mensch met zijne boosheid afleggen, en met hem een nieuw leven van heiligheid en reinheid beginnen!

PLECHTIGHEDEN EN GEBEDEN

op Paasch-Zaterdag.

(Getrokken uit het Romeinsch Missaal.)

Aanmerking. Wanneer er niet meer dan één Priester aanwezig is om de plechtigheden te verrichten, wordt alles wat het Missaal aan zijne assistenten voorschrijft, natuurlijk door hem verricht op dezelfde wijze als dit hier is voorgeschreven.

De Priester met zijne Assistenten begeeft zich ter plaatse waar het nieuwe vuur zal gewijd worden, en begint onmiddellijk:

Ÿ. Dominus vobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.
Oremus.

DEUS, qui per Filium tuum, angularem scilicet lapidem, claritatis tuæ ignem fidelibus contulisti: productum e silice, nostris profuturum usibus novum hunc ignem sanctifica: et concede nobis, ita per hæc festa Paschalia coelestibus desideriis inflamari, ut ad perpetuæ claritatis, puris mentibus, valeamus festa pertingere. Per eundem Christum Dominum nostrum.

R. Amen.
Oremus.

Domine Deus, Pater omnipotens, lumen indeficiens, qui es conditor omnium luminum: benedic hoc lumen, quod a te sanctificatum atque benedictum est, qui illuminasti omnem mundum: ut ab eo lumine accendamus, atque illuminemur igne claritatis tuæ: et sicut illuminasti Moysen exeuntem de Aegypto, ita illumines corda et sensus nostros: ut ad vitam et lucem æternam pervenire mereamur. Per Christum Dominum nostrum.

R. Amen.

Ÿ. De Heer zij met u.
R. En met uwen geest.
Laat ons bidden.

O God, die door Uwen Zoon, die namelijk de hoeksteen is, aan de geloovigen het vuur, uwer heerlijkheid hebt verstrekt: heil'g dit nieuwe vuur, dat uit een kesteen is voortgebracht, om tot ons gebruik te dienen: en verleen ons, dat wij door dit Paaschfeest zoo in hemelsche begeerten mogen ontstoken worden, dat wij, met een zuiver hart, tot het feest der eeuwige heerlijkheid mogen geraken. Door denzelfden Christus onzen Heer.

R. Amen.
Laat ons bidden.

O Heer God, almachtige Vader, onbederfelijk Licht, die de Schepper zijt van alle licht: zet'gen dit licht, dat door U, die de geheele wereld verlicht hebt, is geheiligd en gezegend: opdat wij door dat licht ontstoken en door het vuur Uwer heerlijkheid mogen verlicht worden: en, even als gij Moyses, bij zijn uitgang uit Egypte verlicht hebt, verlicht ook zoo onze harten en onze zinnen: opdat wij tot het eeuwige leven en licht verdienen te komen. Door Christus onzen Heer.

R. Amen.

Laat ons bidden.

Heilige Heer, almachtige Vader, eeuwige God: gewaardig U ons Uwe medewerking te verleenen, terwijl wij dit vuur zegenen in Uwen naam, en in dien van Uwen Eeniggeboren Zoon, onzen God en Heer Jesus Christus, en in dien van den H. Geest: en bescherm ons tegen de vurige pijlen des vijands, en verlicht ons door Uwe hemelsche genade. Die leeft en heerscht met denzelfden Uwen eeniggeboren Zoon en den H. Geest; God door alle eeuwen der eeuwen.

R. Amen.

Vervolgens wijdt hy de vijf wierookkorrels voor de Pauschkuars :

Wij bidden U, almachtige God, laat Uwen zegen in ruime mate over dezen wierook nederkomen: en ontsteek Gij, onzichtbare Herschepper, het licht in dezen nacht: opdat niet alleen het offer, dat U dezen nacht is opgedragen, schittere door de geheime vermenging van Uw licht; maar dat ook overal, waar iets van dit geheiligde en geheimvolle licht wordt aangebracht, de boosheid der duivelsche listen worde uitgedreven, en de kracht Uwer heerlijkheid aanwezig zij. Door Christus, onzen Heer.

R. Amen.

Daarna wordt er iets van het gewijde vuur in het wierookvat gelegd: en de wierook wordt als naar gewoonte gezegend.

Oremus.

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, benedicientibus nobis hunc ignem in nomine tuo, et unigeniti Filii tui Dei ac Domini nostri Jesu Christi, et Spiritus sancti, cooperari digneris: et adjuva nos contra ignita tela inimici, et illustra gratia cœlesti. Qui vives et regnas cum eodem Unigenito tuo, et Spiritu sancto, Deus, per omnia sæcula sæculorum.

R. Amen.

Veniat, quæsumus, omnipotens Deus, super hoc incensum larga tuæ benedictionis infusio: et hunc nocturnum splendorem, invisibilis regenerator, accende: ut non solum sacrificium, quod hac nocte litatum est, arcana luminis tui admixtione refulgeat; sed in quocumque loco ex hujus sanctificationis mysterio aliquid fuerit deportatum, expulsa diabolicae fraudis nequitia, virtus tuæ Majestatis assistat. Per Christum Dominum nostrum.

R. Amen.

De Priester besproeit vervolgens de wierookkorrels en het vuur driemaal met gewijd water, terwijl hij zegt: Asperges me, Domine, Gij zult mij besproeien, o Heer; en bewierookt beiden driemaal.

Alsdan worden alle lichten in de kerk uitgedaan, en de Diaken neemt eene drietakkige kaars, waarvan hij eene aansteekt, en knielt, terwijl hij de drietakkige kaars in de hoogte houdt, met alle overige dienaren aan den ingang der kerk neder, en zingt:

Lumen Christi.

℞. Deo gratias.

Het licht van Christus.

℞. Gode zij dank.

In het midden der kerk wordt de tweede kaars aangestoken; de Diaken knielt op nieuw, en zingt op een weinig hooger toon hetzelfde.

Zoo doet hij ook ten derden male voor het altaar, waar de derde kaars wordt ontstoken.

Dan gaat de Priester naar het altaar aan den Epistelkant, en de Diaken vraagt den zegen aan den Priester, welke deze hem geeft, zeggende:

Dominus sit in corde tuo et in labiis tuis, ut dignes et competenter annunties suum Paschale præconium. In nomine Patris, et Filii†, et Spiritus sancti. Amen.

De Heer zij in uw hart en op uwe lippen, opdat gij waardiglijk en met bevoegdheid zijnen Paaschlof moogt verkondigen: in den naam des Vaders, en des Zoons†, en des H. Geestes. Amen.

Alsdan, terwijl allen staan gelijk bij het Evangelie, zingt de Diaken het volgende:

Exultet jam angelica turba cœlorum: exsultent divina mysteria: et protanti Regis victoria, tuba insonet salutaris. Gaudeat et tellus tantis irradiata fulgoribus: et æterni Regis splendore illustrata, totius orbis se sentiat amississe caliginem. Laetetur et mater Ecclesia, tantiluminis adornata fulgori-

Dat nu het koor der Engelen in den hemel zich verblijde! Dat de goddelijke geheimen met blijdschap worden gevierd! En dat de bazuin des heils ter eere van de zegepraal van den zoo grooten Koning haar feesttoon doe hooren! Dat ook de aarde zich verheuge, bestraald als zij wordt door zulk een schitterenden glans: en dat zij gevoele, verlicht als zij is door den luister

des eeuwigen Konings, dat zij van de overal heerschende duisternis is ontheven! Dat ook onze moeder de Kerk zich verheuge, getooid als zij is door den luister van een zoo groot licht: en dat deze tempelruimte weerklinke van de luide jubelzangen der volken!

Daarom, allerliefste Broeders, die hier bij de wonderbare klaarheid van dit heilig licht tegenwoordig zijt, smeekt, bid ik u, met mij vereend, de barmhartigheid af van den Almachtigen God; opdat Hij, die zich gewaardigd heeft mij onverdiend onder het getal der Levieten op te nemen, de klaarheid Zijns lichts over mij uitstorte, en mij den lof dezer Paaschkaars doe voleindigen. Door onzen Heer Jesus Christus, Zijnen Zoon, die met Hem leeft en heerscht in de eenheid des H. Geestes. Door alle eeuwen der eeuwen.

R. Amen.

☩. De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

☩. Heft uwe harten omhoog!

R. Wij hebben ze omhoog geheven tot den Heer.

* ☩. Danken wij den Heer onzen God.

R. Dit is waardig en rechtvaardig.

WAARLIJK het is waardig en rechtvaardig, dat wij den onzichtbaren God, den almachtigen Vader, en Zijnen eeniggeboren Zoon Jesus Christus, uit geheel ons hart en geheel onze ziel, in

bus: et magnis populorum vocibus hæc aula resultat. Quapropter adstantes vos, fratres charissimi, ad tam miram hujus sancti luminis claritatem, una mecum, quæso, Dei omnipotentis misericordiam invocate. Ut qui me, non meis meritis, intra Levitarum numerum dignatus est aggregare, luminis sui claritatem infundens, ceteri hujus laudem implere perficiat, Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium suum, qui cum eo vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus.

☩. Per omnia sæcula sæculorum.

R. Amen.

☩. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

☩. Sursum corda.

R. Habemus ad Dominum.

☩. Gratias agamus Domino Deo nostro.

R. Dignum et justum est.

VERE dignum et justum est, invisibilem Deum Patrem omnipotentem. Filiumque ejus unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum, toto cordis ac

mentis affectu, et vocis ministerio personare. Qui pro nobis aeterno Patri Adæ debitum solvit, et veteris piaculi cautionem pio cruore detersit. Hæc sunt enim festa Paschalia, in quibus verus ille Agnus occiditur, cujus sanguine postes fidelium consecrantur. Hæc nox est, in qua primum patres nostros filios Israel eductos de Ægypto, mare Rubrum sicco vestigio transire fecisti. Hæc igitur nox est, quæ peccatorum tenebras columnæ illuminatione purgavit. Hæc nox est, quæ hodie per universum mundum in Christo credentes, a vitii sæculi et caligine peccatorum segregatos, reddit gratiæ, sociat sanctitati. Hæc nox est, in qua, destructis vinculis mortis, Christus ab inferis victor ascendit. Nihil enim nobis nasci profuit, nisi redimi profuisset. O mira circa nos tuæ pietatis dignatio! O inæstimabilis dilectio charitatis! ut servum redimeres, Filium tradidisti. O certe necessarium Adæ peccatum, quod Christi morte deletum est! O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem! O vere beata nox, quæ sola meruit scire tempus et horam, in qua

onze zangen verheerlijken. Hij toch is het, die aan den eeuwigen Vader voor ons de schuld van Adam voldaan heeft; en die met Zijn dierbaar bloed den ouden schuldbrief heeft uitgewischt! Dit toch is het Paascheest, waarop dat waarachtig Lam geslacht wordt, welks bloed de deuren der geloovigen heeft geheiligd! 't Is in dezen nacht, dat Gij eertijds onze vaderen, de kinderen Israëls, uit Egypte hebt gevoerd, en droogvoets door de Roode Zee geleid hebt! 't Is alzoo deze nacht, die de duisternis der zonden door de lichtkolom heeft verdreven! 't Is deze nacht, die heden over geheel de aarde, hen die in Christus gelooven, van de boosheid der wereld en de duisternis der zonden bevrijdt, en hen aan de genade wedergeeft, en der heiligheid doet deelachtig worden! 't Is in dezen nacht, dat Christus de boeien des doods verbroken heeft, en als overwinnaar uit het graf is opgestaan! Niets toch baatte het ons geboren te zijn, indien wij niet het geluk gehad hadden vrijgekocht te worden. O wonderbare werking Uwer goedheid jegens ons! O onwaarderebare liefde: om den slaaf vrij te koopen, hebt Gij den Zoon overgeleverd!

O zeker noodzakelijke zonde van Adam, welke door Christus' dood is vernietigd! O gelukkige schuld, die zulken en zoo grooten Verlosser heeft verdiend! O waarlijk

zalige nacht, die alleen verdiend heeft tijd en uur te kennen, waarop Christus uit het graf is opgestaan! 't Is deze nacht, van welken geschreven staat: En de nacht zal helder worden gelijk de dag: en de nacht zal mij tot verlichting zijn in mijne vermaken! Deze heilige nacht dan ook verjaagt de misdaad, wascht deschulden af, en geeft de onschuld weder aan die gevallen zijn, en blijdschap aan de droevigen. Hij verbant den haat, bewerkt eendracht en onderwerpt de koninkrijken.

Christus ab inferis resurrexit! Hæc nox est, de qua scriptum est; Et nox sicut dies illuminabitur; et: Nox illuminatio mea in deliciis meis. Hujus igitur sanctificatio noctis fugat scelera, culpas lavat, et reddit innocentiam lapsis et moestis lætitiæ. Fugata odia, concordiam parat, et curvat imperia.

De Diaken steekt kruisgewijze de vijf wierookkorrels in de Paaschkaars:

Neem dan ook, o Heilige Vader, in dezen genadevollen nacht, het avondoffer van dezen wierook, het werk der bijen, aan dien de Kerk, door de handen harer dienaren U in deze plechtige opdracht der Paaschkaars aanbiedt. Maar nu kennen wij den lof dezer kolom, die God ter eere door het glinsterend vuur wordt ontstoken.

In hujus igitur uocis gratia, suscipe, sancte Pater, incensi hujus sacrificium vespertinum, quod tibi in hac cerei oblatione solemnè, per ministrorum manus, de operibus apum sacrosancta reddit Ecclesia. Sed jam columna hujus præconia novimus, quam in honorem Dei utilans ignis accendit.

De Diaken steekt de Paaschkaars aan:

Dat, hoe ook in deelen verdeeld, nogtans geen verlies ondergaat door het mededeelen van zijn licht. Want het wordt gevoed door het smeltende was, dat de vruchtbare bij als de bestanddeelen van deze kostbare fakkel heeft voortgebracht.

Qui licet sit divisus in partes, mutuati tamen luminis detrimenta non novit. Alitur enim liquantibus ceris, quas in substantiam pretiosæ hujus lampadis apibus mater eduxit.

Thans worden de lampen ontstoken:

O vere beata nox, quae expoliavit Aegyptios, ditavit Hebraeos? Nox in qua terrenis coelestia, humanis divina junguntur! Oramus ergo te, Domine ut cereus iste, in honorem tui nominis consecratus, ad noctis hujus caliginem destruendam, indeficiens perseveret, et in odorem suavitatis acceptus supernis luminaribus misceatur. Flammam ejus lucifer matutinus inveniat: ille, inquam, lucifer qui nescit occasum: ille qui regressus ab inferis, humano generi serenus illuxit. Precamur ergo te, Domine, ut nos famulos tuos, omnemque clerum, et devotissimum populum, una cum beatissimo Papa nostro N..., et Antistite nostro N..., nec non gloriosissimo Imperatore nostro N..., quiete temporum concessa, in his Paschaliibus gaudiis, assidua protectione regere, gubernare et conservare digneris. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum.

B. Amen.

O waarlijk zalige nacht, die de Egyptenaren heeft uitgeplunderd, de Joden heeft rijk gemaakt! O nacht, waarin de hemel met de aarde, het mensche-lijke met het goddelijke wordt vereenigd! Wij bidden U dan, o Heer, dat deze Paaschaars, die ter eere van Uwen naam gewijd is, om de duisternis van dezen nacht te verdrijven, onverzwaakt voortdure, in een aangename geur worde aangenomen, en met de hemellichten vermengd worde! De morgenster vinde hare vlam ontstoken! Die morgenster namelijk, welke geen ondergang kent! Die, welke weder opgestaan uit het graf, met helderheid het menschedom verlicht! Wij bidden U dan, o Heer, dat Gij U gewaardigt vrede te verleen in onze dagen, en ons, uwe dienaren, en al de geestelijkheid, en het zeer godvruchtig volk, tegelijk met onzen allerheiligsten Paus N. en onzen Bisschop N., in deze Paaschvreugde, voortdurend te beschermen, te bestieren, te leiden en te bewaren. Zie ook neder op onzen allergodvruchtigsten Keizer N., en Gij, o God, die zijne wenschen en verlangens kent, verleen hem door Uwe onuitsprekelijke goedertierenheid en barmhartigheid, voortdurend rust en vrede, en de hemelsche zegepraal met geheel zijn volk. Door denzelfden Jesus Christus

onzen Heer, Uwen Zoon, die met U leeft en heerscht, in de eenheid des H. Geestes, door alle eeuwen der eeuwen.

℞. Amen.

Daarna leest de Priester aan den Epistelkant de volgende Profetien:

Eerste Profetie. — Gen., 1.

In het begin schiep God hemel en aarde. De aarde nu was woest en ledig, en duisternis was er over de oppervlakte des afgronds: en de Geest Gods zweefde over de wateren. En God sprak: Er zij licht. En er was licht. En God zag dat het licht goed was, en scheidde het licht van de duisternis. En hij noemde het licht: dag, en de duisternis: nacht: en er was een avond en een morgen, één dag. Ook sprak God: Er zij een uitspansel in het midden der wateren, en het scheidde de wateren van elkander. En God maakte het uitspansel, en scheidde de wateren, die onder het uitspansel waren, van die, welke boven het uitspansel waren. En het was alzoo. En God noemde het uitspansel: hemel: en er was een avond en een morgen, de tweede dag. Maar God zeide: Dat de wateren, die onder den hemel zijn, zich vergaderen op eene plaats, en het drooge te voorschijn kome. En het was alzoo. En God noemde het drooge: aarde, en de vergaderde wateren noemde Hij zeeën. En God zag dat het goed

In principio creavit Deus Cœlum et terra autem erat inanis et vacua, et tenebræ erant super faciem abyssi: et Spiritus Dei ferebatur super aquas. Dixitque Deus: Fiat lux. Et facta est lux. Et vidit Deus lucem quod esset bona: et divisit lucem a tenebris. Appellavitque lucem, Diem; et tenebras, Noctem. Factumque est vespere et mane, dies unus. Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis. Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas quæ erant sub firmamento ab his quæ erant super firmamentum. Et factum est ita. Vocavitque Deus firmamentum, Cœlum; et factum est vespere et mane, dies secundus. Dixit vero Deus: Congregentur aquæ quæ sub cœlo sunt, in locum unum: et apareat arida. Et factum est ita. Et vocavit Deus aridam, Terram, con-

gregationesque aquarum appellavit Maria. Et vidit Deus quod esset bonum. Et ait: Germinet terra herbam virentem, et facientem semen, et lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita. Et protulit terra herbam virentem, et facientem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, et habens unumquodque sementem secundum speciem suam. Et vidit Deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane, dies tertius. Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cœli, et dividant diem ac noctem, et sint in signa et tempora, et dies et annos: ut luceant in firmamento cœli, et illuminent terram. Et factum est ita. Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præesset diei; et luminare minus, ut præesset nocti: et stellas. Et posuit eas in firmamento cœli, ut lucerent super terram, et præessent diei ac nocti, et dividerent lucem ac tenebras. Et vidit Deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane, dies quartus. Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile

was. En Hij zeide: Dat de aarde groene en zaadgevende gewassen voortbrenge, en vruchtboomen, die naar hunne soort vruchten geven, en die in zich zelve hun zaad hebben op de aarde. En het was alzoo. En de aarde bracht groene en volgens hunne soort zaadgevende gewassen voort, en vruchtboomen, die ieder naar hunne soort, zaad droegen. En God zag, dat het goed was. En er was een morgen en een avond: de derde dag. Doch God sprak: Dat er lichten zijn aan het uitpansel des hemels, en dat zij dag en nacht van elkander scheiden; en tot teekens zijn van tijden, en dagen, en jaren: om te schijnen aan het uitpansel des hemels, en om de aarde te verlichten. En het was alzoo. En God maakte twee groote lichten: een grooter licht om over den dag, en een kleiner om gedurende den nacht te lichten: en de sterren. En Hij plaatste die aan het uitpansel des hemels, om de aarde te beschijnen, en den dag en den nacht te verlichten, en het licht van de duisternis te scheiden. En God zag dat het goed was. En er was een morgen en een avond: de vierde dag. Ook sprak God: dat de wateren levend kruipend gedierte voortbrenge, en gevogelte op de aarde onder het uitpansel des hemels. En God schiep groote zeedrochten, en allerlei levend en wemelend gedierte, dat de wateren naar hunne

soort voortgebracht hadden: en allerlei gevogelte naar zijne soort. En God zag, dat het goed was. En hij zegende ze, en sprak: Groeit aan, en vermenigvuldigt u, en bevolkt de wateren der zee; en dat op aarde de vogelen zich vermenigvuldigen. En er was een morgen en een avond: de vijfde dag. Ook sprak God: dat de aarde levende wezens voortbrengt naar hunne soort, vee en kruipend gedierte: en dieren des velds naar hunne soorten. En het was alzoo. En God maakte de dieren des velds naar hunne soorten, en het vee, en al het kruipend gedierte der aarde naar zijne soort. En God zag, dat het goed was, en sprak: Laat ons den mensch maken naar ons beeld en gelijkenis: en dat hij heerschappij voere over de visschen der zee, en de vogelen des hemels, en de dieren, en de geheele aarde, en het kruipend gedierte, dat zich op den grond beweegt. En God schiep den mensch naar zijn beeld: naar Gods beeld schiep hij hem; man en vrouw schiep hij hen. En God zegende hen en sprak: Groeit aan en vermenigvuldigt u, en bevolkt de aarde, en onderwerpt haar, en voert heerschappij over de visschen der zee, en de vogelen des hemels, en over alle dieren, die zich op aarde bewegen. En God sprak: Zie, ik heb u alle zaadgevende gewassen op aarde, en alle boomen, die in zich zelve het zaad hunner soort

animæ viventis, et volatile super terram sub firmamento coeli. Creavitque Deus cete grandia, et omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas; et omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset bonum. Benedixitque eis, dicens: Crescite et multiplicamini, et replete aquas maris: avesque multiplicentur super terram. Et factum est vespere et mane, dies quintus. Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta, et reptilia, et bestias terre secundum species suas. Factumque est ita. Et fecit Deus bestias terræ juxta species suas, et jumenta, et omne reptile terræ in genere suo. Et vidit Deus quod esset bonum; et ait: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram: et præsit piscibus maris, et volatilibus cæli, et bestiis, universæque terræ, omnique reptili quod movetur in terra. Et creavit Deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem Dei creavit illum, masculum et feminam creavit eos. Benedixitque illis Deus, et ait: Crescite et multiplicamini, et replete

terram et subjicite eam, et dominamini piscibus maris, et volatilibus cœli, et universis animantibus quæ moventur super terram. Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, et universa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam, et cunctis animantibus terræ, omnique volacri cœli, et universis quæ moventur in terra, et in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita. Viditque Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona. Et factum est vespere et mane, dies sextus. Igitur perfecti sunt cœli et terra, et omnis ornatus eorum. Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat; et requievit die septimo ab universo opere quod patrarat.

Oremus.

Diaconus. Flectamus genua. *Subdiaconus.* Levate.

Deus, qui mirabiliter creasti hominem, et mirabilius redemisti: da nobis, quæsumus, contra oblectamenta peccati, mentis ratione persistere, ut mereamur ad æterna gaudia pervenire. Per Dominum nostrum.

hebben, gegeven, om u tot voedsel te dienen: en aan alle dieren der aarde, en aan al het gevogelte des hemels, en aan al het op den grond kruipend gedierte, dat eene levende ziel heeft, om daarvan te eten. En het was alzoo. En God zag alles, wat hij gemaakt had: en het was zeer goed. En er was een morgen en een avond: de zesde dag. Zoo dan waren hemel en aarde, en al wat er in is, voltooid. En God eindigde den zevenden dag het werk, dat hij gemaakt had: en hij rustte den zevenden dag van al het werk, dat hij gemaakt had.

Laat ons bidden.

De Diaken: Buigen wij de knieën.

De Subdiaken: Staat op.

O God, die op eene wonderbare wijze den mensch geschapen, en op nog meer wonderbare wijze hem verlost hebt: geef ons, bidden wij U, dat wij tegen de aanlokselen der zonde, door de inspraak van ons geweten standvastig blijven, opdat wij verdienen tot de eeuwige vreugde te geraken. Door onzen Heer enz.

Tweede Profetie. — Gen. 5.

TOEN nu Noë vijfhonderd jaren oud was, gewon hij Sem, Cham en Japhet. En toen de menschen talrijker begonnen te worden op aarde, en dochters hadden verwekt, zagen de kinderen Gods, dat de dochters der menschen schoon waren, en zij namen zich die tot huisvrouwen, uit allen, welke zij verkozen. En God sprak: Mijn Geest zal niet in eeuwigheid in den mensch blijven, omdat hij vleesch is: en zijne dagen zullen zijn honderd en twintig jaren. In die dagen nu waren de reuzen op aarde. Want toen de kinderen Gods met de dochters der menschen te saam geweest waren en deze gebaarde hadden, waren het deze, krachtige mannen van ouds vermaard. Toen God nu de groote boosheid der menschen op aarde zag, en dat al de gedachten hunner harten altijd tot het kwaad gericht waren, berouwde het Hem, dat Hij den mensch gemaakt had. En in het binnenst Zijns harten bedroefd, zeide Hij: Ik zal den mensch, dien Ik geschapen heb, van het aanschijn der aarde verdelgen, van af den mensch tot de dieren, van af het kruipend gedierte tot de vogelen des hemels. Want het berouwt Mij hen gemaakt te hebben. Doch Noë vond genade voor den Heer. Deze zijn de afstamelingen van Noe: Noë was een rechtvaardig en volmaakt man

NOE vero cum quingentorum esset annorum: genuit Sem, Cham et Japhet. Cumque cœpissent homines multiplicari super terram, et filias procreassent, videntes filii Dei filias hominum quod essent pulchræ, acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant. Dixitque Deus; Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est: eruntque dies illius centum viginti annorum. Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, isti sunt potentés a sæculo viri famosi. Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum quod hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus: Delebo, inquit, hominem quem creavi, a facie terræ, ab homine usque ad animantia, a reptili usque ad volucres cœli. Pœnitent enim me fecisse eos. Noe vero invenit gratiam coram Domino. Hæ sunt generati-

ones Noe. Noe vir justus atque perfectus fuit in generationibus suis; cum Deo ambulavit. Et genuit tres filios, Sem, Cham, et Japhet. Corrupta est autem terra coram Deo, et repleta est iniquitate. Cumque vidisset Deus terram esse corruptam (omnis quippe caro corrumpat viam suam super terram), dixit ad Noe: Finis universæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate a facie eorum, et ego disperdam eos cum terra. Fac tibi arcam de lignis lævigatis: mansiunculas in arca facies, et bitumine linies intrinsecus et extrinsecus. Et sic facies eam: Trecentorum cubitorum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, et triginta cubitorum altitudo illius. Fenestram in arca facies, et in cubito consummabis summitatem ejus: ostium autem arcæ pones ex latere, deorsum: cœnacula et tristega facies in ea. Ecce ego adducam aquas diluvii super terram, ut interficiam omnem carnem in qua spiritus vitæ est subter cœlum: universa quæ in terra sunt consumentur. Ponamque fœdus meum tecum: et ingredieris ar-

onder zijne nakomelingen, en wandelde met God. En hij gewondrie zonen: Sem, Cham en Japhet. De aarde echter was bedorven in de oogen van God, en met boosheid vervuld. En toen God zag, dat de aarde bedorven was (want alle vleesch had zijnen weg op aardebedorven), sprak Hij tot Noë: Het einde van alle vleesch is voor Mij aangebroken: de aarde is met boosheid vervuld voor hun aangezicht, en Ik zal hen met de aarde vernielen. Maak u eene ark van geschaafd hout: in die ark zult gij hokken maken, en van binnen en van buiten zult gij ze met pek bestrijken. En zóó zult gij haar maken: de lengte der ark zal driehonderd vademen zijn; de breedte vijftig vademen, en hare hoogte dertig vademen. Een venster zult gij in de ark maken, en een vadem hoog het dak optrekken: den ingang der ark zult gij be- zijden brengen, beneden: eet- kamers en bovenverblijven zult gij er in maken. Zie, Ik zal de wateren van den vloed op de aarde doen komen, om alle vleesch, dat levensgeest in zich heeft, onder den hemel, te verdelgen: alles wat op aarde is zal vergaan. En met u zal Ik een verbond aangaan: en gij zult in de ark gaan, en met u uwe zonen, uwe huisvrouw, en de huis- vrouwen uwer zonen. En van alle dieren, die leven, zult gij er twee in de ark doen gaan, om

met u in leven te blijven: een van het mannelijk en een van het vrouwelijk geslacht. Van alle vogelen naar hunne soort, en van het vee naar zijne soort, en van al het kruipend gedierte der aarde naar zijne soort; van elk zal er een paar met u ingaan, om in leven te kunnen blijven. Gij zult dan ook van alle spijzen, die eetbaar zijn, nemen en met u voeren: en het zal u, zoowel als hen, tot voedsel dienen. Noë deed alzoo alles, wat God hem bevolen had. Hij was zes honderd jaren oud, toen de wateren des vloed de aarde overstroomden. Al de bronnen des grooten afgronds braken, en de sluizen des hemels openden zich: en het regende veertig dagen en veertig nachten op aarde. Op dien dag gingen Noë, en Sem, en Cham, en Japhet, zijne zonen, zijne huisvrouw, en de drie huisvrouwen zijner zonen met hen, in de ark; zij en alle dieren naar hunne soort, en al het vee naar zijne soort, en al het op den grond kruipend gedierte naar zijne soort, en al het gevogelte naar zijne soort. De ark nu dreef op de wateren. En de wateren groeiden zeer aan op aarde: en al de hooge bergen onder den ganschen hemel waren er mede bedekt. Vijftien vademmen hoog kwam het water boven de bergen, die het bedekte. En alle vleesch, dat op aarde leefde, stierf: het gevogelte, het vee, de dieren, en al het gedierte,

cam tu, et filii tui, uxor tua, et uxores filiorum tuorum tecum. Et ex cunctis animantibus universæ carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum, masculini sexus et feminini. De volucris juxta genus suum, et de jumentis in genere suo, et ex omni reptili terræ secundum genus suum: bina de omnibus ingredientur tecum, ut possint vivere. Tolles igitur tecum ex omnibus escis quæ mandi possunt, et comportabis apud te; et erunt tam tibi quam illis in cibum. Fecit igitur Noe omnia quæ præceperat illi Deus. Eratque sexcentorum annorum quando diluvii aquæ inundaverunt super terram. Rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, et cataractæ cœli apertæ sunt: et facta est pluvia super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus. In articulo diei illius ingressus est Noe, et Sem, et Cham, et Japhet, filii ejus, uxor illius, et tres uxores filiorum ejus cum eis in arcam: ipsi et omne animal secundum genus suum, universaque jumenta in genere suo, et omne quod movetur super terram in genere suo, cunctumque volatile secundum

genus suum. Porro arca ferebatur super aquas. Et aquæ prævaluerunt nimis super terram: opertique sunt omnes montes excelsi sub universo cœlo. Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos operuerat. Consumptaque est omnis caro quæ movebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium quæ reptant super terram. Remansit autem solus Noë, et qui cum eo erant in arca. Obtinueruntque aquæ terram centum quinquaginta diebus. Recordatus autem Deus Noë, cunctorumque animantium, et omnium jumentorum, quæ erant cum eo in arca, adduxit spiritum super terram, et imminutæ sunt aquæ. Et clausi sunt fontes abyssi et cataractæ cœli; et prohibitæ sunt pluvie de cœlo. Reversæque sunt aquæ de terra euntes et redeuntes: et cœperunt minui post centum quinquaginta dies. Cumque transissent quadraginta dies, aperiens Noë fenestram arcae quam fecerat, dimisit corvum: qui egrediebatur, et non revertebatur, donec sicarentur aquæ super terram. Emisit quoque columbam post eum, ut videret si

dat op den grond kruipt. Noë echter, en die met hem in de ark waren, bleven alleen over op aarde. En de wateren bedekten de aarde honderd vijftig dagen. Toen gedacht God Noë, en al de dieren, en al het vee, dat met hem in de ark was, en hij zond eenen wind over de aarde, en de wateren namen af. En de bronnen des afgronds en de sluizen des hemels werden gesloten: en de regen viel niet meer van den hemel. En de wateren keerden heen- en weder-vloeiend van de aarde terug: en na honderd en vijftig dagen begonnen zij te verminderen. En na veertig dagen opende Noë het venster, dat hij in de ark gemaakt had, en hij zond een raaf uit, die uitging, en niet terug kwam, tot de wateren op aarde waren opgedroogd. Na deze liet hij eene duif uit, om te zien of de wateren reeds van de aarde weg waren. Toen deze echter geene plaats vond waar zij kon rusten, keerde zij tot hem terug in de ark: want de wateren waren over de geheele aarde: en hij stak zijne hand uit, greep ze en bracht ze weder in de ark. Toen hij nog zeven dagen langer gewacht had, zond hij weder eene duif uit de ark. Deze echter kwam des avonds tot hem terug, met een olijftak met groene bladeren in den bek. Daaruit begreep Noë, dat de wateren van de aarde weg waren. Hij wachtte nogtans weder zeven dagen: en toen zond hij eene

duif uit, die niet tot hem wederkeerde. En God sprak alsdan tot Noë, en zeide: Ga uit de ark, gij en met u uwe huisvrouw, uwe zonen en de huisvrouwen uwer zonen. Laat alle dieren, die bij u zijn, van alle vleesch, zoowel vogels, als vee, en al het op den grond kruipend gedierte met u uitgaan, en betreedt de aarde: en groeit aan en vermenigvuldigt u daarop. Noë dan ging uit, en met hem zijne zonen, zijne huisvrouw en de huisvrouwen zijner zonen. Maar ook alle dieren, al het vee, en al het op den grond kruipend gedierte naar zijne soort, ging uit de ark. Dan richtte Noë een altaar voor den Heer op: en hij nam van al het reine vee en gevogelte, en droeg brandoffers op het altaar op. En de Heer rook den aangename geur.

jam cessassent aquæ super faciem terræ. Quæ cum non invenisset ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad eum in arcam: aquæ enim erant super universam terram: extenditque manum, et apprehensam intulit in arcam. Expectatis autem ultra septem diebus aliis, rursum dimisit columbam ex arca. At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo. Intellexit ergo Noe quod cessassent aquæ super terram. Expectavitque nihilominus septem alios dies: et emisit columbam, quæ non est reversa ultra ad eum. Locutus est autem Deus ad Noe, dicens: Egredere de arca, tu et uxor tua, filii tui et uxores filiorum tuorum tecum. Cuncta animalia quæ sunt apud te, ex omni carne, tam in volatilibus quam in bestiis et universis reptilibus quæ reptant super terram, educ tecum, et ingredi mini super terram; cresce et multiplicamini super eam. Egressus est ergo Noe, et filii ejus, uxor illius, et uxores filiorum ejus cum eo. Sed et omnia animalia, jumenta, et reptilia quæ reptant super terram, secundum

genus suum, egressa sunt de arca. *Ædificavit autem Noe altare Domino, et tollens de cunctis pecoribus et volucris mundis, obtulit holocausta super altare. Odoratusque est Dominus odorem suavitatis.*

Oremus.

Flectamus genua.

℞. Levate.

Deus incommutabilis virtus et lumen æternum, respice propitius ad totius Ecclesiæ tuæ mirabile sacramentum, et opus salutis humanæ perpetuæ dispositionis effectu tranquillius operare; totusque mundus experiatur et videat dejecta erigi, inverterata renovari, et per ipsum redire omnia in integrum, a quo sumpserunt principium, Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum. Qui tecum vivit et regnat.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

℞. Staat op.

O God, gij wiens kracht onveranderlijk is, en die het eeuwig licht zijt: zie gunstig neder op het wonderbaar geheim Uwer gansche Kerk, en bewerk ongestoord, uit kracht uwer eeuwige beschikking het werk van 's menschen zaligheid: en dat de geheele wereld ondervinden en zien moge, dat het neergeworpene opgericht, het verouderde vernieuwd en dat alles weder hersteld wordt door Hem, uit wien het zijn oorsprong heeft genomen: onzen Heer Jesus Christus Uwen Zoon, die met U leeft en heerscht. enz.

Derde Profetie, — Gen. 22.

In diebus illis, Tentavit Deus Abraham, et dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille respondit: Adsum. Ait illi: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, et vade in terram Visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium quem monstra-

In die dagen beproefde God Abraham en sprak tot hem: Abraham! Abraham! En deze antwoordde: Hier ben ik. Hij zeide hem: Neem uwen eeniggeboren zoon Isaac, dien gij lief hebt, en ga naar het land der Aanschouwing: en daar zult gij hem mij tot een brandoffer opdragen op een der bergen, welken ik u zal aanwijzen. Alsdan stond Abra-

ham in den nacht op, en zadelde zijnen ezel: en hij nam twee dienaren en zijnen zoon met zich mede: en nadat hij hout gehakt had voor zijn brandoffer, ging hij ter plaatse, waarheen God hem bevolen had. Op den derden dag nu, sloeg hij de oogen op en zag de plaats van verre: en hij sprak tot zijne dienaren: wacht hier met den ezel: ik en mijn zoon zullen tot ginds voortgaan, en na aanbeden te hebben, tot u wederkeeren. Ook nam hij het hout voor het brandoffer, en legde het op zijnen zoon Isaac: zelf droeg hij in zijne handen het vuur en een zwaard. Terwijl nu beiden samen voortgingen, zeide Isaac tot zijn vader: Mijn vader! En deze antwoordde: wat wilt gij, mijn kind? zie, zoo sprak deze, hier is wel vuur en hout; maar waar is het offerdier voor het brandoffer? Doch Abraham zeide: God zal zich wel een offerdier voor het brandoffer verschaffen, mijn zoon. Zij gingen dan te zamen verder, en kwamen ter plaatse, die God hun aangewezen had; en daar richtte hij een altaar op, en plaatste er het hout op: en hij bond zijnen zoon Isaac, en legde hem op het altaar, boven op den brandstapel neder. En hij stak zijne hand uit, en nam het zwaard in de hand om zijnen zoon te slachtofferen. En zie, een Engel des Heeren riep uit den hemel en zeide: Abraham, Abraham! Hij antwoordde: Hier

vero tibi. Igitur Abraham de nocte consurgens, stravit asinum suum, ducens secum duos juvenes, et Isaac filium suum: cumque concidisset ligna in holocaustum, abiit ad locum quem præceperat ei Deus. Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum procul: dixitque ad pueros suos: Expectate hic cum asino: ego et puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocausti, et imposuit super Isaac filium suum: ipse vero portabat in manibus ignem et gladium. Cumque duo pergerent simul; dixit Isaac patri suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis, fili? Ecce, inquit, ignis et ligna: ubi est victima holocausti? Dixit autem Abraham: Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter, et venerunt ad locum quem ostendebat ei Deus, in quo edificavit altare, et desuper ligna composuit: cumque alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare super struem lignorum. Extenditque manum, et arripuit gladium ut immolaret filium suum. Et ecce Angelus Domini de

cælo clamavit, dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit; Adsum. Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognovi quod times Deum, et non pepercisti unigenito filio tuo propter me. Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio. Appellavitque nomen loci illius, Dominus videt. Unde usque hodie dicitur: In monte Dominus videbit. Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundo de cælo, dicens: Per me ipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me: benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, et velut arenam quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ. Reversus est Abraham ad pueros suos, abieruntque Bersabee simul, et habitavit ibi.

Oremus.

Flectamus genua.

℞. Levate.

ben ik. En hij zeide hem: Steek uwe hand niet over den knaap uit, en doe hem niets: ik weet nu, dat gij God vreest, en uwen eeniggeboren Zoon voor Mij niet hebt gespaard. Abraham sloeg toen zijne oogen op, en achteromziende zag hij eenen ram, die met zijne hoornen in een doornstruik was vastgeraakt, en hij greep hem vast en droeg hem als een brandoffer op in de plaats van zijnen zoon. En hij noemde den naam dier plaats: De Heer ziet. Van daar zegt men nog heden: Op den berg zal de Heer zien. Doch de Engel des Heeren riep uit den hemel andermaal Abraham, en sprak: Bij Mij zelve heb Ik gezworen, zegt de Heer; omdat gij dit gedaan hebt, en uwen eeniggeboren zoon voor Mij niet gespaard hebt: daarom zal ik u zegenen, en uw nakroost vermenigvuldigen als de sterren des hemels, en als het zand op den oever der zee: uw nakroost zal de poorten zijner vijanden bezitten, en in uw nakroost zullen al de volkeren der aarde gezegend worden, omdat gij op Mijn woord hebt gehoorzaamd. Abraham keerde tot zijne dienaren terug, en zij gingen te zamen naar Bersabee, en hij verbleef aldaar.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

℞. Staat op.

O God, opperste Vader der geloovigen, die, over geheel de aarde, Uwe genade ter aanneeming uitstort, en aldus de kinderen Uwer belofte vermenigvuldigt: en die door het Paaschgeheim Abraham Uwen dienaar, zoo als Gij hebt gezworen, tot vader aller volken maakt: geef dat Uw volk waardig zij om tot de genade Uwer roeping te geraken. Door onzen Heer.

Deus, fidelium Pater summe, qui in toto orbe terrarum, promissionis tuæ filios diffusa adoptionis gratia multiplicas, et per Paschale sacramentum, Abraham puerum tuum universarum, sicut jurasti, gentium efficis patrem: da populis tuis dignè ad gratiam tuæ vocationis introire. Per Dominum nostrum.

Vierde Profetie. — Exod. 14.

IN die dagen geschiedde het in de ochtendwake dat de Heer uit de vuur- en wolkkolom, op de legerplaats der Egyptenaren nederzag, en Hij doodde hun leger, en wierp de raderen hunner wagens omver, en zij kwamen in de diepte terecht. De Egyptenaren zeiden derhalve: Laat ons voor Israël vluchten: want de Heer strijdt voor hen tegen ons. En de Heer zeide tot Moyses: Strek uwe hand uit over de zee, opdat de wateren naar de Egyptenaren terugkeeren over hunne wagens en ruiters. En toen Moyses zijne hand over de zee had uitgestrekt, keerde zij, bij het eerste ochtendkrieken, tot hare vorige plaats terug: en de wateren kwamen de Egyptenaren, die wegvloten, te gemoet, en de Heer bedolf hen in het midden der golven. En de wateren keerden terug en bedekten wagens en ruiters van het

IN diebus illis: Factum est in vigilia matutina, et ecce respiciens Dominus super castra Ægyptiorum per columnam ignis et nubis, interfecit exercitum eorum, subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Ægyptii: Fugiamus Israellem; Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et ait Dominus ad Moysen: Extende manum tuam super mare, ut revertantur aquæ ad Ægyptios, super currus et equites eorum. Cumque extendisset Moyses manum contra mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum: fugientibusque Ægyptiis occurrerunt aquæ, et involvit eos Dominus in mediis fluctibus. Reversaque sunt aquæ, et operuerunt

currus et equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare: nec unus quidem superfuit ex eis. Filii autem Israël perrexerunt per medium sicci maris, et aquæ eis erant quasi pro muro a dextris et a sinistris: liberavitque Dominus in die illa Israël de manu Ægyptiorum. Et viderunt Ægyptios mortuos super littus maris, et manum magnam quam exercuerat Dominus contra eos: timuitque populus Dominum, et crediderunt Domino, et Moysi servo ejus. Tunc cecinit Moyses et filii Israel carmen hoc Domino, et dixerunt:

Tractus. Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est: equum et ascensorem projecit in mare: adjutor et protector factus est mihi in salutem.

Ÿ. Hic est Deus meus et honorificabo eum: Deus patris mei, et exaltabo eum.

Ÿ. Dominus conterens bella: Dominus nomen est illi.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus, cujus antiqua miracula etiam nostris sæcu-

gansche heirleger der Egyptenaren, die gevolgd waren, en de zee waren ingegaan: en niet één zelf bleef er van hen over. Doch de kinderen Israëls trokken midden door de drooge zee, en de wateren waren hun als een muur van de linker- en van de rechterzijde: en de Heer verlostte in die dagen Israël uit de hand der Egyptenaren. En zij zagen de Egyptenaren dood op den oever der zee, en de sterke hand, welke de Heer tegen hen had opgeheven: en het volk vreesde den Heer, en zij geloofden in den Heer, en aan Moyses, Zijnen dienaar. Toen zong Moyses en de kinderen Israëls den Heer dezen lofzang, en spraken zij:

Tractus. Laat ons den Heere zingen: want Hij is op roemrijke wijze verheerlijkt, paard en ruitter heeft Hij in de zee geworpen: als een helper en beschermer is Hij mij tot behoudenis geworden.

Ÿ. Hij is mijn God, en ik zal Hem eere geven: de God mijns vaders, en ik zal Hem verheffen.

Ÿ. Hij is de Heer, die de oorlogen te niet doet: De Heer is Zijn naam.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

O God, wiens oudtijds gewrochte wonderwerken wij ook

in onze dagen zien uitschijnen: terwijl Gij tot heil der Volken, door het water der wedergeboorte hetzelfde uitwerkt, wat Gij door de kracht Uwer rechterhand aan één volk gedaan hebt, om het van de vervolging der Egyptenaren te bevrijden: geef: dat de geheele wereld tot de waardigheid van kinderen van Abraham en Israël moge overgaan. Door onzen Heer enz.

lis coruscare sentimus, dum quod uni populo a persecutione Ægyptiaca liberando, dexteræ tuæ potentia contulisti, id in salutem gentium per aquam regenerationis operaris: præsta; ut in Abrahæ filios, et in israeliticam dignitatem, totius mundi transeat plenitudo. Per Dominum.

Vijfde Profetie. Isai. 54.

DIT is het erfdeel van de dienaren des Heeren: en hunne gerechtigheid is uit Mij, zegt de Heer. Komt allen, die dorstig zijt, tot de wateren: en gij, die geen geld hebt, haast u, koopt en eet: komt, koopt zonder geld, en zonder eenige inruiling wijn en melk. Waarom weegt gij uw geld af, voor iets anders, dan brood, en uwen arbeid voor iets anders, dan wat u kan verzadigen? Hoort en luistert naar Mij, eet wat goed is, en uwe ziel zal zich overgezetheid verheugen. Neigt uwe ooren en komt tot Mij: hoort, en uwe ziel zal leven, en Ik zal een eeuwig verbond met u sluiten, de getrouwe ontfermingen van David. Ziet, Ik heb Hem den volken tot een getuige, den Heidenen tot een vorst en onderwijzer gegeven. Ziet, gij zult een volk noemen, dat u onbekend was, en de volken, die u niet kenden, zullen tot u snellen, om den Heer uwen God, en den

HEC est hereditas servorum Domini; et justitia eorum apud me, dicit dominus. Omnes siti entes venite ad aquas: et qui non habetis argentum, properate, emite, et comedite, Venite, emite absque argento et absque ulla commutatione vinum et lac. Quare appenditis argentum non in panibus, et laborem vestrum non in saturitate? Audite audientes me, et comedite bonum, et delectabitur in crassitudine anima vestra. Inclinate aurem vestram, et venite ad me: audite, et vivet anima vestra; et feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles. Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus. Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis:

et gentes, quæ te non cognoverunt, ad te current propter Dominum Deum tuum, et sanctum Israël, quia glorificavit te. Querite Dominum, dum inveniri potest: invocate eum, dum prope est. Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserabitur ejus, et ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque viæ vestræ, viæ meæ, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cœli a terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ a viis vestris, et cogitationes meæ a cogitationibus vestris. Et quomodo descendit imber, et nix de cœlo, et illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram, et infundit eam, et germinare eam facit, et dat semen serenti, et panem comedenti; sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui; prosperabitur in his, ad quæ misi illud: dicit Dominus omnipotens.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiternæ

Heiligen Israëls, omdat Hij u verheerlijkt heeft. Zoekt den Heer, terwijl Hij te vinden is: roept Hem aan, terwijl Hij in uwe nabijheid is. Dat de goddelooze zijnen weg en de ongerechte man zijne voornemens verlate, en tot den Heer en tot onzen God wederkeere, en Hij zal Zich Zijner ontfermen: want Hij is mild in te vergeven. Want niet Mijne gedachten zijn uwe gedachten, noch uwe wegen zijn Mijne wegen, zegt de Heer: Want gelijk de hemelen verheven zijn boven de aarde, zoo zijn Mijne wegen boven uwe wegen, en Mijne gedachten boven uwe gedachten verheven. En gelijk de regen en de sneeuw van den hemel afdaalt, en niet meer daarheen terugkeert, maar de aarde drenkt en daarin doordringt, en haar vruchtbaar doet worden, en aan den zaaier zaad, en brood geeft om te eten: zoo zal ook Mijn woord zijn, dat uit Mijnen mond zal komen: het zal niet ledig tot Mij terugkeeren, maar het zal alles, wat Ik wilde, uitwerken, en het zal slagen in datgene, waartoe Ik het zond, zegt de almachtige Heer.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige eeuwige God, ver-

menigvuldig ter eere van Uwen naam, wat Gij aan het geloof der vaderen hebt toegezegd, en vermeerder de kinderen der belofte door eene heilige aanneming: opdat Uwe Kerk reeds grootendeels moge vervuld zien, wat de Heiligen van vroeger tijden zonder eenigen twijfel verwacht hebben. Door onzen Heer.

Deus. multiplica in honorem nominis tui quod patrum fidei spondidisti: et promissionis filios sacra adoptione dilata: ut quod priores sancti non dubitaverunt futurum, Ecclesia tua magna jam ex parte cognoscat impletum. Per Dominum.

Zesde Profetie. — Baruch, 3.

Hoor, Israël, de geboden des levens: verneem ze met uwe ooren, om de wijsheid te leeren. Waarom, Israël, zijt gij in een land van vijanden? Gij zijt oud geworden in een vreemd land, gij zijt onrein geworden onder de dooden: Gij zijt gerekend geworden onder hen, die ten gravedalen. Gij hebt de bron der wijsheid verlaten. Want zoo gij den weg des Heeren bewandeld hadt, zoudt gij gewis in voortdurenden vrede gebleven zijn. Leer waar de wijsheid is, waar de kracht is, waar het verstand is: opdat gij te gelijk weet waar een lang leven en overvloed van levensbehoeften is, waar het licht der oogen is en vrede. Wie vindt hare plaats? En wie is in hare schatkamers binnen gegaan? Waar zijn de vorsten der volken, en die over de dieren heerschen, die op de aarde zijn? Die met de vogelen des hemels spelen, die schatten van zilver en goud, waarin de menschen betrouwen stellen, verzamelen, en die nim-

Audi, Israel, mandata vitae: auribus percipe, ut scias prudentiam. Quid est, Israël, quod in terra inimicorum es? Inveterasti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis: deputatus es cum descendentibus in infernum. Dereliquisti fontem sapientiae. Nam si in via Dei ambulasses, habitasses utique in pace sempiterna. Disce ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus: ut scias simul ubi sit longiturnitas vitae et victus, ubi sit lumen oculorum, et pax. Quis invenit locum ejus, et quis intravit in thesauro ejus? Ubi sunt principes gentium, et qui dominantur super bestias quae sunt super terram? qui in avibus caeli ludunt, qui argentum thesaurizant, et aurum, in quo confidunt homines, et non est finis acquisitionis eo-

rum? qui argentum fabricant, et solliciti sunt, nec est inventio operum illorum? Exterminati sunt, et ad inferos descenderunt et alii loco eorum surrexerunt. Juvenes videntur lumen, et habitaverunt super terram: viam autem disciplinae ignoraverunt, neque intellexerunt semitas ejus, neque filii eorum susceperunt eam; a facie ipsorum longe facta est: non est audita in terra Chanaan, neque visa est in Theman. Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quae de terra est, negotiatores Merrhae, et Theman, et fabulatores, et exquisitores prudentiae et intelligentiae: viam autem sapientiae nescierunt, neque commemorati sunt semitas ejus. O Israel, quam magna est domus Dei, et ingens locus possessionis ejus! Magnus est, et non habet finem; excelsus et immensus. Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, statura magna, scientes bellum. Non hos elegit Dominus, neque viam disciplinae invenerunt: propterea perierunt. Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. Quis ascen-

mer ophouden die te verkrijgen? Die zich geld weten te verschaffen, en die zoo schrander zijn, dat men hunne kunstgrepen niet kan nagaan? Zij zijn uitgestorven, en ten grave gedaald, en anderen zijn in hunne plaats opgestaan. Jongeren zagen het licht en hebben op de aarde gewoond: maar den weg der wijsheid kenden zij niet, en hare paden waren hun onbekend, en ook hunne kinderen namen haar niet aan; zij was verre van hun aanschijn geraakt: men hoorde haar niet in het land van Chanaan en men zag haar niet in Theman. Ook de kinderen van Agar, die de wijsheid zoeken die van de aarde is, de kooplieden van Merrha en Theman, en de fabeldichters, en de navorschers van kennis en wetenschap; zij kenden evenwel den weg der wijsheid niet, noch konden zich hare paden herinneren. O Israël, hoe groot is het huis Gods en hoe uitgestrekt de plaats Zijner bezitting! Zij is groot en heeft geene grenzen: zij is hoog en onmeetbaar. Aldaar waren die reuzen van naam, die er in den beginne waren, groot van gestalte en ervaren in den krijg. Deze heeft de Heer niet verkoren, en ook zij hebben den weg der wijsheid niet gevonden: daarom zijn zij vergaan. En omdat zij de wijsheid niet hadden, zijn zij omgekomen door hunne onwijsheid. Wie is ten hemel opgeklimmen, die haar ontvangen

en uit de wolken heeft medegevoerd? Wie is de zee overgestoken, die haar vond? en haar heeft aangebracht voor uitgelezen goud? Niemand is in staat hare wegen te kennen, of hare paden uit te vorschen: maar Hij, die alles weet, kent haar, en vond haar door Zijn verstand: die in de eeuwigheid de aarde heeft voorbereid, en haar bevolkt heeft met vee en viervoetige dieren; die het licht uitzendt, en het gaat: en die het roept, en het gehoorzaamt Hem bevende. Doch de sterren gaven licht op hare wachtposten: en waren blijde: zij werden geroepen en zeiden: Hier zijn wij; en zij schenen met genoegen voor Hem, die ze gemaakt had. Hij is onze God en geen ander zal tegen Hem gerekend worden. Hij heeft alle wegen der wijsheid gevonden en haar aan Zijnen dienaar Jacob en aan Israëel, Zijnen welbeminde gegeven. Daarna is Hij op aarde gezien, en heeft Hij onder de menschen verkeerd.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op,

O God, die Uwe Kerk steeds door de roeping der Heidenen vermenigvuldigt: verleen genadiglijk, dat Uwe voortdurende bescherming hen beschutte, die Gij door het water des doopsels

dit in cœlum, et accepit eam, et eduxit eam de nubibus? Quis transfretavit mare, et invenit illam, et attulit illam super aurum electum? Non est qui possit scire vias ejus, neque qui exquirat semitas ejus: sed qui scit universa, novit eam, et adinvenit eam prudentia sua: qui præparavit terram in æterno tempore, et replevit eam pecudibus et quadrupedibus: qui emittit lumen, et vadit: et vocavit illud, et obedivit illi in tremore. Stellæ autem dederunt lumen in custodiis suis, et lætatae sunt: vocatae sunt, et dixerunt: Adsumus; et luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas. Hic est Deus noster; et non æstimabitur alius adversus eum. Hic adinvenit omnem viam disciplinæ, et tradidit illam Jacob puero suo, et Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est, et cum hominibus conversatus est.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus, qui Ecclesiam tuam semper gentium vocatione multiplicas; concede propitius; ut quos aqua baptismatis abluis, continua protectione tue-

aris. Per Dominum nos-|reinigt. Door onzen Heer enz.
trum Jesum Christum. |

Zevende Profetie. — Ezech., 37.

IN diebus illis, Facta est super me manus Domini, et eduxit me in Spiritu Domini; et dimisit me in medio campi qui erat plenus ossibus: et circumduxit me per ea in gyro: erant autem multa valde super faciem campi, siccaque vehementer. Et dixit ad me; Fili hominis, putasne vivent ossa ista? Et dixi: Domine Deus, tu nosti. Et dixit ad me: Vaticinare de ossibus istis, et dices eis: Ossa arida, audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, et vivetis. Et dabo super vos nervos, et succrescere faciam super vos carnes, et superextendam in vobis cutem: et dabo vobis spiritum, et vivetis, et scietis quia ego Dominus. Et prophetavi sicut præceperat mihi; factus est autem sonitus, prophetante me, et ecce commotio, et accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam. Et vidi, et ecce super ea nervi et carnes ascenderunt: et extenta est in eis cutis

IN die dagen, kwam de hand des Heeren op mij, en voerde mij mede in den geest des Heeren: en liet mij neder te midden van een veld, dat vol beenderen was, en leidde mij in een kring er om heen: er waren er zeer vele op de oppervlakte van het veld, en zij waren sterk uitgedroogd. En Hij sprak tot mij: Zoon des menschen, denkt gij, dat deze beenderen levend zullen worden? En ik zeide: Heer, God, Gij weet het. En Hij sprak tot mij: Profeteer over deze beenderen: en gij zult tot hen spreken: Verdoorde beenderen, hoort het woord des Heeren. Dit zegt de Heer God tot deze beenderen: Ziet, Ik zal een geest in u doen binnengaan, en gij zult levend worden. En Ik zal u zenuwen geven, en vleesch over u doen groeien, en eene huid over u uitspannen: en Ik zal u een geest geven, en gij zult leven en weten, dat Ik de Heer ben. En ik heb geprofeteerd, gelijk Hij mij bevolen had: terwijl ik echter profeteerde, ontstond er een gedruisch, en zie, beweging, en de beenderen naderden elkander, elk tot zijn gewricht. En ik zag op, en zie, zenuwen en vleesch kwamen er op en eene huid werd er overgespannen, doch zij hadden geen geest.

En Hij zeide tot mij: Profeteer tot den geest, profeteer, zoon des menschen. en gij zult tot den geest zeggen: Dit zegt de Heer God: Geest, kom uit de vier windstreken, en blaas over deze dooden, om ze te doen herleven. En ik profeteerde gelijk Hij mij bevolen had: en de geest ging in hen in, en zij leefden: en zij stonden op hunne voeten, een overgroot leger. En Hij sprak tot mij: zoon des menschen, al deze beenderen zijn het huis van Israël: zij zeggen: onze beenderen zijn verdord, en onze hoop is te niet gegaan, en wij zijn afgesneden. Profeteer daarom, en spreek tot hen: Dit zegt de Heer God: Ziet, Ik zal uwe grafheuvels openen, en u uit uwe graven trekken, Mijn volk: en Ik zal u in het land van Israël voeren, en gij zult weten, dat Ik de Heer ben, als Ik uwe graven zal geopend hebben, en u uit uwe grafheuvels zal getrokken hebben, Mijn volk: en u Mijnen geest zal gegeven hebben, en gij leven zult, en Ik u zal doen rusten op uw eigen grond: dit zegt de almachtige Heer.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

O God, die ons ter viering van het Paaschgeheim, door de

desuper; et spiritum non habebant. Et dixit ad me: Vaticinare ad spiritum, vaticinare, fili hominis, et dices ad spiritum: Hæc dicit Dominus Deus: A quatuor ventis veni, spiritus, et insuffla super interfectos istos, ut reviviscant. Et prophetavi, sicut præceperat mihi: et ingressus est in ea spiritus, et vixerunt: steteruntque super pedes suos, exercitus grandis nimis valde. Et dixit ad me: Fili hominis, ossa hæc universa, domus Israel est: ipsi dicunt: Aruerunt ossa nostra, et perit spes nostra, et abscissi sumus. Propterea vaticinare, et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aperiam tumulos vestros, et educam vos de sepulcris vestris, popule meus: et inducam vos in terram Israel, et scietis quia ego Dominus, cum aperuero sepulcra vestra, et eduxero vos de tumulis vestris, popule meus: et dederò spiritum meum in vobis, et vixeritis, et requiescere vos faciam super humum vestram, dicit Dominus omnipotens.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus, qui nos ad celebrandum Paschale sacra-

mentum. utriusque Testamenti paginis instruis: da nobis intelligere misericordiam tuam: ut ex perceptione praesentium munerum, firma sit expectatio futurorum. Per. boeken van elk Verbond onder- richt: geef, dat wij Uwe goedertierenheid beseffen: opdat wij, die de tegenwoordige gaven ont- vangen hebben, daardoor vaste- lijk de toekomstige leeren ver- wachten. Door onzen Heer enz.

Achtste Profetie. — Isai., 4.

APPREHENDENT septem mulieres virum unum in die illa. dicentes: Panem nostrum comedemus. et vestimentis nostris operiemur: tantummodo invocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum. In die illa erit germen Domini in magnificentia, et gloria, et fructus terrae sublimis, et exsultatio his qui salvati fuerint de Israel. Et erit: Omnis qui relictus fuerit in Sion, et residuus in Jerusalem, sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Jerusalem. Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus, in spiritu judicii, et spiritu ardoris. Et creabit Dominus super omnem locum montis Sion, et ubi invocatus est, nubem per diem, et fumum et splendorem ignis flammantis in nocte: super omnem enim gloriam protectio. Et tabernacu- **Z**EVEN vrouwen zullen op dien dag éenen man aangrijpen, en zeggen: Wij zullen ons eigen brood eten, en ons met onze eigene kleederen kleeden: laat enkel uw naam over ons worden uitgesproken, neem onze schande weg. Op dien dag zal de Spruit des Heeren in heerlijkheid en glorie zijn, en de vrucht der aarde verheven, en eene reden van vreugde zijn voor diegenen uit Israël, welke behouden zullen zijn. En het zal zijn: Al wie in Sion zal zijn achtergelaten, en overgebleven zal zijn in Jerusalem, zal heilig genoemd worden: al wie in Jerusalem onder de levenden is opgeschreven. Wanneer de Heer de onrein- heden van de dochteren Sions zal hebben afgewasschen, en het bloed van Jerusalem uit zijn midden zal hebben uitgewischt, in den geest des oordeels, en in den geest des vuurs. En de Heer zal over elke plaats van den berg Sion, en waar Hij is aangeroe- pen geworden, eene wolk bij dag scheppen en bij nacht eenen rook en de vlam van een schitterend vuur: Zijne bescher-

ming zal over alle heerlijkheid zijn. En er zal eene tent zijn, om voer de hitte bij dag te beschutten, en om veilig en verborgen te ziju bij stormwind en regen.

Tractus. Op eene vette plaats heeft mijn beminde eenen wijngaard, op eenen heuvel.

Ÿ. En Hij omringde die met eene haag en groef er eene gracht om heen: en Hij plantte eenen wijngaard van Sorec, en bouwde een toren in het midden.

Ÿ. En Hij groef daarin eene wijnpers: want de wijngaard van den Heer der heirscharen is het huis van Israël.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

O God, die onder al de kinderen Uwer Kerk, door het woord der heilige Profeten, in elke plaats Uwer heerschappij, te kennen hebt gegeven, dat Gij de zaaier zijt van goed zaad, en de kweeker van uitgelezen wijstokken: geef Uw volk, dat voor U den naam draagt van wijngaard en bouwland, dat het bevrijd van de hindernis der doornen en distelen, in waardige vruchten moge vruchtbaar worden. Door onzen Heer enz.

lum erit in umbraculum diei ab aestu, et in securitatem et absconsionem a turbine et a pluvia.

Tractus. Vineam factam circumdedit in cornu, in loco uberi.

Ÿ. Et maceriam circumdedit, et circumfodit: et plantavit vineam Sorec, et ædificavit turrim in medio ejus.

Ÿ. Et torcular fodit in ea: vinea enim Domini sabaoth, domus Israel est.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus qui in omnibus Ecclesie tuæ filiis, sanctorum Prophetarum voce manifestasti, in omni loco dominationis tuæ satorem te bonorum seminum, et electorum palmitum esse cultorem: tribue populis tuis, qui et vinearum apud te nomine censentur et segetum: ut, spinarum et tribulorum squalore rescato, digna efficiantur fruge sæcundi. Per Dominum nostrum.

Negende Profetie. — Exod., 12.

In diebus illis, etc. *tot*:
(id est transitus) Domini.
Zie blz. 53 et 54.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Omnipotens sempiterna
Deus, qui in omnium ope-
rum tuorum dispensatione
mirabilis es: intelligant
redempti tui, non fuisse
excellētius quod initio
factus est mundus, quam
quod in fine sæculorum
Pascha nostrum immola-
tus est Christus. Qui te-
cum vivit etc.

In die dagen enz., *tot*: dat is
de voorbijgang des Heeren. Zie
blz. 53 en 54.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

R. Staat op.

Almachtige eeuwige God, die
wonderbaar zijt in al Uwe wer-
ken: laat de door U verlost en
besefen, dat het scheppen der
wereld in den beginne geen ver-
hevener werk geweest is, dan
dat, op het einde der tijden,
Christus ons Paaschlam is ge-
slachtofferd. Die met U leeft enz.

Tiende Profetie. — Jon., 3.

In diebus illis, Factum
est verbum Domini ad
Jonam Prophetam secun-
do, dicens: Surge, et vade
in Niniven civitatem mag-
nam: et prædica in ea
prædicationem, quam ego
loquor ad te. Et surrexit
Jonas, et abiit in Niniven
juxta verbum Domini. Et
Ninive erat civitas magna
itinere dierum trium. Et
cœpit Jonas introire in
civitatem itinere diei uni-
us: et clamavit, et dixit:
Adhuc quadraginta dies,
et Ninive subvertetur. Et
crediderunt viri Ninivite
in Deum: et prædicave-
runt jejunium, et vestiti

In die dagen geschiedde het
woord des Heeren voor den
tweeden maal tot den Profeet
Jonas, zeggende: Sta op en ga
naar de groote stad Ninive: en
predik daar, wat Ik u zeg. En
Jonas stond op, en begaf zich
op het woord des Heeren naar
Ninive. En Ninive was eene
groote stad van drie dagen gaans.
En Jonas begon, na één dag
gaans, de stad in te gaan, en hij
riep en zeide: Nog veertig da-
gen, en Ninive zal verwoest wor-
den. En de mannen van Ninive
geloofden in God: en zij schre-
ven eene vasten uit, en kleedden
zich in zakken, van den grootste
tot den kleinste. En het woord
drong door tot den Koning van

Ninive: en hij stond van zijnen troon op en wierp zijn gewaad van zich weg, en kleeedde zich in eenen zak, en zat neder in asche. En hij riep en sprak in Ninive, uit den mond des Konings en zijner grooten, zeggende: Menschen, en lastdieren, en ossen, en vee zullen niets nuttigen: zij zullen niet weiden, en geen water drinken. De menschen en het vee zullen zich met zakken bedekken en tot den Heer uit al hunne macht roepen, en de mensch zal zich van zijnen boozen weg bekeeren, en van de ongerechtigheid, die zijne handen bedrijven. Wie weet of niet God omkeert en vergeeft, en van de woede Zijner gramschap terugkomt, zoodat wij niet vergaan zullen? En God zag hunne werken, dat zij van hunnen boozen weg terugkeerden: en de Heer onze God ontfermde zich over zijn volk.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

V. Staat op.

O God, die in de belijdenis van Uwen naam verschillende volken hebt vereend: geef, dat wij willen en kunnen, wat Gij beveelt: opdat het volk, dat Gij tot de eeuwigheid geroepen hebt, één zij in geloof des harten, en in goede werken. Door onzen Heer.

sunt saccis a majore usque ad minorem. Et pervenit verbum ad regem Ninive: et surrexit de solio suo, et abjecit vestimentum suum a se, et indutus est sacco, et sedit in cinere. Et clamavit, et dixit in Ninive ex ore regis, et principum ejus, dicens: Homines, et jumenta, et boves, et pecora non gustent quidquam, nec pascantur, et aquam non bibant: et operiantur saccis homines, et jumenta, et clamant ad Dominum in fortitudine, et convertatur vir a via sua mala, et ab iniquitate, quæ est in manibus eorum. Quis scit, si convertatur, et ignoscat Deus: et revertatur a furore iræ suæ, et non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala: et misertus est populo suo, Dominus Deus noster.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus, qui diversitatem gentium in confessione tui nominis adunasti: da nobis et velle et posse quæ præcipis: ut populo ad æternitatem vocato, una sit fides mentium, et pietas actionum. Per Dominum etc.

Elfde Profetie. — Deut., 31.

IN diebus illis: Scripsit Moyses canticum, et docuit filios Israel. Præcepitque Dominus Josue filio Nun, et ait: Confortare, et esto robustus; tu enim introduces filios Israel in Terram, quam pollicitus sum, et ego ero tecum. Postquam ergo scripsit Moyses verba legis hujus in volumine, atque complevit, præcepit Levitis, qui portabant arcam foederis Domini, dicens: Tollite librum istum, et ponite eum in latere arcae foederis Domini Dei vestri, ut sit ibi contra te in testimonium. Ego enim scio contentionem tuam, et cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente me, et ingrediente vobiscum, semper contentiose egistis contra Dominum: quanto magis cum mortuus fuero? Congregate ad me omnes majores natu per tribus vestras, atque doctores: et loquar audientibus eis sermones istos, et invocabo contra eos cælum et terram. Novi enim quod post mortem meam inique agetis, et declinabitis cito de via, quam præcepi vobis: et occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in

In die dagen schreef Moyses een lofzang, en leerde dien aan de kinderen Israëls. En de Heer gebood Josuë, den zoon van Nun, en zeide: wees moedig en sterk: want gij zult de kinderen Israëls in het Land binnenleiden, dat ik beloofd heb, en ik zal met u zijn. Toen nu Moyses de woorden dezer wet in een boek geschreven, en dit voleind had, gebood hij de Leviëten, die de ark des verbonds des Heeren droegen, en zeide: Neemt dit boek, en plaatst het bezijden in de arke des Verbonds: opdat het daar tot getuigenis tegen u zij. Want ik ken uwe wederspanningheid en uwe hardnekkigheid. Nog bij mijn leven, en terwijl ik onder u wandel, hebt gij altijd wederspanning tegen den Heer gehandeld: hoeveel te meer zult gij dit doen na mijnen dood? Vergader in mijne tegenwoordigheid al de ouderlingen van al uwe stammen, en de leeraars, en ik zal, terwijl zij luisteren, die woorden spreken, en ik zal hemel en aarde tegen hen aanroepen. Want ik weet, dat gij na mijnen dood verkeerd zult handelen, en spoedig van den weg zult afwijken, dien ik u gebooden heb: en u zullen ten laatste rampen overkomen, wanneer gij kwaad zult gedaan hebben in het aanschijn des Heeren, en Hem toornig maakt door de werken uwer handen. Moyses sprak

Ninive: en hij stond van zijnen troon op en wierp zijn gewaad van zich weg, en kleeëde zich in eenen zak, en zat neder in asche. En hij riep en sprak in Ninive, uit den mond des Konings en zijner grooten, zeggende: Menschen, en lastdieren, en ossen, en vee zullen niets nuttigen: zij zullen niet weiden, en geen water drinken. De menschen en het vee zullen zich met zakken bedekken en tot den Heer uit al hunne macht roepen, en de mensch zal zich van zijnen boozen weg bekeeren, en van de ongerechtigheid, die zijne handen bedrieven. Wie weet of niet God omkeert en vergeeft, en van de woede Zijner gramschap terugkomt, zoodat wij niet vergaan zullen? En God zag hunne werken, dat zij van hunnen boozen weg terugkeerden: en de Heer onze God ontfermde zich over zijn volk.

Laat ons bidden.

Biigen wij de knieën.

V. Staat op.

O God, die in de belijdenis van Uwen naam verschillende volken hebt vereend: geef, dat wij willen en kunnen, wat Gij beveelt: opdat het volk, dat Gij tot de eeuwigheid geroepen hebt, één zij in geloof des harten, en in goede werken. Door onzen Heer.

sunt saccis a majore usque ad minorem. Et pervenit verbum ad regem Ninive: et surrexit de solio suo, et abjecit vestimentum suum a se, et indutus est sacco, et sedit in cinere. Et clamavit, et dixit in Ninive ex ore regis, et principum ejus, dicens: Homines, et jumenta, et boves, et pecora non gustent quidquam, nec pascantur, et aquam non bibant: et operiantur saccis homines, et jumenta, et clament ad Dominum in fortitudine, et convertatur vir a via sua mala, et ab iniquitate, quæ est in manibus eorum. Quis scit, si convertatur, et ignoscat Deus: et revertatur a furore iræ suæ, et non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala: et misertus est populo suo, Dominus Deus noster.

Oremus.

Flectamus genua.

R. Levate.

Deus, qui diversitatem gentium in confessione tui nominis adunasti: da nobis et velle et posse quæ præcipis: ut populo ad æternitatem vocato, una sit fides mentium, et pietas actionum. Per Dominum etc.

Elfde Profetie. — Deut., 31.

IN diebus illis: Scripsit Moyses canticum. et docuit filios Israel. Præcepitque Dominus Josue filio Nun, et ait: Confortare, et esto robustus; tu enim introduces filios Israel in Terram, quam pollicitus sum, et ego ero tecum. Postquam ergo scripsit Moyses verba legis hujus in volumine, atque complevit, præcepit Levitis, qui portabant arcam fœderis Domini, dicens: Tollite librum istum, et ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei vestri, ut sit ibi contra te in testimonium. Ego enim scio contentionem tuam, et cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente me, et ingrediente vobiscum, semper contentiose egistis contra Dominum: quanto magis cum mortuus fuero? Congregate ad me omnes majores natu per tribus vestras, atque doctores; et loquar audientibus eis sermones istos, et invocabo contra eos cœlum et terram. Novi enim quod post mortem meam inique agetis, et declinabitis cito de via, quam præcepi vobis: et occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in

Ieen lofzang, en leerde dien aan de kinderen Israëls. En de Heer gebood Josuë, den zoon van Nun, en zeide: wees moedig en sterk: want gij zult de kinderen Israëls in het Land binnenleiden, dat Ik beloofd heb, en Ik zal met u zijn. Toen nu Moyses de woorden dezer wet in een boek geschreven, en dit voleind had, gebood hij de Levieten, die de arke des verbonds des Heeren droegen, en zeide: Neemt dit boek, en plaatst het bezijden in de arke des Verbonds: opdat het daar tot getuigenis tegen u zij. Want ik ken uwe wederspanningheid en uwe hardnekkigheid. Nog bij mijn leven, en terwijl ik onder u wandel, hebt gij altijd wederspanning tegen den Heer gehandeld: hoeveel te meer zult gij dit doen na mijnen dood? Vergader in mijne tegenwoordigheid al de ouderlingen van al uwe stammen, en de leeraars, en ik zal, terwijl zij luisteren, die woorden spreken, en ik zal hemel en aarde tegen hen aanroepen. Want ik weet, dat gij na mijnen dood verkeerd zult handelen, en spoedig van den weg zult afwijken, dien ik u gebooden heb: en u zullen ten laatste rampen overkomen, wanneer gij kwaad zult gedaan hebben in het aanschijn des Heeren, en Hem toornig maakt door de werken uwer handen. Moyses sprak

dan ten aanhoore van de gansche vergadering van Israël, de woorden van dezen lofzang en vol-eindde die geheel.

Tractus. Let op, hemel, en ik zal spreken: en de aarde luistere naar de woorden uit mijnen mond.

☩. Gelijk de regen worde mijne taal verbeid: en dat mijne woorden als de dauw nederdalen.

☩. Gelijk de regen op het gras, en gelijk de sneeuw op het hooi: want ik zal den naam des Heeren aanroepen.

☩. Maakt onzen God groot: Hij is God, Zijne werken zijn waarachtig, en al Zijne wegen zijn rechtvaardig.

☩. God is getrouw, en geene boosheid is in Hem: rechtvaardig en heilig is de Heer.

Laat ons bidden.

Buigen wij de knieën.

℞. Staat op.

O God, de verheffing der nederigen en de sterkte der rechtvaardigen, die door Moyses, Uwen heiligen dienaar, door het zingen van Uwen heiligen lofzang, Uw volk zóó hebt willen onder-richten, dat die herhaling der wet ook ons tot richtsnoer zijn zou: wek uwe macht op over alle gerechtvaardigde volken, en geef vreugde en verminder den angst: opdat Gij aller zonden door Uwe vergeving moogt uitwissen, en zóó tot zaligheid moge strekken,

conspectu Domini, ut ir-ritetis eum per opera manuum vestrarum. Locutus est ergo Moyses, audiente universo cœtu Israel, verba carminis hujus, et ad finem usque complevit.

Tractus. Attende, cœlum, et loquar: et audiat terra verba ex ore meo.

☩. Expectetur sicut pluvia eloquium meum: et descendant sicut ros verba mea.

☩. Sicut imber super gramen, et sicut nix super fœnum: quia nomen Domini invocabo.

☩. Date magnitudinem Deo nostro: Deus, vera opera ejus, et omnes viæ ejus judicium.

☩. Deus fidelis, in quo non est iniquitas: justus et sanctus Dominus.

Oremus.

Flectamus genua.

℞. Levate.

Deus celsitudo humili-um, et fortitudo rectorum: qui per sanctum Moysen puerum tuum, ita erudire populum tuum sacri carminis tui decantatione voluisti, ut illa legis iteratio fieret etiam nostra directio: excita in omnem justificarum Gentium plenitudinem potentiam tuam, et da lætitiã, mitigando terrorem: ut omnium peccatis tua remissione dele-

tis, quod denuntiatur est | wat tot wraak was aangekondigd.
 in ultionem, transeat in | Door onzen Heer enz.
 salutem. Per Dominum
 etc.

Twaalfde Profetie. — Dan., 3.

IN diebus illis: Nabuchodonosor rex fecit statuum auream, altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex, et statuit eam in campo Dura provinciae Babylonis. Itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus, et iudices, duces, et tyrannos, et praefectos, omnesque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex. Tunc congregati sunt satrapæ, magistratus, et iudices, duces et tyranni, et optimates qui erant in potestatibus constituti, et universi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex. Stabant autem in conspectu statuæ, quam posuerat Nabuchodonosor rex: et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, et linguis: In hora, qua audieritis sonitum tubæ, et fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphonie, et universi ge-

IN die dagen maakte Koning Nabuchodonosor een gouden standbeeld, van zestig vademen hoogte, en zes vademen breedte, en plaatste het in de weide Dura, in de provincie van Babylon. Alsdan zond Koning Nabuchodonosor, om de stadhouders, den magistraat en de rechters, de veldheeren, en schatmeesters, en de oversten, en al de vorsten der gewesten bijeen te roepen, om de inwijding van het standbeeld te komen bijwonen, dat Koning Nabuchodonosor had opgericht. Toen werden bijeengeroepen de stadhouders, de magistraat en de rechters, de veldheeren en schatmeesters, en de aanzienlijken, die over hen gesteld waren, en al de vorsten der gewesten, om de inwijding te komen bijwonen van het standbeeld, dat Koning Nabuchodonosor had opgericht. Zij stonden nu in het gezicht van het standbeeld, dat Koning Nabuchodonosor geplaatst had, en de heraut riep met kracht: Het wordt u aangezegd, volken, stammen en talen: Op het uur, dat gij het geluid zult hooren der trompet, en der fluit, en der citer, der schalmei en der harp, en der symphonie en van alle soort van muziekinstru-

menten, zoo valt neder en aanbidt het gouden standbeeld, dat Koning Nabuchodonosor heeft opgericht. Zoo echter iemand niet nedervalt en niet aanbidt, zal hij op hetzelfde uur in een brandenden oven geworpen worden. Zoodra nu, na dat alles, al het volk het geluid der trompet, der fluit, en der citer, der schalmei, en der harp, en der symphonie, en van alle soort van muziekinstrumenten gehoord had: vielen alle volken, stammen en talen neder, en aanbaden het gouden standbeeld, dat Koning Nabuchodonosor had opgericht. En terstond, terzelfder tijde, naderden er Chaldeërs, die eenige Joden aanklaagden, en tot Koning Nabuchodonosor spraken: Leve de Koning in eeuwigheid! Gij, Koning, hebt een bevel gegeven, dat elk mensch, die het geluid der trompet, der fluit, en der citer, der schalmei, en der harp, en der symphonie, en van alle soort van muziekinstrumenten zal hooren, zich zal nederwerpen, en het gouden standbeeld aanbidden: zoo echter iemand niet nedervalt en niet aanbidt, dat hij in een brandenden oven zal geworpen worden. Er zijn nu Joodsche mannen, die gij over de werken van het land van Babylon hebt aangesteld. Sidrach, Misach en Abdenago: deze mannen, o Koning, hebben uw bevel versmaad: zij eeren uwe goden niet en aanbidden het gouden standbeeld niet, dat gij hebt

neris musicorum, cadentes adorare statuam auream, quam constituit Nabuchodonosor rex. Siquis autem non prostratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post hæc igitur statim ut audierunt omnes populi sonitum tubæ, fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphoniæ, et omnis generis musicorum: cadentes omnes populi, tribus, et linguæ adoraverunt statuam auream, quam constituerat Nabuchodonosor rex. Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldæi accusaverunt Judæos: dixeruntque Nabuchodonosor regi: Rex, in æternum vive. Tu, rex, posuisti decretum, ut omnis homo, qui audierit sonitum tubæ, fistulæ, et citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphoniæ, et universi generis musicorum, prosternat se, et adoret statuam auream: si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis. Sunt ergo viri Judæi, quos constituisti super opera regionis Babylonis, Sidrach, Misach, et Abdenago: viri isti contempserunt, rex, decretum tuum: deos tuos non colunt, et statuam auream.

quam erexisti, non adorant. Tunc Nabuchodonosor in furore, et in ira præcepit, ut adducerentur Sidrach, Misach et Abdenago; qui confestim adducti sunt in conspectu regis. Prostratisque Nabuchodonosor rex, ait eis: Verene Sidrach, Misach, et Abdenago, deos meos non colitis, et statuam auream, quam constitui, non adoratis? Nunc ergo si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, et psalterii, et symphonie, omnisque generis musicorum, prosternite vos, et adorare statuam, quam feci: quod si non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis: et quis est Deus, qui eripiet vos de manu mea? Respondentes Sidrach, Misach, et Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecce enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, et de manibus tuis, o rex, liberare. Quod si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, et statuam auream, quam erexisti, non adoramus. Tunc Nabuchodo-

opgericht. Nabuchodonosor gebood daarop, woedende van toorn, dat Sidrach, Misach en Abdenago, voor hem zouden gebracht worden; en aanstonds werden zij in de tegenwoordigheid des Konings gebracht. En Koning Nabuchodonosor sprak en zeide hun: Is het waar, Sidrach, Misach en Abdenago, dat gij mijne goden niet eert en het gouden standbeeld niet aanbidt, dat ik heb opgericht? Welnu, zoo gij nog bereid zijt, op wat ure gij het geluid zult hooren der trompet, der fluit, der citer, der schalmei, en der harp, en der symphonie, en van alle soort van muziekinstrumenten, valt dan neder en aanbidt het standbeeld, dat ik gemaakt hebt: zoo gij het echter niet aanbidt, zult gij op hetzelfde uur in een brandenden oven geworpen worden: en welke God is er, die u uit mijne hand zal redden? Sidrach, Misach en Abdenago gaven Koning Nabuchodonosor ten antwoord: Wij behoeven u hierop niet te antwoorden, want zie, onze God, dien wij eeren, kan ons uit den brandenden vuuroven redden, en ons, o Koning, uit uwe handen verlossen. Zoo Hij echter niet wil, weet dan, o Koning, dat wij uwe goden niet eeren en het gouden standbeeld, dat gij hebt opgericht, niet aanbidden. Toen werd Nabuchodonosor vol woede, en het uitzicht van zijn gelaat veranderde over Sidrach, Misach en Abdenago, en hij beval, dat de

oven zevenmaal heeter zou gestookt worden, dan hij gewoonlijk gestookt werd. En aan de sterkste mannen van zijn leger gebod hij, om Sidrach, Misach en Abdenago aan voeten te binden en hen in den brandenden oven te werpen. En aanstonds werden die mannen geboeid en met hunne broeken en mutsen, schoenen en kleederen, midden in den brandenden oven geworpen: want het bevel des Konings was dringend; en de oven was bovenmate heet. Trouwens die mannen, die Sidrach, Misach en Abdenago er in geworpen hadden, werden door de vuurvlam gedood. Deze drie mannen echter: Sidrach, Misach en Abdenago, vielen midden in den brandenden vuuroven, geboeid. En zij wandelden midden in de vlammen, en loofden God, en verheerlijkten den Heer.

Hier zegt men niet:

Buigen wij de knieën. 1)

Maar alleen:

Laat ons bidden.

Almachtige eeuwige God, de eenige hoop der wereld, die door Uwe Profeten, de geheimen der

nosor repletus est furore, et ad spectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach, et Abdenago, et præcepit ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consueverat. Et viris fortissimis de exercitu suo iussit, ut ligatis pedibus Sidrach, Misach, et Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis. Et confestim viri illi vincti, cum braccis suis et tiaris, et calceamentis, et vestibus, missi sunt in medium fornacis ignis ardentis: nam jussio regis urgebat: fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos, qui miserant Sidrach, Misach, et Abdenago, interfecit flamma ignis. Viri autem hi tres, id est, Sidrach, Misach, et Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati. Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, et benedicentes Domino.

Hic non dicitur:

Flectamus genua,

sed tantum:

Oremus.

Omnipotens sempiternus Deus, spes unica mundi, qui Prophetarum tuorum

1) Omdat de drie jongelingen niet hadden willen knielen voor Nabuchodonosor's standbeeld.

<p>præconio, præsentium temporum declarasti my- steria: auge populi tua vota placatus: quia in nullo fidelium, nisi ex tua inspirazione, proveniunt quarumlibet incrementa virtutum. Per Dominum, etc.</p>	<p>tegenwoordige tijden hebt ver- klaard: vermeerder goeder- tieren, de verlangens van Uw volk: want in niemand der ge- loovigen ontstaat vermeerdering van eenige deugd, tenzij door Uwe ingeving. Door onzen Heer J. C.</p>
--	---

Na de lezing der Profetiën, gaat de Priester over tot de wijding van het Doopwater: en terwijl hij zich daarheen begeeft, gekleed in paarsche koorkap, voorafgegaan van het kruis met kandelaars, en de brandende Paaschkaars, wordt intuschen het volgende gezongen:

TRACTUS.

<p>Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum: ita de- siderat anima mea ad te, Deus.</p>	<p>Gelijk het hert verlangt naar de waterbronnen: zoo verlangt mijne ziel naar U, o God.</p>
---	--

<p>Ÿ. Sitivit anima mea ad Deum vivum: quando ven- iam, et apparebo ante faciem Dei?</p>	<p>Ÿ. Mijne ziel is dorstig naar den levenden God: wanneer zal ik komen, en voor het aanschijn Gods verschijnen?</p>
--	--

<p>Ÿ. Fuerunt mihi lacry- mæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi per singulos dies: Ubi est Deus tuus?</p>	<p>Ÿ. Mijne tranen waren mij bij dag en bij nacht, mijne spijs: terwijl mij elken dag gezegd wordt: waar is uw God?</p>
---	---

Vervolgens zegt de Priester, vóór hij de wijding van het Doopwater begint, daarbij staande, het volgende gebed:

<p>Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo. Oremus. Omnipotens sempiterna Deus, respice propitius ad devotionem populi rena- scentis, qui, sicut cervus, aquarum tuarum expetit</p>	<p>Ÿ. De Heer zij met u. R. En met uwen geest. Laat ons bidden. Almachtige eeuwige God, zie gunstig neder op de godsvrucht van uw volk, dat herboren zal worden, en dat, gelijk het hert naar Uwe waterbron verlangt:</p>
---	---

en geef genadiglijk, dat hunne dorst naar het geloof, door het geheim des doopsels. ziel en lichaam moge heiligen. Door onzen Heer. Amen.

lontem: et concede propitius, ut fidei ipsius sitis, baptismatis mysterio, animam corpusque sanctificet. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Daarna begint hij de wijding des Doopwaters, en zegt:

Ÿ. De Heer zij met u.

℞. En met uwen geest.

Laat ons bidden.

Almachtige eeuwige God, wees met de geheimen Uwer groote goedertierenheid, wees met Uwe Sacramenten: en zend dengeest van aanneming uit, om de nieuwe volken te herscheppen, die U de doopvont zal baren: opdat door de uitwerking, Uwer kracht voltrokken worde, wat door de bediening onzer geringheid moet geschieden. Door onzen Heer..... in de eenheid van denzelfden.

Dominus vobiscum.

℞. Et cum spirita tuo. Oremus.

Omnipotens sempiternus Deus, adesto magnæ pietatis tuæ mysteriis, adesto sacramentis; et ad recreandos novos populos, quos tibi fons baptismatis paraturit. Spiritum adoptionis emitte: ut quod nostræ humilitatis gerendum est ministerio, virtutis tuæ impleatur effectu. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate ejusdem Spiritus sancti Deus;

Zijne stem verheffende zingt hij, op den toon der Prefatie, het volgende:

Door alle eeuwen der eeuwen.

℞. Amen.

Ÿ. De Heer zij met u.

℞. En met uwen geest.

Ÿ. Heft uwe harten omhoog.

℞. Wij hebben ze omhoog geheven tot den Heer.

Ÿ. Danken wij den Heer onzen God.

℞. Het is waardig en rechtvaardig.

PER omnia sæcula sæculorum.

℞. Amen.

Ÿ. Dominus vobiscum.

Ÿ. Et cum spiritu tuo.

Ÿ. Sursum corda.

℞. Habemus ad Dominum.

Ÿ. Gratias agamus Domino Deo nostro.

℞. Dignum et justum est.

Vere dignum et justum est, aequum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, aeterna Deus; qui invisibili potentia, sacramentorum tuorum mirabiliter operaris effectum: et licet nos tantis mysteriis exsequendis simus indigni; tu tamen, gratiae tuae dona non deserens, etiam ad nostras preces aures tuae pietatis inclinas. Deus, cujus Spiritus super aquas inter ipsa mundi primordia ferebatur: ut jam tunc virtutem sanctificationis, aquarum natura conciperet; Deus, qui nocentis mundi crimina per aquas abluens, regenerationis speciem in ipsa diluvii effusione signasti: ut unius ejusdemque elementi mysterio, et finis esset vitis, et origo virtutibus; respice, Domine, in faciem Ecclesiae tuae, et multiplica in ea regenerationes tuas, qui gratiae tuae affluentis impetu laetificas civitatem tuam, fontemque baptismatis aperis toto orbe terrarum gentibus innovandis: ut tuae Majestatis imperio, sumat Unigeniti tui gratiam de Spiritu sancto.

Waarlijk het is waardig en rechtvaardig, billijk en heilzaam, dat wij u altijd, en overal danken, heilige Heer, almachtige Vader, eeuwige God. Die met onzichtbare macht op wonderbare wijze de kracht Uwer Sacramenten uitwerkt: en hoezeer wij ook onwaardig zijn zoo groote geheimen te volvoeren, Gij laat echter de gaven Uwer genade niet achter, en neigt zelfs de ooren Uwer goedertierenheid tot onze gebeden. Gij, God, wiens geest, bij het begin der wereld, over de wateren zweefde: opdat reeds van dan af de natuur des waters heiligmakende kracht zou ontvangen. Gij, God, die de misdrijven der schuldige wereld door de wateren afgewasschen hebt, en zoo in de uitstorting van den zondvloed zelve, eene voorafbeelding der wedergeboorte hebt gegeven: opdat het geheim van eene en dezelfde grondstof, zou strekken tot een einde aan de ondeugden en tot een begin der deugden. Zie neder, o Heer, op Uwe Kerk, en vermenigvuldig in haar Uwe wedergeboorten, Gij, die Uwe stad verblijdt door de kracht Uwer toevloeiende genade: en voor de geheele wereld, ter vernieuwing der volken de doopvont opent, opdat zij, door den wil Uwer Majesteit, van den Heiligen Geest de genade van Uwen eeniggeboren Zoon aanneme.

De Priester verdeelt met de hand kruisgewijze het water, en vervolgt :

Hij make dit water, dat ter wedergeboorte der menschen bereid is, door de geheime bijvoeging Zijner genade, vruchtbaar: opdat een hemelsch geslacht, in heiligheid ontvangen, uit den vlekkeloozen schoot der goddelijke vont tot een nieuw schepsel herboren, opdage: en de genade, als eene moeder, allen, hoe ook tijdelijk door kunne naar het lichaam of door leeftijd onderscheiden, tot eene en dezelfde kindsheid bare. Op Uw bevel, o Heer, wjke dan ook alle onzuivere geest verre van hier: verre zij de gansche boosheid der duivelsche listen. Geen de minste bijmenging eener tegenstrijdige kracht hebbe hier plaats: zij zweve er niet om heen, om hinderlagen te leggen: zij dringe niet in het verborgen er in: zij bederve haar niet door haar te besmetten.

Qui hanc aquam regenerandis hominibus preparatam, arcana sui luminis admixtione fecundet; ut, sanctificatione concepta, ab immaculato divini fontis utero, in novam renata creaturam progenies coelestis emergat: et quos aut sexus in corpore, aut aetas discernit in tempore, omnes in unam pariat gratia mater infantiam. Procul ergo hinc, jubente te, Domine, omnis spiritus immundus abscedat: procul tota nequitia diabolicae fraudis absistat. Nihil hic loci habeat contrariae virtutis admixtio: non insidiando circumvolet: non latendo subrepat: non inficiendo corrumpat.

De Priester raakt het water met de hand aan :

Dat dit heilig en onschuldig schepsel bevrijd zij van allen aanval des bestrijders, en gezuiverd door de verwijdering van alle boosheid. Dat het eene levende vont, een water ter wedergeboorte, een reinigende vloed zij: opdat allen, die in dit heilaaubringend bad zullen worden afgewasschen, door de werking des

Sit hæc sancta et innocens creatura, libera ab omni impugnatoris incursu, et totius nequitiae purgata discessu. Sit fons vivus, aqua regenerans, unda purificans: ut omnes hoc lavacro salutifero diluendi, operante in eis Spiritu sancto, perfectæ

purgationis indulgentiam consequantur. | H. Geestes in hen, de genade van volkomen reiniging erlangen.

De Priester maakt driemaal het kruisteeken op het water, als hij zegt :

Unde benedico te, creatura aquæ, per Deum vivum, per Deum verum, per Deum sanctum : per Deum, qui te, in principio, verbo separavit ab arida: cujus Spiritus super te ferebatur. | Daarom zegen ik u, schepsel des waters, door den levenden † God, door den waren † God, door den heiligen † God: door God, die, in den beginne, u van het drooge scheidde: wiens Geest over u zweefde.

Hij verdeelt het water met de hand en stort het uit naar de vier hoeken der wereld, zeggende :

Qui te de paradisi fontem manare fecit, et in quatuor fluminibus totam terram rigare præcepit. Qui te in deserto amaram, suavitate indita, fecit esse potabilem, et sitienti populo de petra produxit. Benedico te et per Jesum Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum, qui te in Cana Galilææ signo admirabili, sua potentia convertit in vinum. Qui pedibus super te ambulavit, et a Joanne in Jordane in te baptizatus est. Qui te una cum sanguine de latere suo produxit: et discipulis suis jussit ut credentes baptizarentur in te, dicens: Ite, docete omnes gentes, | Die u uit de bron des Paradijzes heeft doen ontspringen, en u bevolen heeft, in vier stroomen de geheele aarde te besproeien. Die u, toen gij in de woestijn bitter waart, zoet en drinkbaar maakte, en uit eene steenrots u voortbracht voor het volk, dat dorst had. Ik zetgen u ook door Jesus Christus, Zijnen eenigen Zoon, onzen Heer: die u te Cana in Galilea, op wonderdadige wijze, door Zijne Almacht in wijn veranderd heeft. Die met Zijne voeten op u gewandeld heeft, en door Joannes in den Jordaan in u gedoopt is. Die u tegelijk met het bloed uit Zijne zijde heeft doen vloeien; en Zijne leerlingen gebod, hen, die gelooven in u te doopen, zeggende: Gaat, leert alle Volken, en doopt hen in den naam

des Vaders, en des Zoons, en | baptizantes eos in nomine
des Heiligen Geestes. | Patris, et Filii, et Spi-
ritus sancti.

Met verandering van toon vervolgt hij:

Gij, almachtige God, wees Gij | Hæc nobis præcepta ser-
goedertieren met ons, die deze | vantibus, tu, Deus omni-
geboden onderhouden: adem Gij | potens, clemens adesto;
in Uwe goedheid met ons: | tu benignus aspira.

Hij ademt driemaal kruisgewijze over het water, en zegt:

Zegen Gij dit onvervalschte wa- | Tu has simplices aquas
ter met Uwen mond; opdat het | tuo ore benedicito: ut
kracht hebbe, niet alleen om | præter naturalem emun-
volgens Zijne natuur de licha- | dationem, quam lavandis
men af te wasschen en te zui- | possunt adhibere corpo-
veren, maar ook om de zielen | ribus, sint etiam purifi-
te reinigen. | candis mentibus efficaces.

*De Priester steekt de Paaschkaars even in het water, en
gaat voort op den toon der Prefatie:*

Dat de kracht des Heiligen | Descendat in hanc ple-
Geestes in de volheid dezer vont | nitudinem fontis, virtus
nederdale. | Spiritus sancti.

Hij neemt de Paaschkaars uit het water, en steekt die ten
tweedenmale, doch iets dieper in het water, terwijl hij op
hooger toon dezelfde woorden zingt. Dan neemt hij weder de
Paaschkaars uit het water, en steekt die ten derdenmale, tot
op den bodem in het water, met nog meer verheffing van toon
dezelfde woorden zingende. Daarna blaast hij driemaal over
het water, in dezen vorm ψ , en vervolgt:

En hij schenke aan de geheele | Totamque hujus aquæ
zelfstandigheid van dit water de | substantiam regenerandi
vruchtbare kracht ter wederge- | fecundet effectu.
boorte.

De Paaschkaars wordt uit het water genomen.

<p>Hic omnium peccatorum maculae deleantur; hic natura ad imaginem tuam condita, et ad honorem sui reformata principii, cunctis vetustatis squaloribus emundetur: ut omnis homo sacramentum hoc regenerationis ingressus, in vera innocentiae novam infantiam renascatur.</p>	<p>Dat alle vlekken van zonden hierin mogen worden uitgewischt: dat de natuur, naar Uw beeld geschapen, en in hare oorspronk elijke eer hersteld, van alle oude smetten worde gereinigd: opdat een ieder, die dit Sacrament der wedergeboorte ingaat, tot eene nieuwe, en waarlijk onschuldige kindsheid moge herboren worden.</p>
---	--

Het volgende zegt hij lezende:

<p>Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui venturus est judicare vivos et mortuos, et saeculum per ignem.</p> <p>℞. Amen.</p>	<p>Door onzen Heer Jesus Christus, Uwen Zoon, die zal komen om levenden en dooden, en de wereld door het vuur te oordeelen.</p> <p>℞. Amen.</p>
---	---

Hierna wordt het volk met het gewijde water besproeid. In het afgezonderde gedeelte van het water, dat uitsluitend tot de toediening van het H. Doopsel moet gebezigd worden, terwijl het overige tot het gewone gebruik der geloovigen bestemd is, wordt nu een weinig van de H. Olie der Catechumenen gestort, kruisgewijze, terwijl de Priester zegt:

<p>Sanctificetur et fecundetur fons iste Oleo salutis renascentibus ex eo in vitam aeternam.</p> <p>℞. Amen.</p>	<p>Dat deze vont voor hen, die er uit zullen herboren worden, door de olie des heils geheiligd en vruchtbaar gemaakt worden, ten eeuwigen leven.</p> <p>℞. Amen.</p>
--	--

Daarna stort hij er van het Chrisma in op dezelfde wijze, zeggende:

<p>Infusio Chrismatis Domini nostri Jesu Christi et Spiritus sancti Paracliti, fiat in nomine sanctae Trinitatis.</p> <p>℞. Amen.</p>	<p>Dat de instorting van het Chrisma van onzen Heer Jesus Christus, en van den Heiligen Geest, den vertrooster geschiede in den naam der Heilige Drieuldigheid.</p> <p>℞. Amen.</p>
---	---

Eindelijk stort hij van beiden te gelijk in het water, insgelijks kruisgewijze, en zegt :

Dat de vermenging van het Chrisma der heiliging, en van de olie der zalving, en van het water des doopsels, eveneens geschiede, in den naam des Vaders, en des Zoots, en des Heiligen Geestes.

℞. Amen.

Commixtio Chrifticis sanctificationis, et Olei unctionis, et aquae baptismatis, pariter fiat in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

℞. Amen.

Hij vermengt nu de olie met het water over de geheele vont heen.

Vervolgens keeren allen naar het altaar terug, en wordt de volgende Litanie gezongen: onder welke de kaarsen op het altaar worden aangestoken.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, ontferm U onzer.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, hoor ons.

Christus, verhoor ons.

God, hemelsche Vader, *ontferm U onzer.*

God de Zoon, Verlosser der wereld, *ontferm U onzer.*

God, heilige Geest, *ontferm U onzer.*

Heilige Drievuldigheid, één God, *ontferm U onzer.*

Heilige Maria, *bid voor ons.*

Heilige Moeder Gods, *bid enz.*

Heilige Maagd der Maagden, *bid enz.*

Heilige Michaël, *bid enz.*

Heilige Gabriël, *bid enz.*

Heilige Raphaël, *bid enz.*

Alle heilige Engelen en Aartsengelen, *bidt enz.*

KYRIE, eleison.

Christe, eleison.

Kyrie, eleison.

Christe, audi nos.

Christe, exaudi nos.

Pater de caelis Deus, *miserere nobis.*

Fili redemptor mundi Deus, *miserere nobis.*

Spiritus sancte Deus, *miserere nobis.*

Sancta Trinitas unus Deus, *miserere nobis.*

Sancta Maria, *ora pro nobis.*

Sancta Dei Genitrix, *ora pro nobis.*

Sancta Virgo virginum, *ora.*

Sancta Michael, *ora.*

Sancta Gabriel, *ora.*

Sancta Raphael, *ora.*

Omnes sancti Angeli et Archangeli, *orate pro nobis.*

Omnes sancti beatorum Spirituum ordines, <i>orate.</i>	Alle heilige Koren der zalige Geesten, <i>bidt</i> enz.
Sancte Joannes Baptista, <i>ora pro nobis.</i>	Heilige Joannes de Dooper, <i>bid</i> enz.
Sancte Joseph, <i>ora.</i>	Heilige Joseph, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Patriarchæ et Prophetæ, <i>orate pro nobis.</i>	Alle heilige Aartsvaders en Profeten, <i>bidt</i> enz.
Sancte Petre, <i>ora.</i>	Heilige Petrus, <i>bid</i> enz.
Sancte Paule, <i>ora.</i>	Heilige Paulus, <i>bid</i> enz.
Sancte Andrea, <i>ora.</i>	Heilige Andreas, <i>bid</i> enz.
Sancte Joannes, <i>ora.</i>	Heilige Joannes, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, <i>orate.</i>	Alle heilige Apostelen en Evangelisten, <i>bidt</i> enz.
Omnes sancti Discipuli Domini, <i>orate.</i>	Alle heilige leerlingen des Heeren, <i>bidt</i> enz.
Sancte Stephane, <i>ora.</i>	Heilige Stephanus, <i>bid</i> enz.
Sancte Laurenti, <i>ora.</i>	Heilige Laurentius, <i>bid</i> enz.
Sancte Vincenti, <i>ora.</i>	Heilige Vicentius, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Martyres, <i>orate pro nobis.</i>	Alle heilige Martelaars, <i>bidt</i> enz.
Sancte Silvester, <i>ora.</i>	Heilige Silvester, <i>bid</i> enz.
Sancte Gregori, <i>ora.</i>	Heilige Gregorius, <i>bid</i> enz.
Sancte Augustine, <i>ora.</i>	Heilige Augustinus, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Pontifices et Confessores, <i>orate.</i>	Alle heilige Bisschoppen en Belydders, <i>bidt</i> enz.
Omnes sancti Doctores, <i>orate pro nobis.</i>	Alle heilige Kerkleeraars, <i>bidt</i> enz.
Sancte Antoni, <i>ora.</i>	Heilige Antonius, <i>bid</i> enz.
Sancte Benedicte, <i>ora.</i>	Heilige Benedictus, <i>bid</i> enz.
Sancte Dominicæ, <i>ora.</i>	Heilige Dominicus, <i>bid</i> enz.
Sancte Franciscæ, <i>ora.</i>	Heilige Franciscus, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Sacerdotes et Levitæ, <i>orate.</i>	Alle heilige Priesters en Levieten, <i>bidt</i> enz.
Omnes sancti Monachi et Eremitæ, <i>orate.</i>	Alle heilige Monniken en Kluizenaars, <i>bidt</i> enz.
Sancta Maria Magdalena, <i>ora.</i>	Heilige Maria Magdalena, <i>bid</i> enz.
Sancta Agnes, <i>ora.</i>	Heilige Agnes, <i>bid</i> enz.
Sancta Cæcilia, <i>ora.</i>	Heilige Cæcilia, <i>bid</i> enz.
Sancta Agatha, <i>ora.</i>	Heilige Agatha, <i>bid</i> enz.
Sancta Anastasia, <i>ora.</i>	Heilige Anastasia, <i>bid</i> enz.

Eindelijk stort hij van beiden te gelijk in het water, insgelijks kruisgewijze, en zegt :

Dat de vermenging van het Chrisma der heiliging, en van de olie der zalving, en van het water des doopsels, eveneens geschiede, in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes.

R. Amen.

Commixtio Chrismatis sanctificationis, et Olei unctionis, et aquae baptismatis, pariter fiat in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

R. Amen.

Hij vermengt nu de olie met het water over de geheele vont heen. Vervolgens keeren allen naar het altaar terug, en wordt de volgende Litanie gezongen: onder welke de kaarsen op het altaar worden aangestoken.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, ontferm U onzer.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, hoor ons.

Christus, verhoor ons.

God, hemelsche Vader, *ontferm U onzer.*

God de Zoon, Verlosser der wereld, *ontferm U onzer.*

God, heilige Geest, *ontferm U onzer.*

Heilige Drievuldigheid, één God, *ontferm U onzer.*

Heilige Maria, *bid voor ons.*

Heilige Moeder Gods, *bid enz.*

Heilige Maagd der Maagden, *bid enz.*

Heilige Michaël, *bid enz.*

Heilige Gabriël, *bid enz.*

Heilige Raphaël, *bid enz.*

Alle heilige Engelen en Aartsengelen, *bidt enz.*

KYRIE, eleison.

Christe, eleison.

Kyrie, eleison.

Christe, audi nos.

Christe, exaudi nos.

Pater de caelis Deus, *miserere nobis.*

Fili redemptor mundi Deus, *miserere nobis.*

Spiritus sancte Deus, *miserere nobis.*

Sancta Trinitas unus Deus, *miserere nobis.*

Sancta Maria, *ora pro nobis.*

Sancta Dei Genitrix, *ora pro nobis.*

Sancta Virgo virginum, *ora.*

Sancta Michael, *ora.*

Sancta Gabriel, *ora.*

Sancta Raphael, *ora.*

Omnes sancti Angeli et Archangeli, *orate pro nobis.*

Omnes sancti beatorum Spirituum ordines, <i>orate.</i>	Alle heilige Koren der zalige Geesten, <i>bidt</i> enz.
Sancte Joannes Baptista, <i>ora pro nobis.</i>	Heilige Joannes de Dooper, <i>bid</i> enz.
Sancte Joseph, <i>ora.</i>	Heilige Joseph, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Patriarchæ et Prophetæ, <i>orate pro nobis.</i>	Alle heilige Aartsvaders en Profeten, <i>bidt</i> enz.
Sancte Petre, <i>ora.</i>	Heilige Petrus, <i>bid</i> enz.
Sancte Paule, <i>ora.</i>	Heilige Paulus, <i>bid</i> enz.
Sancte Andrea, <i>ora.</i>	Heilige Andreas, <i>bid</i> enz.
Sancte Joannes, <i>ora.</i>	Heilige Joannes, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, <i>orate.</i>	Alle heilige Apostelen en Evangelisten, <i>bidt</i> enz.
Omnes sancti Discipuli Domini, <i>orate.</i>	Alle heilige leerlingen des Heeren, <i>bidt</i> enz.
Sancte Stephane, <i>ora.</i>	Heilige Stephanus, <i>bid</i> enz.
Sancte Laurenti, <i>ora.</i>	Heilige Laurentius, <i>bid</i> enz.
Sancte Vincenti, <i>ora.</i>	Heilige Vicentius, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Martyres, <i>orate pro nobis.</i>	Alle heilige Martelaars, <i>bidt</i> enz.
Sancte Silvester, <i>ora.</i>	Heilige Silvester, <i>bid</i> enz.
Sancte Gregori, <i>ora.</i>	Heilige Gregorius, <i>bid</i> enz.
Sancte Augustine, <i>ora.</i>	Heilige Augustinus, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Pontifices et Confessores, <i>orate.</i>	Alle heilige Bisschoppen en Blijders, <i>bidt</i> enz.
Omnes sancti Doctores, <i>orate pro nobis.</i>	Alle heilige Kerkleeraars, <i>bidt</i> enz.
Sancte Antoni, <i>ora.</i>	Heilige Antonius, <i>bid</i> enz.
Sancte Benedicte, <i>ora.</i>	Heilige Benedictus, <i>bid</i> enz.
Sancte Dominice, <i>ora.</i>	Heilige Dominicus, <i>bid</i> enz.
Sancte Francisce, <i>ora.</i>	Heilige Franciscus, <i>bid</i> enz.
Omnes sancti Sacerdotes et Levitæ, <i>orate.</i>	Alle heilige Priesters en Levieten, <i>bidt</i> enz.
Omnes sancti Monachi et Eremitæ, <i>orate.</i>	Alle heilige Monniken en Kluisenaars, <i>bidt</i> enz.
Sancta Maria Magdalena, <i>ora.</i>	Heilige Maria Magdalena, <i>bid</i> enz.
Sancta Agnes, <i>ora.</i>	Heilige Agnes, <i>bid</i> enz.
Sancta Cæcilia, <i>ora.</i>	Heilige Cæcilia, <i>bid</i> enz.
Sancta Agatha, <i>ora.</i>	Heilige Agatha, <i>bid</i> enz.
Sancta Anastasia, <i>ora.</i>	Heilige Anastasia, <i>bid</i> enz.

Alle heilige Maagden en Weduwen, <i>bidt</i> enz.	Omnes sanctæ Virgines et Viduæ, <i>orate pro nobis.</i>
Alle Heiligen Gods, mannen en vrouwen, <i>bidt</i> enz.	Omnes Sancti et Sanctæ Dei, <i>intercedite pro nobis.</i>
Wees genadig, <i>spaar ons, Heer.</i>	Propitius esto, <i>parce nobis, Domine.</i>
Wees genadig, <i>verhoor ons, Heer.</i>	Propitius esto, <i>exaudi nos, Domine.</i>
Van alle kwaad, <i>verlos ons, Heer.</i>	Ab omni malo, <i>libera nos Domine.</i>
Van alle zonden, <i>verlos</i> enz.	Ab omni peccato, <i>libera nos.</i>
Van den eeuwigen dood, <i>verlos</i> enz.	A morte perpetua, <i>libera nos.</i>
Door het geheim uwer heilige menschwording, <i>verlos</i> enz.	Per mysterium sanctæ Incarnationis tuæ, <i>libera nos.</i>
Door Uwe komst, <i>verlos</i> enz.	Per Adventum tuum, <i>libera nos.</i>
Door Uwe geboorte, <i>verlos</i> enz.	Per Nativitatem tuam, <i>libera nos.</i>
Door Uw doopsel en heilig vasten, <i>verlos</i> enz.	Per Baptismum et sanctum Jejunium tuum, <i>libera nos.</i>
Door Uw kruis en lijden, <i>verlos</i> enz.	Per crucem et Passionem tuam, <i>libera nos, Domine.</i>
Door Uwen dood en begrafenis, <i>verlos</i> enz.	Per Mortem et Sepulturam tuam, <i>libera nos.</i>
Door Uwe heilige Verrijsenis, <i>verlos</i> enz.	Per sanctam Resurrectionem tuam, <i>libera nos.</i>
Door Uwe wonderbare hemelvaart, <i>verlos</i> enz.	Per admirabilem Ascensionem tuam, <i>libera nos.</i>
Door de komst vaan den II. Geest, den vertrooster, <i>verlos</i> enz.	Per Adventum Spiritus sancti Paracliti, <i>libera nos.</i>
Op den dag des oordeels, <i>verlos</i> enz.	In die judicii, <i>libera nos.</i>
Wij zondaars, <i>wij bidden U, verhoor ons.</i>	Peccatores, <i>te rogamus, audi nos,</i>
Dat Gij ons sparet, <i>wij bidden</i> enz.	Ut nobis parcas, <i>te rogamus, audi nos.</i>

- Ut Ecclesiam tuam sanctam regere et conservare digneris, *te rogamus.* Dat Gij U gewaardiget Uwe heilige Kerk te bestieren en te bewaren, *wij bidden* enz.
- Ut Dominum apostolicum et omnes ecclesiasticos ordines in sancta religione conservare digneris, *te rogamus.* Dat Gij U gewaardiget den Apostolischen Paus, en alle kerkelijke Orden in den heiligen godsdienst te bewaren, *wij bidden* enz.
- Ut inimicos sanctae Ecclesiae humiliare digneris, *te rogamus.* Dat Gij U gewaardiget de vijanden der heilige Kerk te vernederen, *wij bidden* enz.
- Ut regibus et principibus christianis pacem et veram concordiam donare digneris, *te rogamus, audi nos.* Dat Gij U gewaardiget aan de christen koningen en vorsten vrede en ware eendracht te geven, *wij bidden* enz.
- Ut nosmetipsos in tuo sancto servitio confortare et conservare digneris, *te rogamus.* Dat Gij U gewaardiget ons zelve in Uwen heiligen dienst te versterken en te bewaren, *wij bidden* enz.
- Ut omnibus benefactoribus nostris sempiterna bona retribuas, *te rogamus.* Dat Gij al onze weldoeners met de eeuwige goederen vergelddet, *wij bidden* enz.
- Ut fructus terrae dare et conservare digneris, *te rogamus.* Dat Gij U gewaardiget de vruchten der aarde te geven en te bewaren, *wij bidden* enz.
- Ut omnibus fidelibus defunctis requiem aeternam donare digneris, *te rogamus.* Dat Gij U gewaardiget aan alle overledene geloovigen de eeuwige rust te geven, *wij bidden* enz.
- Ut nos exaudire digneris, *te rogamus, audi nos.* Dat Gij U gewaardiget ons te verhooren, *wij bidden* enz.
- Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, *parce nobis, Domine.* Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, *spaar ons, Heer.*
- Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, *exaudi nos, Domine.* Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, *verhoor ons, Heer.*
- Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, *miserere nobis.* Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, *ontferm U onzer.*
- Christe, *audi nos.* Christus, *hoor ons,*
- Christe, *exaudi nos.* Christus, *verhoor ons,*

MISGEBEDEN VAN PAA SCH-ZATERDAG.

Na de Litanie wordt door het koor het Kyrie gezongen, terwijl de Priester inmiddels aan den voet des altaars de gewone gebeden spreekt.

† In den naam, enz.

Priester. Ik zal ingaan tot het altaar Gods.

Misdienaar of Assistenten. Tot God, die mijne jeugd verblijdt.

Pr. Wees mijn rechter, o God, en scheid mijne zaak af van het onheilich volk: verlos mij van den ongerechtigen en bedriegelijken mensch.

M. Want Gij, o God, zijt mijne sterkte: waarom hebt Gij mij verstooten? en waarom ga ik onder droefheid gebukt, omdat de vijand mij kwelt?

Pr. Zend Uw licht en Uwe waarheid uit; deze hebben mij uitgeleid en gevoerd naar Uwen heiligen berg, en naar Uwe tabernakelen.

M. En ik zal ingaan tot het altaar Gods: tot God, die mijne jeugd verblijdt.

Pr. Ik zal Uwen lofzingen op de Cithar, God, mijn God; waarom zijt gij bedroefd, mijne ziel? En waarom ontrust gij mij?

M. Stel uwe hoop op God; want nog zal ik Hem loven: Hem, die het heil mijns aangezichts en mijn God is.

Pr. Eere zij den Vader, en den Zoon, en den heiligen Geest.

M. Gelijk het was in het begin, en nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

† In nomine, etc.

Sac. Introibo ad altare Dei.

Min. Ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

Sac. Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta: ab homine iniquo et doloso eripe me.

Min. Quia tu es, Deus, fortitudo mea: quare me repulisti? et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?

Sac. Emitte lucem tuam, et veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, et adduxerunt in montem sanctum tuum, et in tabernacula tua.

Min. Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

Sac. Confitebor tibi in cithara, Deus, Deus meus: quare tristis es, anima mea? et quare conturbas me?

Min. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei et Deus meus.

Sac. Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto.

Min. Sicut erat in principio, et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

Sac. Introibo ad altare Dei.

Pr. Ik zal ingaan tot het altaar Gods.

Min. Ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

M. Tot God, die mijne jeugd verblijdt.

Sac. † Adjutorium nostrum in nomine Domini.

Pr. *Het kruisteeken makende.* Onze hulp zij in den naam des Heeren.

Min. Qui fecit cælum et terram.

M. Die hemel en aarde gemaakt heeft.

Sac. Confiteor. pag. 6.

Pr. Ik belijde enz., zie bl. 6.

De overige gebeden tot en met het Gloria in excelsis, vindt men in de Mis van Witten Donderdag, op bladzijde 6 tot en met 9. De Introitus wordt heden niet gebeden. Onder het Gloria in excelsis worden de klokken geluid.

Na het Gloria in excelsis, zingt de Priester :

Dominus vobiscum.

De Heer zij met u.

℞. Et cum spiritu tuo.

℞. En met uwen geest.

Oremus.

Laat ons bidden.

DEUS, qui hanc sacratissimam noctem gloria dominicæ resurrectionis illustras: conserva in nova familiæ tuæ progenie adoptionis Spiritum, quem dedisti: ut corpore et mente renovati, puram tibi exhibeant servitutem. Per eumdem Dominum..., in unitate ejusdem.

O GOD, die dezen allerheiligsten nacht door den luister van de verrijsenis des Heeren verlicht: bewaar in de nieuwe kinderen van Uw gezin, den geest der aanneming, dien Gij hun hebt geschonken: opdat zij, naar lichaam en ziel vernieuwd, U in zuiverheid dienen. Door denzelfden Jesus Christus, onzen Heer, die met U leeft en heerscht in de eenheid des H. Geestes, God door alle eeuwen der eeuwen.

℞. Amen,

℞. Amen.

EPISTEL-LES.

Lectio Epistolæ B. Pauli Apostoli ad Colossenses.

Lesse uit den Brief van den H. Apostel Paulus tot de Colossensen.

FRATRES, Si surrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quaerite, ubi

BROEDERS, Indien gij met Christus mede verzezen zijt, zoekt hetgeen omhoog is, alwaar Chris-

tus is, gezeten aan de rechterhand Gods: betracht hetgeen omhoog, niet hetgeen op aarde is. Want gij zijt gestorven, en uw leven is verborgen met Christus in God. Wanneer Christus, uw leven, zal verschenen zijn, alsdan zult gij ook met Hem verschijnen in heerlijkheid.

R. God zij dank.

Na de Epistelles zingt de Priester driemaal, telkens met verheffing van stem, terwijl het koor hem telkens antwoordt: Alleluja. Daarna:

☩. Belijdt den Heer, want Hij is goed: want Zijne barmhartigheid is tot in eeuwigheid.

Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Mortui enim estis, et vita vestra est abscondita cum Christo in Deo. Cum Christus apparuerit, vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria.

R. Deo Gratias.

☩. Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.

TRACTUS.

Looft den Heer, alle natiën: en looft hem mede, alle volken.

☩. Want Zijne barmhartigheid is over ons bevestigd: en de waarheid des Heeren blijft in eeuwigheid.

Laudate Dominum, omnes gentes; et collaudate eum, omnes populi.

☩. Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus, et veritas Domini manet in æternum.

Vóór het Evangelie: zie blz. 12.

Reinig, o Heer, enz.

| Munda cor, etc.

EVANGELIE.

De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

Vervolg van het heilig Evangelie van Mattheus.

OP den laten avond nu van den sabbat, bij het aanbreken van den eersten dag der week, kwam Maria Magdalena, en de

Dominus vobiscum.

R. Et cum spirita tuo.

Sequentia Sancti Evangelii secundum Matthæum.

VESPERE autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene et altera Maria vi-

dere sepulchrum. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo; et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum. Erat autem aspectus ejus sicut fulgur, et vestimentum ejus sicut nix. Præ timore autem ejus exterriti sunt custodes, et facti sunt velut mortui. Respondens autem Angelus, dixit mulieribus: Nolite timere vos: scio enim quod Jesum, qui crucifixus est, quæritis: non est hic: surrexit enim, sicut dixit. Venite, et videte locum ubi positus erat Dominus. Et cito euntes, dicite discipulis ejus quia surrexit: et ecce præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis: ecce prædixi vobis.

R. Laus tibi, Christe.

V. Domini vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

andere Maria, het graf zien. En ziet, er ontstond eene groote aardbeving; want een Engel des Heeren daalde van den hemel, en naderde, en wentelde den steen af, en zat op denzelven. Zijn aangezicht nu was als een bliksem, en zijn gewaad wit als sneeuw. Uit vreeze voor hem sidderden de wachters, en werden gelijk dooden. Maar de Engel, antwoordende, zeide tot de vrouwen; Weest gij niet bevreesd; want ik weet, dat gij Jesus zoekt, die gekruisigd is. Hij is hier niet; want Hij is verreezen, gelijk Hij gezegd heeft. Komt, en ziet de plaats, alwaar de Heer gelegd was! En haastig heengaande, zegt aan zijne discipelen, dat Hij verreezen is: en ziet, hij gaat u vóór, naar Galilea; aldaar zult gij hem zien. Ziet, ik heb het u vooraf gezegd.

R. U zij lof, Christus.

V. De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

Het CREDO wordt niet gezongen: evenmin het OFFERTORIUM. Zie voor de gebeden van het EVANGELIE tot aan de SECRETA, de gebeden van de Mis van Witten Donderdag, op bladzijde 14 tot 20 van dit werk.

SECRETA.

Suscipe, quæsumus Domine, preces populi tui cum oblationibus hostiarum: ut paschalibus initiati mysteriis, ad æternitatis nobis medelam, te operante proficiant. Per

Neem, bidden wij U, o Heer, de gebeden van Uw volk met deze offeranden, die wij U opdragen, aan: opdat zij ons, die tot de Paaschgeheimen zijn toegelaten door Uw toedoen, tot een eeuwig geneesmiddel mogen

dienen. Door onzen Heer J. C.,
uwen Zoon, die met U leeft en
heerscht in eenheid des Heiligen
Geestes, God.

Dominum nostrum J. C. fi-
lium tuum, qui tecum vi-
vit et regnat in unitate
spiritus sancti Deus.

PREFATIE.

Door alle eeuwen der eeuwen,

R. Amen.

De Heer zij met u.

R. En met uwen geest.

Heft uwe harten omhoog.

R. Wij hebben ze omhoog ge-
heven tot den Heer.

Danken wij den Heer, onzen
God.

R. Het is waardig en recht-
vaardig.

Het is waarlijk waardig en
rechtvaardig, billijk en heilzaam,
dat wij ten allen tijde, maar in-
zonderheid in dezen nacht, U,
o Heer, met meer luister lof-
prijzen, nu Christus, ons Paasch-
lam, is geslachtetofferd. Hij im-
mers is het ware Lam, dat de
zonden der wereld heeft weg-
genomen. Die door Zijn sterven
voor ons den dood heeft vernie-
tigd, en door Zijne verrijsenis
het leven hersteld heeft. En
hierom zingen wij, vereenigd met
de Engelen en Aartsengelen,
met de Tronen en Heerschap-
pijen, en met het gansche heir-
leger der hemelen, Uwen lof,
zeggende:

Heilig, enz. blz. 21.

Zie verder de gebeden tot aan: COMMUNICANTES: IN GEMEEN-
SCHAP, in de Mis van Witten Donderdag, op blz. 22 en 23
van dit werk.

PER omnia secula secu-
lorum.

R. Amen.

Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Sursum corda.

R. Habemus ad Domi-
num.

Gratias agamus Domino
Deo nostro.

R. Dignum et justum
est.

Vere dignum et justum
est, æquum et salutare,
Te quidem, Domine, omni
tempore, sed in hac po-
tissimum nocte gloriosius
prædicare, cum Pascha
nostrum immolatus est
Christus. Ipse enim verus
est Agnus, qui abstulit
peccata mundi. Qui mor-
tem nostram moriendo
destruxit, et vitam resur-
gendo reparavit. Et ideo
cum Angelis et Archan-
gelis, cum Thronis et
Dominacionibus, cumque
omni militia cælestis ex-
ercitus, hymnum gloriæ
tuæ canimus, sine fine
dicentes.

Sanctus, etc. pag. 21.

Communicantes, et nocentem sacratissimam celebrantes resurrectionis Dominis nostri Jesu Christi secundum carnem, sed et memoriam venerantes, in primis gloriosae semper Virginis Mariae, genitricis ejusdem Dei et Domini nostri Jesu Christi: sed et beatorum Apostolorum ac Martyrum tuorum. Petri et Pauli, Andreae, Jacobi, Joannis, Thomae, Jacobi, Philippi, Bartholomaei, Matthaei, Simonis et Thadaei: Lini, Cleti, Clementis, Xysti, Cornelii, Cypriani, Laurentii, Chrysogoni, Joannis et Pauli, Cosmae et Damiani, et omnium Sanctorum tuorum: quorum meritis precibusque concedas, ut in omnibus protectionis tuae muniamur auxilio. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Hanc igitur oblationem servitutis nostrae, sed et cunctae familiae tuae, quam tibi offerimus pro his quosque, quos regenerare dignatus es ex aqua et Spiritu Sancto, tribuens eis remissionem omnium peccatorum, quaesumus, Domine ut placatus accipias: diesque nostros in tua pace disponas: atque ab aeterna damnatione nos eripi, et in electorum tuorum ju-

In gemeenschap zijnde, met --, en den allerheiligsten nacht vierende van de verrijzenis van onzen Heer Jesus Christus naar het vleesch, maar ook de gedachtenis vereerende, op de eerste plaats van de roenwaardige Maria, al-tijd Maagd, de Moeder van denzelfden onzen God en Heer Jesus Christus: maar ook van Uwe heilige Apostelen en Martelaren, Petrus en Paulus, Andreas, Jacobus, Joannes, Thomas, Jacobus, Philippus, Bartholomeus, Mattheus, Simon en Thadeus: Linus, Cletus, Clemens, Sixtus, Cornelius, Cyprianus, Laurentius, Chryso-gonus, Joannes en Paulus, Cosmas en Damianus, en van al Uwe Heiligen, bidden wij U, dat Gij ons door hunne verdiensten en gebeden verleent, dat wij in alles den bijstand Uwer bescherming ondervinden. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

Wij bidden U dan, o Heer, dat Gij deze offerande van onze dienstbaarheid, en ook van geheel Uw gezin zult aannemen, welke wij U tevens opdragen, ook voor hen, die Gij U gewaardigd hebt te doen herboren worden door het water en den H. Geest, hun de vergeving aller zonden schenkende, met vergevensgezindheid gelievet aan te nemen en dat Gij ons Uwen vrede verleent in onze dagen: en dat Gij gelievet ons te verlossen van de

eeuwige verdoemenis, en onder het getal Uwer uitverkorenen opte nemen. Door denzelfden Christus onzen Heer. Amen.

Wij smeeken U, o God, dat Gij U gewaardiget deze offerande in alles te zegenen, te aanvaarden, goêd te keuren, redelijk en u-welbehagelijk te maken: en dat zij voor ons het lichaam en het bloed van Uwen allergeleefdsten Zoon, onzen Heer Jesus Christus, worde,

Die daags, voor dat Hij zou gaan lijden, het brood in Zijne heilige en eerwaardige handen nam, en, de oogen ten hemel opgeheven tot U, God zijnen almachtigen Vader, U dankende, het zegende, brak, en aan Zijne leerlingen gaf, zeggende: Neemt en eet allen hiervan:

Want dit is Mijn lichaam.

beas grege numerari. Per eumdem Christum Dominum nostrum. Amen.

Quam oblationem tu Deus in omnibus, quæsumus, benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris; ut nobis Corpus et Sanguis fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi.

Qui pridie, quam pareretur, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas; et elevatis oculis in cælum, ad te Deum Patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite et manducate ex hoc omnes:

Hoc est enim corpus meum.

Zie op bladzijde 24 tot en met 31: — in de Mis van Witten Donderdag, de verdere gebeden van de Konsekratie af tot na de Nuttiging; alleen het AGNUS DEI wordt niet gebeden.

Na de Nuttiging wordt door het koor de Vespers gezongen:

Looft den Heer, looft den Heer, looft den Heer.

Looft den Heer, alle natiën: looft Hem, alle volken.

Want Zijne barmhartigheid is over ons bevestigd, en de waarheid des Heeren blijft in eeuwigheid.

ALLELUIA, alleluia, alleluia.

Ps. Laudate Dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi.

Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus, et veritas Domini manet in æternum.

<p>Gloria Patri, etc. Alleluia, alleluia, alle- luia.</p>	<p>Eere zij den Vader enz. Looft den Heer, looft den Heer, looft den Heer.</p>
---	--

Als deze Psalm gezongen is, heft de Priester aan het altaar de Antifoon aan voor het MAGNIFICAT, die door het koor vervolgd wordt.

<p>Vespere autem Sabbati, quæ lucescit in prima Sab- bati, venit Maria Magde- lene, et altera Maria vi- dere sepulchrum, alleluia.</p>	<p>Op den laten avond nu van den Sabbat, bij het aanbreken van den eersten dag der week, kwam Maria Magdalena, en de andere Maria het graf zien, looft den Heer.</p>
--	--

Onder het MAGNIFICAT bewierookt de Priester het altaar, zoo als dit gewoonlijk in de Vesper of het Lof plaats heeft.

<p>MMAGNIFICAT anima mea Dominum.</p>	<p>MIJN ziel maakt groot den Heere.</p>
--	--

<p>Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.</p>	<p>En verheugt heeft zich mijn geest in God, mijnen Zaligmaker!</p>
--	---

<p>Quia respexit humilita- tem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generati- ones.</p>	<p>Omdat Hij nederzag op de geringheid Zijner dienstmaagd; want zie, van nu af zullen alle geslachten mij zalig prijzen:</p>
---	--

<p>Quia fecit mihi magna qui potens est; et sanc- tum nomen ejus.</p>	<p>Bewijl Hij groote dingen aan mij gedaan heeft, Hij die magtig is; en heilig is Zijn naam!</p>
---	--

<p>Et misericordia ejus a progenie in progenies, ti- mentibus eum.</p>	<p>En Zijne barmhartigheid is van geslachte tot geslachte over de- genen, die Hem vrezen.</p>
--	---

<p>Fecit potentiam in bra- chio suo: dispersit super- bos mente cordis sui.</p>	<p>Hij heeft kracht gedaan door Zijnen arm; verstrooid heeft Hij die hoogmoedig zijn in den waan huns harten.</p>
---	---

<p>Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles</p>	<p>Machtigen heeft Hij van den troon gestort, en geringen ver- heven.</p>
--	---

<p>Esurientes implevit bo- nis, et divites dimisit inanes.</p>	<p>Hongerigen heeft Hij met goe- deren vervuld, en rijken ledig weggezonden.</p>
--	--

Hij heeft Israël, Zijnen dienst- knecht, aangenomen, indachtig Zijner barmhartigheid.	Suscepit Israel puerum suum, recordatus miseri- cordiæ suæ.
Gelijk Hij aan onze vaderen heeft toegezegd, aan Abraham en aan zijn zaad in eeuwigheid.	Sicut locutus est ad pa- tres nostros, Abraham, et semini ejus in sæcula.
Eere zij den Vader, enz.	Gloria Patri, etc.
<i>Men herhaalt de Antifoon:</i>	<i>Repetitur Ant.</i>
Op den laten avond enz.	Vespere etc.

Daarna keert de Priester zich om en zegt:

De Heer zij met u.	Dominus vobiscum.
℞. En met uwen geest.	℞. Et cum spiritu tuo.
Laat ons bidden.	Oremus.
Stort in ons, o Heer, den Geest Uwer liefde: om ons, die Gij door de Paasch-Sakramen- ten hebt verzadigd, door Uwe goedertierenheid eendrachtig te doen blijven. Door onzen Heer in de eenheid van denzelf- den Heiligen Geest enz.	Spiritum nobis, Do- mine, tuæ charitatis in- funde: ut quos Sacramen- tis paschalibus satiasti, tua facias pietate concor- des. Per Dominum.... in unitate ejusdem.
℞. Amen.	℞. Amen.
De Heer zij met u.	Dominus vobiscum.
℞. En met uwen geest.	℞. Et cum spiritu tuo.
Gaat, de Misse is geëindigd: looft den Heer, looft den Heer, looft den Heer.	Ite missa est, alleluia, alleluia, alleluia.
God zij dank: looft den Heer, looft den Heer, looft den Heer.	Deo gratias, alleluia, alleluia, alleluia.

De overige gebeden der Misse, van

Laat, o heilige Drievuldig- heid enz.	Placeat tibi sancta Tri- nitas etc.
--	--

af tot aan het einde, zie men in de Dienst van Witten Don-
derdag op bladz. 32 van dit werk.

LAUS JESU MARIE JOSEPH!

